

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EL SANATLARI EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
DOKUMA-ÖRGÜ EĞİTİMİ

TEKİRDAĞ İLİ ÇEYİZLERİNDE YER ALAN EL SANATI ÜRÜNLER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Serpil ENGİN

Ankara
Nisan, 2012

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EL SANATLARI EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
DOKUMA-ÖRGÜ EĞİTİMİ

TEKİRDAĞ İLİ ÇEYİZLERİNDE YER ALAN EL SANATI ÜRÜNLER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Serpil ENGİN

Yrd.Doç Dr.H. Serpil ORTAÇ

Ankara
Nisan, 2012

JÜRİ ONAY SAYFASI

Serpil ENGİN'in Tekirdağ İli Çeyizlerinde Yer Alan El Sanatı Ürünler başlıklı tezi 11.06.2012 tarihinde, jürimiz tarafından El Sanatları Eğitimi Ana Bilim Dalı Dokuma-Örgü Eğitimi Bilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Adı Soyadı

İmza

Başkan (Tez Danışmanı): Yrd.Doç.Dr.H.Serpil ORTAÇ.

Üye : Yrd.Doç.Dr.FatmaNur BAŞARAN

Üye : Yrd.Doç.Dr. Meral BÜYÜKYAZICI

ÖNSÖZ

Türkler, göçebe olarak yaşamalarından dolayı farklı medeniyetlerle temas içine girmiş ve bu nedenle de kültürel etkileşimler meydana gelmiştir. Böylelikle de zengin Türk kültür ve medeniyeti ortaya çıkmıştır. Türk kültürünü en iyi şekilde yansıtan unsurlardan biri de hiç kuşkusuz çeyiz geleneğidir. Gerek dokumalar gerekse diğer günlük kullanım eşyalarından oluşan çeyizler, bir halkın yaşamı, sosyal hayatı, gelenek ve görenekleri hakkında bize bilgi vermesi açısından önemlidir.

Günümüzde, el sanatlarımızın geçmişteki ve bugünkü durumunu araştırıp ortaya koyabilmek, kültürel birikim olarak değerlendirmesini yapabilmek için, bugünkü örneklerden yola çıkarak, geçmişle olan bağları kurmak zorunluluğunu doğurmuştur. Bunun için, el sanatı ürünlerimizi sandıklardan çıkarıp gözler önüne sererek belgelemek gerekmektedir. Ülkemiz de geleneksel tekstil el sanatları eskiden beri, tarihsel süreç içinde gelişerek, toplumumuzun estetik zevkleri, gelenekleri, inanışları, töreleri ile yoğurularak günümüze, bugünkü biçimlerine ulaşmışlardır.

Yöresel özelliklerin tanıtılması ve belgelendirilmesindeki kaynak eksikliğini gidermeye yardımcı olması açısından Tekirdağ çeyizlerinde kullanılan el sanatları araştırmaya konu olarak seçilmiştir.

Bu araştırma beş bölümden oluşmaktadır. Bu bölümler 1. Giriş, 2. İlgili Araştırmalar, 3. Yöntem, 4. Bulgular Ve Yorum, 5. Sonuç Ve Öneriler.

Bu araştırmamı gerçekleştirmemde büyük emekleri bulunan Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi El Sanatları Bölümü Öğretim Üyesi Sayın Hocam Yard.Doç.Dr H.Serpil Ortaç'a, maddi ve manevi her türlü desteklerini benden eksik etmeyen değerli aileme, Tekirdağ halkına sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Ankara-2012

Serpil ENGİN

TEKİRDAĞ İLİ ÇEYİZLERİNDE YER ALAN EL SANATI ÜRÜNLER

ENGİN, Serpil

Yüksek Lisans/Master, Dokuma- Örgü Eğitimi

Tez Danışmanı: Yard. Doç. Dr. H. Serpil Ortaç

Nisan-2012, 132 Sayfa

Araştırmada, kültürümüzün bir parçası olan çeyiz geleneğinde Tekirdağ örneği ele alınmış, çeyizlerde yer alan el sanatları ve hazır ürünler tespit edilerek, Tekirdağ iline ait çeyiz geleneğinin durumu incelenmiştir.

Araştırmanın evrenini Tekirdağ il merkezinde ve köylerinde tespit edilen ve çeyizlerinde yer alan el sanatları örnekleri ile araştırmanın evreninde bulunan el sanatı ürünler örneklem olarak alınmış ve bu ürünlerin özellikleri hakkında bilgilere yer verilmiştir. Araştırma 5 bölümden ve 132 sayfadan oluşmaktadır.

Birinci bölümde araştırmanın problemi ele alınmış, Türk kültüründe önemli bir yer tutan çeyiz geleneğinin, Tekirdağ ilinde ki durumunu belirlemek amaçlanmıştır.

İkinci bölümde Tekirdağ ili ve çeyiz kültürüyle ilgili genel bilgilerle, araştırmada yararlanılan literatür kaynaklarının özetlerine yer verilmiştir.

Üçüncü bölümde araştırmanın evreni ve örnekleme sayısal verilerle ifade edilmiştir. Verilerin toplanması ve analizi araştırmada izlenen süreç doğrultusunda ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

Bulgular ve yorum bölümünde, Tekirdağ 'da çeyiz geleneği ve çeyizde bulunan ürünler; ürünün cinsi, ürünün boyutları, uygulanan teknik, kullanılan renkler, kompozisyon özellikleri tespit edilerek fotoğraflarıyla birlikte ayrıntılı olarak ele alınmış ve bilgi formları üzerinde gösterilmiştir.

Beşinci bölümde araştırma sonucunda elde edilen veriler ve öneriler araştırmacı tarafından ortaya konulmuştur. Tekirdağ çeyizlerinde bulunan el sanatları ürünlerinin çoğunluğunu işleme, örgü, dokumaların oluşturduğu bunun yanı sıra hazır ürünlerden; yorgan, takı, sandık, mutfak eşyası, beyaz eşya, mobilya takımlarının bulunduğu tespit edilmiştir.

ABSTRACT

HANDMADE ART PRODUCTS PLACED IN TEKİRDAĞ TROUSSEAU

ENGİN, Serpil

Master, Traditional Education Of Woven – Knitting

Dissertation Advisor: Prof. H. Serpil Ortaç

April -2012, 132 Pages

In Our Researching; We have taken Tekirdağ's Examples for trousseau traditions that what is important piece of our culture. We have Fixed Handwork and ready products that what takes part in torusseaus and we examined trousseaus traditions condition that what belong to Tekirdağ.

Researchs cosmos is what is fixed in Tekirdağ Nation and handmade examples that what takes part in their torusseaus and 40 piece product what is already have in cosmos .there are information about this products specials. Research has 5 parts and 132 pages.

It was explained researchs problems in first part. Torusseaus tradition is very important and occupy important place in Turkish Culture. We aimed to appear its condition in Tekirdağ Nation.

It was explained general information about the Tekirdağ and Torusseaus tradition in second part. There are information about the researchs sources and sources summaries too. It was explained researchs cosmos and examples with numerical data in third part. It was explained detailed information how to collect data about research and how to analysis it by process direction.

It was explained that; Torusseaus tradition and Torusseau products, Products type, products dimensions, practice technic, used colors, composition specials in commet and discovery part. It was fixed with photos and detailed information. It was showed on information form.

It was explained data and suggestions end of the research by the researcher at fifth part. There are many products that whichs of Tekirdağ's Torusseau. Products are handwork products, knitting, weaving, ready products, quilt, suffix, chest, set of kitchen, set of furniture.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI.....	i
ÖNSÖZ.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ.....	viii
TABLolar LİSTESİ.....	xi
BÖLÜM I.....	1
1. GİRİŞ.....	1
1.1 Problem.....	1
1.2 Amaç.....	4
1.3 Önem.....	4
1.4 Varsayımlar.....	5
1.5 Sınırlılıklar.....	5
1.6 Tanımlar.....	5
1.7 İlgili Araştırmalar.....	7
BÖLÜM II.....	9
2. Kavramsal Çerçeve.....	9
2.1 Tekirdağ İle İlgili Bilgiler.....	9
2.2 Çeyiz İle İlgili Bilgiler.....	11
2.2.1 Çeyizin Tanımı.....	12
2.2.2 Çeyizin Tarihsel Gelişimi.....	13
2.2.3 Türk kültüründe Çeyiz.....	15
2.3 Çeyizlerde Bulunan Ürünler.....	20
2.3.1 Çeyizlerde Bulunan El Sanatı Ürünler.....	21

2.3.2 Çeyizlerde Bulunan El Sanatı Teknikleri, Yapılan Ürünler, Kullanılan	
Malzemeler	22
2.3.2.1 İşlemeler	22
2.3.2.2 Dokuma.....	24
2.3.2.2.1 Kilim	25
2.3.2.2.2 Cicim.....	26
2.3.2.2.3 Bez Yolluk Dokuma	26
2.3.2.2.4 Ev Dokuması Kumaş	27
2.3.2.3 Örgü.....	27
2.3.2.3.1 Tığ Danteli	29
2.3.2.3.2 İğne Oyası Ve İğne Danteli.....	30
2.3.2.3.3 Boncuk Oyası	32
2.3.2.3.4 Firkete Oyası	33
2.3.2.3.5 Mekik Oyası.....	34
2.3.2.3.6 Şiş Örücülüğü.....	35
2.4 Hazır Ürünler	36
2.4.1 Çeşitli Takılar	38
2.4.2 Mobilyalar	38
2.4.3 Yorgan	41
2.4.4 Mutfak Eşyaları.....	43
2.4.5 Beyaz Eşyalar	44
2.4.6 Çeşitli Giysiler	45
2.5 Çeyiz Sergisi- Çeyiz Asma.....	45
2.6 Çeyizin Toplanması-Çeyiz Dağıtma.....	49
2.7 Çeyiz Mağazaları	54
BÖLÜM III	55
3. YÖNTEM.....	55
3.1 Araştırmanın Modeli	55

	Sayfa
3.2 Evren ve Örneklem	55
3.3 Verilerin Toplanması	55
3.4 Verilerin Analizi	55
BÖLÜM IV	56
4. ARAŞTIRMA BULGULARI VE YORUM	56
4.1 Bireysel Özellikler	56
4.2 Sosyal Özellikler	60
4.3 Çeyiz Sahiplerinin El Sanatı Ürünlerin Yapımında Yararlandıkları Kaynaklar Ve Satın Alınan Ürünlerin Satın Alınış Nedenleri	62
4.3.1 Çeyiz Sahiplerinin Yaptıkları El Sanatlarını Öğrendikleri Kaynaklar	62
4.3.2 Çeyiz Sahiplerinin Kullandıkları Model Ve Desenleri Temin Kaynakları	65
4.4 Kız Çocuklarına Çeyiz Hazırlamaya Başlama Yaşı Ve Erkek Çocuklarına Hazırlanan Çeyizler	67
4.4.1 Kız Çocuklarına Çeyiz Hazırlamaya Başlama Yaşı	67
4.4.2 Erkek Çocuklarına Hazırlanan Çeyizler	68
4.5 Yöredeki Çeyiz Ürünlerinden Örnekler	69
4.6 Tekirdağ Çeyiz Geleneğinde Sosyo- Kültürel Değişim	110
BÖLÜM V	111
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	111
5.1 Sonuçlar	111
5.2 Öneriler	114
KAYNAKÇA	116
EKLER	119
Ek-1. ANKET SORULARI	120

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

	Sayfa
Fotoğraf 1. Tekirdağ İlinden Genel Görünüş.....	9
Fotoğraf 2. Çingenerde Davul Zurna Eşliğinde Çeyiz Götürme.....	18
Fotoğraf 3. Çingenerde Çeyiz Sergileyerek Çeyiz Götürme	19
Fotoğraf 4. Çingenerde Çeyiz Sergileyerek Çeyiz Götürme	19
Fotoğraf 5. Çingenerde Konvoy Halinde Çeyiz Götürme	20
Fotoğraf 6. İşleme İle Yapılan Çarşaf Takımı Örneği.....	23
Fotoğraf 7. İşleme İle Yapılan Namazlık Örnekleri.....	23
Fotoğraf 8. İşleme İle Yapılan Kanaviçe Yüklük Örtüsü ve Yastık Kılıfı Örnekleri	24
Fotoğraf 9. Çergi (Yer Yaygısı)	25
Fotoğraf 10. Cicim Dokuma Çanta	26
Fotoğraf 11. Uçkur	27
Fotoğraf 12. Oyalanmış Çember Örnekleri	28
Fotoğraf 13. Tığ Örucülüğü İle Yapılan Dantel Örneği	30
Fotoğraf 14. Tığ Oyası Örneği.....	30
Fotoğraf 15. İğne Oyalı Çember	31
Fotoğraf 16. İğne Danteli.....	32
Fotoğraf 17. Boncuk Oyaları	32
Fotoğraf 18. Boncuk Oyası.....	33
Fotoğraf 19. Firkete İle Yapılan Şal Örneği	34
Fotoğraf 20. Firkete İle Yapılmış Çember Örneği	34
Fotoğraf 21. Mekik Oyası.....	35
Fotoğraf 22. Yelek Örneği.....	36

Fotoğraf 23. Çetrik Örneği.....	36
Fotoğraf 24. Banyo Dolaplarındaki Hazır Ürünler	37
Fotoğraf 25. Banyodaki Hazır Ürünler.....	37
Fotoğraf 26. Mutfak Dolaplarındaki Hazır Ürünlerden Örnekler	37
Fotoğraf 27. Salon Takımı Örneği	38
Fotoğraf 28. Yatak Odası Örneği	39
Fotoğraf 29. Oturma Odası Örneği	40
Fotoğraf 30. Sandık	40
Fotoğraf 31. Yanak Yastıklarından Örnekler.....	42
Fotoğraf 32. Yatak ve Yorgan Takımları	42
Fotoğraf 33. Mutfaktan Genel Görüntüler.....	43
Fotoğraf 34. Tencere Takımı	44
Fotoğraf 35. Beyaz Eşyalardan Görüntüler	45
Fotoğraf 36. Çetriklerin Sergilenmesi	46
Fotoğraf 37. Yatak Odasından Genel Görünüm	46
Fotoğraf 38. Yüklük	47
Fotoğraf 39. Ayakkabı Dolabı	47
Fotoğraf 40. Çeyiz Sergisi	48
Fotoğraf 41. Damat Bohçası- Havlu Seccade Bohça Takımı, Çamaşır Takımı	50
Fotoğraf 42. Pijama Takımı, Traş Takımı, Kemer-Cüzdan Seti, Saat , Kol Düğmeleri	50
Fotoğraf 43. Damadın Takım Elbiseleri	50
Fotoğraf 44. Damadın Ayakkabı Ve Terlikleri.....	51
Fotoğraf 45. Görümce Bohçası	51
Fotoğraf 46. Babaanne ve Dede Bohçası.....	52
Fotoğraf 47. Anneanne Bohçası.....	52

Fotoğraf 48. Dünür başı Bohçası53

Fotoğraf 49. Kaynana-Kaynata Bohçası.....53

TABLULAR LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 1. Bireylerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı	56
Tablo 2. Bireylerin Medeni Durumlarının Dağılımı.....	57
Tablo 3. Eğitim Durumları Dağılımı	58
Tablo 4. Aile Geçim Kaynakları Dağılımı.....	59
Tablo 5. Çeyiz Amacı İle Yapılan El Sanatları	60
Tablo 6. Çeyizlerde Kullanılan El Sanatı Ürünler.....	61
Tablo 7. El sanatı ürünleri yapma durumu.....	62
Tablo 8. Öğrenme Durumu Dağılımı.....	63
Tablo 9. Ürün Temin Durumları.....	64
Tablo 10. Hammadde Temin Durumu	65
Tablo 11. Model Ve Desen Temin Durumları	66
Tablo 12. Çeyiz Hazırlamaya Başlama Yaşı.....	67

BÖLÜM I

1. GİRİŞ

1.1. Problem

Sanat bir duygunun bir tasarımın ya da güzelliğin anlatımında kullanılan yöntemler sonucu ortaya çıkan yaratıcılıktır (Göksel Genel Kültür Ans., 1992, C.1, S.337). Sanatla ilgili önemli öge, üretilen nesnenin temelini oluşturan malzemedir. Sanat yapıtları çok çeşitli malzemenin çok farklı biçimlerde üretilmesiyle gerçekleşebilir. Ayrıca her sanat dalında kullanılan malzemelerin farklı türleriyle ilgili tarihsel bir bilgi birikimi ve geleneklerin oluşması da söz konusudur (Kayhan, 1971: 4).

Evrende insan elinin değdiği ve şekil aldığı her şey yaşamın bir parçasıdır ve bir sanat ürünüdür. Her birey kendi öz dünyasında sanatçıdır. El sanatları insanlık tarihi ile beraber süslenme ve süsleme ihtiyacı ile başlar. Kendini, yaşadığı ortamı ve kullandığı eşyayı göze hoş gelecek şekilde süslemek, onu sanat anlayışı ile biçimlendirmek, insanoğlunun adeta doğal bir tutkusudur denilebilir. El sanatları, en olgun ve seçkin bir seviyeye ulaşmış milletlerden biri de şüphesiz Türklerdir. Türkler, Orta Asya'dan başlayarak, yakın doğuyu da içine alan çok başarılı bir şekilde yürütmüştür (Akar ve Keskiner, 1978: 9). Kişinin kendisine faydalı olacak eşyayı hazırlarken ürünün renk, zevk, desen ve biçim ahengi içerisinde geliştirilmesi, elbette şahsi kabiliyet ve maharete dayanırken aynı zamanda yöresel karakterini de aksettirmektedir. Orta Asya'dan göç ederek, medeniyet ve kültürünü beraberinde Anadolu'ya taşıyan Türklerin yüzyıllar boyu yapa geldikleri halı, kilim, heybe, kese, çorap, kumaş, isleme, maden, deri, cam isleri ve folklorik giysiler ile gündelik kullanım eşyalarından oluşan el sanatları renk, zevk, duygularla yoğrulmuş, emek ve sabır içeren, Türk insanının milli zevkinin ve yaratıcılığının zenginliğini içeren ürünlerdir (Başlangıç, 1981: 97).

El sanatları; temelde insanın ana ihtiyaçlarını giderme isteğinden kaynaklanan, çok basit araç ve gereçlerle yapılabilen, genellikle doğada kolay bulunabilen ya da artık maddeleri hammadde olarak kullanan, yoğun emek ve yaratma gücü isteyen, ortaya çıkardığı üründe fonksiyonel, estetik ve ekonomik olma özelliklerini birleştiren daha çok boş zaman uğraşısı olmakla beraber asıl uğraşı olarak da yapılabilen bir araştırma alanıdır (Kayabaşı, Erdoğan, 2002: 1).

El sanatlarının evrensel boyutlarda olmasının en önemli sebebi aile geleneği olarak nesilden nesile geçmesidir. Hammadde el sanatlarında büyük etkindir. El sanatları üretildiği yörede mevcut olan hammaddeye göre değişir ve gelişir. Dünyanın birçok yerinde, bu bir köy de olabilir, bir şehir merkezi de el sanatlarındaki teknikler ve süslemeler aynıdır veya benzer özellikler taşır. Birçok sanat eserinin yaratıcılıktaki özü ve özgün olmasında bu faktörler rol oynar. Yüzyıllar içinde birçok el sanatı gelişmiştir ve birçok el sanatı gelişen teknolojinin etkileriyle ve ekonomik kaygılar nedeniyle kaybolmuştur ya da şekil değiştirmiştir. Ülkelerin yaşam biçimlerini ve kültürlerini en iyi yansıtan O ülkenin şüphesiz sanat anlayışı ve sanatçılarıdır. Günlük yaşamda kişilerin boş vakitlerini değerlendirmek amacıyla yaptıkları birçok sanat uğraşısı da şüphesiz sanat anlayışını etkilemektedir. Geçmişten günümüze el sanatlarının en önemli kullanım alanlarının başında çeyiz gelmektedir.

Çeyiz zengin bir uygarlık ve kültüre sahip Türklerin geçmişten günümüze var oldukları tüm coğrafyalarda süre gelen önemli geleneklerinden biridir (Demirbaş, 2010). Çeyiz, cehiz ya da cihaz olarak da bilinir, bir kadının kocasına evlilikle getirdiği mallardır. Avrupa’da uzun bir geçmişi vardır. Tarih boyunca kadınların evlenme şansının çoğalmasında bir araç olarak görülmüş, çoğunlukla büyük ailelerin gücünü ve zenginliğini artırmada, hatta zaman zaman ülke sınırlarının ve devlet politikalarının belirlenmesinde etkili olmuştur. Anadolu’da çeyiz, gelinin baba evinden koca evine götürdüğü takı, giyim ve daha çok ev eşyasından oluşan ve kadının mülkiyetinde sayılan her türlü maldan oluşur (Anonim, t.y, s.394). Gelinin el emeği, göz nuruyla yapılmış olan ve bir sandıkta saklanan; halı, kilim, kumaş, bez, dokuma, örgü ve işleme türünden giyim, yatak odası, oda, mutfak, sofraya ve hamam takımlarından oluşan çeyiz eşyasına sandık çeyizi denilir. Büyük özen ve beceri gerektiren bu tekstil ürünleri, çeyizin aslını meydana getirir (Kademoğlu, 1999: 31).

Evlilik geleneğinin temel unsurlarından olan çeyiz, pek çok Asya ülkesinde olduğu gibi Türkiye’de de aile kurumunun oluşturulması sürecinde önemli bir yer tutmaktadır. Türkiye’de çeyiz geleneğinin çok eskilere dayandığı görülmektedir. Türk Dil Kurumu Türkçe sözlüğüne göre çeyiz, Arapça “cihaz” kelimesinden gelmekte ve “gelin için hazırlanan türlü eşya” anlamını taşımaktadır. Ayrıca çeyiz, kız evlatlarının baba evinden beraberinde götürdüğü bir miktar eşya olarak tanımlanmaktadır. Geleneksel anlamıyla çeyiz, evlenecek kız veya ailesi tarafından el emeği, göz nuru dökülerek hazırlanan tekstil ürünlerini ifade eder (Özbağı, 2003:143).

Çeyizle ilgili; ağırlık götürme, arıntı atma, bedesten bozma, biçim bohça çıkarma, cihaz asma, çeyiz serme, çeyiz dizme, cihaz götürme, cihaz yazma, defter götürme, düzgüne gitmek, harç götürme, kalın götürme, keten kesme-urba kesimi yöngüş, pazarlık görme, pırtı, urba görme, yatak biçme, yün götürme şeklinde yöresel tanımlamalar da yapılmaktadır (Kaya, 2002: 75).

Meydan Larousse Ansiklopedisinde çeyiz; “medeni hukukta yalnız ana baba tarafından kız evlada yapılan yardımlar için kullanılmaktadır” diye tanımlanmaktadır (1970:210).

Sözlüklerde çeyiz, “gelin için hazırlanan her türlü eşya”, “evlenen kadının götürdüğü mallar” biçiminde tanımlanır. Bu tanımın içinde bir evin gereksinimi olan tüm eşyalar vardır. Sözlük anlamı dışında, hukukta çeyiz “baba ya da ana tarafından, örf ve adete göre evlenen kız çocukların evin döşenmesi için verilen taşınabilir eşya” ya da “bir kimsenin evlenmek üzere olan veya evlenmiş bulunan fûruuna (evlat ya da torunlarına), bağımsız bir yuva kurmayı sağlayan, evlilik ilişkisini dikkate alarak yaptığı ivazsız (karşılıksız) teberru” anlamında kullanılmaktadır (Öztürk, 1983: 167). Bu tanıma göre, hukuk da, çeyiz kavramının kaynağı olarak örf ve adetleri göstermektedir. Çeyiz olgusunun, çevresinde oluşan ve çeyizle ilgi hakları, insani ve toplumsal ilişkilerin kurallarını ise hukuk belirlemektedir.

Medeni Kanununun 236. maddesi cihaz usulünü “karı koca arasında yapılan bir evlenme mukavelesi ile kabul edilen ve karının kendi mallarından bir kısmını, aile masraflarına karşılık olmak üzere kocaya terk etmesini öngören bir çeşit mal rejimi” diye belirliyor (Öztürk, 1983: 167).

Tarih öncesi çağlardan elde edinilen bilgiler arasında, çeyize dair bir bilgi bulunmamaktadır. İnsanlığın tarihine dair bilgilerin, bir kaynağı da semavi dinlerin kutsal kitaplarıdır. Kutsal kitaplar; kadına tanrıça kimliğini yakıştıran çok tanrılı dinlere inanılan toplumlarda, tek ve mücerret tanrıya inanan, doğayı, insanı, aileyi ve hayatın diğer bütün unsurlarını, ilahi mesajın ışığında algılayan insanların da bulunduğunu bildirmektedir (Kademoğlu, 1999:373).

Bu tanımlamalar çeyizin sanatkârı olan kadının, doğasında saklı yeteneklerinin, Paleolitik Çağ’da keşfedilmiş ve sembolleşmiş olduğunu göstermektedir. “Çeyiz kavramı ne zaman başlamış” ve “ilk çeyiz ne zaman yapılmış” bu bilgileri ise, insanın düşünsel, kültürel

ve toplumsal gelişim süreci içinde aramak gerekmektedir. Neolitik Çağ'da ve Tunç Çağı'nda var olduğunu bilinen ailenin özel eşyalarının bulunması ve bu eşyalardan bir kısmını, aileye, kadının getirmiş olması akla uygun gelmektedir. Çatalhöyük'te bir mezarda bulunan gümüş altın karışımı bir kirman, çeyizin baş eşyası olan dokumaların Tunç Çağı'nda yapıldığını göstermektedir. Kirman, aşı boyası, öğütme taşı, boncuk kolye, saç örgüleri ve baş bağı; bütün bunları üretecek düzeyde, teknik ve estetik kültür birikimine sahip, Neolitik Çağ ve Tunç Çağı toplumlarında, ilkel bir çeyiz kültürünün de var olduğu söylenebilmektedir (Kademoğlu, 1999: 374).

Çeyizde bulunan el sanatları Anadolu el sanatlarını ve gelenekleri yansıtmaktadır. Çeyiz içerisinde yer alan ürünler el emeği olduğu gibi yapıldığı yörenin özelliklerini de yansıtmaktadır. Çeyiz ürünü el sanatlarının evlenme sırasındaki ritüellerdeki yeri de Anadolu kültürü bakımından ayrı bir öneme sahiptir. Bu nedenle çeyizlerde yer alan el sanatlarının araştırılarak geleneksel özelliklerinin ortaya konulması amacıyla bu çalışma yürütülmüştür.

1.2. Amaç

Araştırmanın temel amacı; Tekirdağ ilinde bulunan çeyizlerdeki el sanatı ürünleri örneklerini belgelemek, tanıtmak, bireylerin görüşlerini alarak bu alanda bilimsel bir doküman hazırlamaktır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki alt amaçlara cevap aranmıştır.

1. Tekirdağ ili çeyizlerini oluşturan bireylerin özellikleri nelerdir?
2. Tekirdağ ili çeyiz geleneğinin özellikleri nelerdir?
3. Tekirdağ ili çeyizlerini geçmişten günümüze oluşturan ürünler nelerdir?
4. Tekirdağ ili çeyizlerini oluşturan el sanatı ürünler nelerdir?
5. Tekirdağ ili çeyizlerindeki el sanatı ürünlerin özellikleri nelerdir?

1.3. Önem

Çeyiz geleneği, Türk kültüründe önemli bir yer tutmaktadır. Bu gelenek geçmişte olduğu gibi günümüzde de hala değerini korumaktadır. Çeyiz geleneği içinde el sanatları ürünlerinin önemi büyüktür. Her kesimin kullandığı el sanatları ürünleri, toplumumuzun yaşayışını, zevkini, ihtiyaçlarını, geleneklerini ve becerilerini taşıyan paha biçilmez değerler olarak miras kalan, Türk milli kültürünün önemli belgeleri arasında yer almaktadır. Çeyiz geleneği ve yöre el sanatlarının tanıtılması, yaşatılması, yeni uygulamalara örnek teşkil etmesi

açısından bu araştırma önemlidir. Literatürde Tekirdağ ili çeyizlerinde yer alan el sanatı ürünleri ile ilgili ayrıntılı bilgiye rastlanmaması, araştırmacının yöreye ve yörenin kültürüne olan yakınlığı, bu araştırma ile çeyiz geleneği ve Tekirdağ ili çeyizlerinde yer alan el sanatı ürünlerin ayrıntılı olarak ele alınması, kültürel değerlerden birinin daha gün ışığına çıkarılması ve yeni nesillere aktarılmasının sağlanması açısından bu araştırma önemlidir.

1.4. Varsayımlar

1. Anket uygulanan bireyler yöre el sanatları ve çeyiz geleneği hakkında yeterli bir bilgiye sahiptir.

2. Seçilen örneklem evreni temsil edecek özelliktedirler.

3. İncelenen kaynaklar konuyu aydınlatacak niteliktedir.

1.5. Sınırlılıklar

Araştırma Tekirdağ ili ve Tekirdağ iline bağlı köylerde bulunan çeyizlerdeki el sanatı ürünlerle sınırlıdır.

Yörede ulaşılabilen bireylere uygulanan anket ve ulaşılabilen örneklerle sınırlıdır.

Türkçe kaynaklarla sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Adet (Görenek): Topluluk içinde eskiden beri uyulan kural, töre.

Bakraç: Çoğunlukla bakırdan yapılan küçük kova.

Butik: Giyim ve süs eşyası satılan dükkan.

Çeyiz: Gelin için hazırlanan her türlü eşya.

Dantel: Her türlü iplik ile örülen veya bir kumaşın kenarına işlenen türlü biçimde ince ve ağ görünümünde örgü, tentene.

Firkete: Kadınların saçlarına tutturmak için kullandıkları U biçimindeki naylon veya telden toka, çengelli iğne.

Gelenek (Anane): Bir toplumda, bir toplulukta eskiden kalmış olmaları dolayısıyla saygın tutulup kuşaktan kuşağa iletilen, yaptırım gücü olan kültürel kalıntılar, alışkanlıklar, bilgi, töre ve davranışlar

Güğüm: Yandan kulplu, boynu uzun, genellikle bakırdan su kabı.

İbrik: Su koymaya yarayan kulplu emzikli kap.

Kanaviçe: El işleri için kullanılan seyrek dokunmuş keten bezi.

Karyola: Üzerine yatak konulup yatılan tahta veya metal ev eşyası.

Kılıf: Bir şeyi korumak için kendi biçimine göre, çoğunlukla yumuşak bir nesneden yapılmış özel kap.

Kundak: Yeni doğmuş çocuğu ilk aylarda sıkıca sarıp sarmalamaya yarayan geniş bez.

Mefruşat: Ev, işyeri vb. yerleri döşemek için gerekli eşya, döşeme.

Mekik: Oya yapmakta kullanılan kemik, ağaç veya plastikten iki ucu sivri arasından iplik geçecek bir yarığı bulunan küçük araç.

Minder: İçi yumuşak bir malzeme ile doldurularak dikilen oturmaya, yaslanmaya yarayan şilte.

Nakış: Genellikle kumaş üzerine renkli iplikler veya sırma ve sim kullanarak elle, makineyle yapılan işleme, el işi.

Pılı pırtı: Eşya, alay

Sini: Üzerinde yemek de yenilebilen yuvarlak, bakır veya pirinçten büyük tepsi.

Tığ: Dantel veya yün örmekte kullanılan ucu çengelli kısa şiş.

Yastık: Başın altına koymak veya sırtı dayamak için kullanılan içi yün, pamuk, kuş tüyü vb. ile doldurulmuş küçük minder.

Yatak: Uyuma, dinlenme vb. amaçlarla üzerine veya içine yatılan eşya, döşek.

Züccaciye: Cam, porselen vb. maddelerden yapılmış eşya.

*Tanımlar; **Türkçe Sözlük** (2005). Atatürk Kültür Dil Tarih Yüksek Kurumu kaynağından alınmıştır.

Grep: Buna yazma, çember, tülbent, şami, kıvrak, tartma ve vala da denir. Kare biçimindedir. Kenarlar, iğne oyaları, boncuk oyaları, çeşitli motifler, tığ işi oyalı, şıkırdaklı kağıttan yapılmış oyalı, mekik oyalılarıyla süslenir. Genellikle ipek cinsi kumaşlardan yapılır. Genellikle beyaz renklidir. Bazen desenli ve renkli de olur. Günümüzde de kullanılan bir başörtüdür.

Çetik: Buna terlikte denir. Çeşitli motiflerle yünden örülür. Bazan yapaktan da örülür.

Çorap: Çetiğe benzer fakat ondan daha uzundur. Düz ve sade olanları olduğu gibi çok süslü ve motifli olanları da vardır.

Ferace: Siyah düz kumaştan yapılır. b) Arkalığı bele kadar gelir. Bu arkalık arkadan başın üzerine atılır.

Uçkur: Patiskadan ya da yapağıdan dokunarak yapılır.

Kuşak: 2-3 metre boyunda genellikle kırmızı renktedir. Bele dolanır.30-40 cm. genişliğindedir (<http://www.tekirdag.gov.tr/kultur.asp?id=20>, 20 Aralık 2011).

1.7. İlgili Araştırmalar

1.Karakelle (2008), “Erzurum’da Çeyiz Geleneği Üzerine Bir Araştırma” isimli yüksek lisans tezinde, çeyizlerde yer alan el sanatları ve hazır ürünleri tespit ederek, Erzurum iline ait çeyiz geleneğinin durumu incelemiştir. Araştırmanın evreni ve örneklemini sayısal verilerle ifade ederek, verilerin toplanması ve analizi araştırmada izlenen süreç doğrultusunda ayrıntılı olarak açıklamıştır. Erzurum’da çeyiz geleneği ve çeyizde bulunan ürünleri; ürünün cinsi, ürünün boyutları, uygulanan teknik, kullanılan renkler, kompozisyon özellikleri tespit edilerek fotoğraflarıyla birlikte ayrıntılı olarak ele almış ve gözlem fişleri üzerinde gösterilmiştir. Erzurum çeyizlerinde bulunan el sanatları ürünlerinin çoğunluğunu işleme, örgü, dokumaların oluşturduğu bunun yanı sıra hazır ürünlerden; yorgan, takı, sandık, mutfak eşyası, beyaz eşya, mobilya takımlarının bulunduğu tespit etmiştir.

2.Çavaç (2008), “Sakarya ili Taraklı İlçesinde El Sanatları Ve Zanaatları” adlı yüksek lisans tezinde, el sanatı ve zanaatı ile ilgili kavramları ele alındıktan sonra, Taraklı ilçesinin tanıtımı yaparak; bu ilçedeki: dokumacılık, kaşıkçılık, semercilik, mutfaklık, demircilik gibi el sanat ve zanaatları incelemiştir. Kaynak taramasının yanı sıra, mülakat ve anket yapmıştır. Sonuç olarak; önemli ticaret yolları üzerinde bulunuşu hammadde kaynaklarının uygunluğu gibi sebeplerle ticaretin ustalığı, ustalığın ise ticareti geliştirdiğini ilkokuldan çıkan hemen her çocuğun elinden tutularak sanata(çıraklığa) verilmesinin bu yüzden olduğu belirtilmiştir. Taraklı ilçesinin yakın geçmişe kadar, el sanatlarının adeta altın devrini yaşadığı bir yer olduğunu belirtmiştir.

3. Demirbaş (2010), “Kırcaali ve Mestanlı (Bulgaristan) Bölgesinde Yaşayan Türklerde Çeyiz Geleneği” isimli yüksek lisans tezinde, Kırcaali ve Mestanlı yöresinde evlilik süreci, bu dönemde hazırlanan çeyizlik eşyalar içerisinde bezayağı, düz(palas), kilim, cicim, zili, halı teknikli dokumalar, gelinlik ve nişanlıklar, gündelik kıyafetler, başörtüleri, gündelik eşyaların yer aldığını belirtmiştir. Gelinlik ve nişanlıklar içerisinde kadife, pamuk ve ipekli dokumalar üzerinde pamuklu veya ipekli ip iğne işi süslemelerin bulunduğunu, gündelik giysiler grubunda Kırcaali ve Mestanlı yöresinde başörtüleri grubu çemberle, yazmalar, eşarplar, ferece, göynek, kedibastı, çoraplar, patikler, ayakkabılar, para keseleri, erkek kuşakları, salon, aynalık, mutfak, banyo, yatak odası örtülerinin olduğunu belirtmiştir. Sonuç olarak Kırcaali ve Mestanlı bölgesinde yaşayan Türklerdeki çeyiz geleneği ile Anadolu-Türk çeyiz geleneği arasındaki benzerlik ve farklılıkları saptamıştır.

4. şahin (1989),”Elazığ İl Merkezindeki Hammaddesi Lif Olan El Sanatları Ürünleri” adlı yüksek lisans tezinde çeyizlerde yer alan hammaddesi lif olan el sanatları ürünleri yer almış, el sanatları ürünleri ile tekniklerin uygulandığı ürünler ve sayıları tespit edilmiştir. Kullanılan araç, gereç, teknik, motif, desen özellikleri araştırılmış, el sanatları ile çeyiz geleneğinin birleştiği hususları ve önemini ortaya koymuştur. Bireylerden çeyiz geleneği ve çeyizlerdeki el sanatı ürünlere yönelik tespit ettiği verileri çizelgeler halinde sunarak yorumlamıştır. Sonuçta yöredeki çeyiz geleneğini, çeyizlerde yer alan el sanatı ürünlerini ve özelliklerini belgelemiştir.

BÖLÜM II

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Tekirdağ İle İlgili Bilgiler

Tekirdağ Türkiye'nin Kuzeybatısında, Marmara Denizinin kuzeyinde tamamı Trakya topraklarında yer alan üç ilden biri, ayrıca Türkiye’de iki denize kıyısı olan altı ilden biridir. İİ doğudan İstanbul, kuzeyden Kırklareli, batıdan Edirne, güney-batıdan Çanakkale, güneyden Marmara Denizi ile çevrilidir (<http://www.tekirdagtso.org.tr/tekirdag-cografi-konumu.html> 01,Nisan 2011).

Fotoğraf 1: Tekirdağ İlinden Genel Görünüş

Anadolu, yakın Doğu ve Avrupa arasındaki göç, istila, ticaret, kültür, alışveriş gibi her türlü ilişkinin Trakya üzerinden gerçekleşmesi, günümüzde olduğu gibi geçmişte de bölgemizin en önemli özelliği olmuştur. Tekirdağ’da Eski Taş devrinin üst tabakalarına ait yerleşmelerine, Saray ilçesindeki Güneş kaya ve Güngörmez vadilerinde bulunan mağaralarda rastlanmıştır. (M.Ö.40000-10000) Şarköy, ilçesinde ilk toprağa yerleşme dönemine ait (Neolitik) taş balta üretim merkezleri bulunmuştur. (M.Ö.8000-5000) Marmara Denizi boyunca bazı nehir ağızlarındaki yerleşmelerde, Kalkolitik Çağ (Top tepe M.Ö. 4300) yerleşmeleri ile yine sahil boyunca Troya’nın I. ve II. Tabakasına ait çağdaş yerleşmelerin yer

aldığı, Tekirdağ Müze Müdürlüğüne tespit edilmiştir. (İlk Tunç Çağı I-II 3000-2400) M.Ö. 1400-1000 yılları arasında bir göç dalgası ile Trakya'ya gelen, Trakya'da Proto-Trak olarak tanımlanan, toplumsal örgütlenme bakımından çok daha geri düzeyde topluluklar bulunmaktaydı.

Traklar göçebe topluluklar halinde yaşarken M.Ö. 8-6 Yüzyılda Ege adalarından gelen Samos'lu kolonistler Marmara Denizi kıyılarında koloni şehirleri kurmuşlardır. Bunların en önemlileri bugünkü Tekirdağ sınırları içinde bulunan Perinthos (Marmara Ereğlisi) ve Bisanthe (Barbaros) dır, Trakya bölgesi İ.Ö.546-430 yılları arasında doğudan gelen Pers istilasına uğramış ve Pers egemenliği altında kalmıştır.

M.Ö. 352 yılında Makedonya Kralı II. Philip Trakya üzerine düzenlediği seferde, İpsala'dan M.Ereğlisi yakınlarına kadar olan sahil bölgelerini işgal etti. II.Philip'ten sonra yerine geçen ve Hindistan'a kadar sefer yapan Büyük İskender Perinthos (M.Ereğlisi)'ni ele geçirdi. Bölge; M.Ö. 30 yılında Roma İmparatorluğu hakimiyetine girene kadar Makedon ve Odris kralları arasında sürekli el değiştirmiştir. Tekirdağ Geç Roma döneminde M.S.3. Yüzyılda Rhaedestus ismi ile tarih sahnesine çıkmış olup, Bizans döneminde Rodosto ismi ile anılmıştır. Osmanlılar 14. Yüzyılda Tekirdağ'ı Bizans Tekfurlarından aldıktan sonra, Rodosto adı Rodosçuk'a dönüşmüştür. 18. Yüzyıla kadar bu isimle anılan Rodosçuk, sonradan Bizans tekfurları dolayısıyla verildiği öne sürülen "Tekfurdağı" adıyla anılmaya başlanmış, Cumhuriyetten sonra 1927 yılında il olarak Tekirdağ adını almıştır (<http://www.tekirdagkulturturizm.gov.tr/belge/1-34464/eski2yeni.html> 20 Nisan 2011).

İl el dokuma sanatının yaşatıldığı Karacakılavuz Kasabası merkez ilçeye 32 km. uzaklıktadır. Karacakılavuz köyü dokumalarından yola çıkarak Karacakılavuz köyünün kökeni araştırıldığında, köklerinin Orta Toroslara dayandığı işledikleri motiflerden anlaşılmaktadır. Karaman oğlu beyliği sınırlarında yaşayan Karacakılavuzluların dedeleri Türklerin Trakya'yı ele geçirmelerinden sonra Fatih Sultan Mehmet döneminde (15. Y.Y. ilk yarısı) Toroslardan alınarak Balkanların Türkleştirilmesi amacıyla Balkanlara yerleştirilmişlerdir. Dokumacılığa Balkanlarda da devam eden Karacakılavuzlular daha sonra Tekirdağ topraklarına yerleşmişlerdir. Dokumalarının çoğunluğunda Anadolu motifleri

bulunan Karacakılavuz dokumalarında ara motifleri olarak Balkan motiflerine de rastlanmaktadır. Bu nedenledir ki Karacakılavuz dokumaları toplumların yaşadıkları yörelerin izlerini taşımasının da ne kadar önemli rol oynadığını ortaya koymaktadır.

Anadolu ve Balkan motiflerinin işlenerek ortaya konulduğu Karacakılavuz dokumaları Tekirdağ Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nün çabalarıyla halen yapılmakta olup, hediyelik eşya olarak satışı yapılmaktadır.

Burada yaşayan halk ilk defa 1877-1878 yıllarında Bulgaristan'dan göçmen olarak gelmiştir. Halkın el sanatlarından olan bu dokumalar nesilden nesile yaşatılarak günümüze kadar gelmiştir (<http://www.tekirdag.gov.tr/kultur.asp?id=14>, 14 Haziran 2011).

2.2. Çeyiz İle İlgili Bilgiler

Bilindiği gibi halkbiliminin uğraş alanına giren konular, her ulusun ulusal kültürünün temel taşlarını oluştururlar. Bu nedenle tüm toplumbilimlerde olduğu gibi, halkbilimsel öğelerin kaynağı da kuşkusuz insandır, insanlar, tutum ve davranışları, yaşadıkları toplumdaki toplumsal kuralların (gelenek, görenek, töre... gibi) etkisi ve toplumun değer yargıları ile bütünleşirler. Aynı zamanda kişiler, içinde yaşadıkları toplumun sosyo- ekonomik değişim hızına göre de, toplumdan aldıkları değerlerin değişiminde etkin rol oynarlar (Öztürk, 1983:165).

Türklerin unutulmuş kültür değerlerinden çeyiz sandıklarının üzerine bir ışık tutulacak olursa, karşımıza eşsiz güzellikte ve güzel olduğu kadar da mana dolu bir baş eser çıkmaktadır. Çeyiz sandığı nesnel güzelliği kadar, temsil ettiği yüksek aile ve evlilik değerleri itibarıyla da diğer birçok sanat eserinden önce gelir. Geleneksel kültür ürünlerimizi yeniden değerlendirirken, çeyiz sandıklarını da gündeme getirmektedir. Kadın eliyle meydana getirilmiş olan uygarlık ürünlerinin en eskisi, sandıklarında saklanır. Çeyiz; şehirli olsun, yörük veya köylü olsun, genç kadınların duygularını, sanatını, hayata bakışını yansıtır ve yapıldığı yörenin geçmiş kültürüne dair ipuçları verir. Çeyiz geçmişten bugüne, toplumun genç kadın nesillerinin bir panoramasını bize ulaştırmaktadır (Kademoğlu,1999:11).

Türk kültürü açısından aile, temel unsurdur ve toplumu oluşturan en küçük birimdir. Bundan dolayı, ailenin kuruluş aşaması çok önemlidir. İnsan hayatında doğum, evlilik ve ölüm olmak üzere üç önemli geçiş dönemi olup, bu üç dönemin her biri çeşitli ritüel (ayin) leri bünyesinde barındırır. Doğum ve ölüm bireyin iradesi ve inisiyatifi dışında olmasına

karşın evlilik bireyin bizzat katıldığı bir uygulamadır. Bunun içindir ki; insan hayatında önemli bir devre olarak kabul edilen evlilik, bütün toplumlarda görülmekte ve her safhası az veya çok önem taşımaktadır. Çeyiz de evlilik geleneğinin çok önemli bir unsuru olup kurulan ailenin maddi açıdan desteklenmesine yönelik bir uygulamadır. Bir yönüyle maddi özellik taşıyan bu gelenek etrafında oluşan inanç, adet ve pratikler çeyiz olgusuna daha geniş anlamlar yüklemiştir. Bu anlamlar incelenip değerlendirildiğinde kültür hayatımızın bu noktadan görülmesi, bölgesel farklılıkların tespit edilerek bütüne (kültür bütünlüğüne) dair kanaatler ortaya çıkacaktır (Bahşişoğlu,1998:1).

2.2.1. Çeyizin Tanımı

Evlenecek kız veya ailesi tarafından yeni kurulan eve ve yeni kurulacak aile birliğine katkı sağlanması amacıyla hazırlanan, yaptırılan veya satın alınan eşya, taşınır-taşınmaz mal, mülk ve para "çeyiz" olarak adlandırılır. Bütün kültürlerde çeyiz, kadının evlenebilirliği ve evlilik sonrası sosyal ve ekonomik bir hayat güvencesi olarak maddî bir malzeme transferinden daha fazla önem taşımaktadır (Bahşişoğlu,1998).

Türk toplumunun düğün geleneğinde çeyiz; gelinin ev ve mutfak eşyası, işlemeli ve dantel örtüleri, havluları, takı ve giysileridir; damadın düğün masrafları karşısında sunduğu eşyalardır. Bu eşyalar, evlenene kadar sandık içinde saklanır ve gelinin evine de sandıkta taşınır (Usal,2010:158).

Çehiz ya da cihaz olarak bilinen çeyiz, geleneksel yapıdaki bir çok toplumda damadın başlık parasını ödemek için yaptığı masraflara karşılık, gelinin ailesinin bir jesti olarak görülür (Paşaoğlu,2006:78).

Çeyiz; kıza ve erkeğe alınan/yapılan her türlü eşyayı içerir. Kız tarafı çeyizini kendi hazırladığı gibi, oğlan tarafının vereceği para ile de yapabilir (Tatar, 2006: 69).

Gelinin el emeği, göz nuruyla yapılmış olan ve bir sandıkta saklanan; halı, kilim, kumaş, bez, dokuma, örgü ve işleme türünden giyim, yatak odası, oda, mutfak, sofrası ve hamam takımlarından oluşan çeyiz eşyasına sandık çeyizi denilir. Büyük özen ve beceri gerektiren bu tekstil ürünleri, çeyizin aslını meydana getirir (Kademoğlu, 1999:31).

2.2.2. Çeyizin Tarihsel Gelişimi

Tarih öncesi çağlardan elde edinilen bilgiler arasında, çeyize dair bir bilgi bulunmamaktadır. İnsanlığın tarihine dair bilgilerin, bir kaynağı da semavi dinlerin kutsal kitaplarıdır. Kutsal kitaplar; kadına tanrıça kimliğini yakıştıran çok tanrılı dinlere inanılan toplumlarda, tek ve mücerret tanrıya inanan, doğayı, insanı, aileyi ve hayatın diğer bütün unsurlarını, ilahi mesajın ışığında algılayan insanların da bulunduğunu bildirmektedir (Kademoğlu, 1999:373).

Bu betimlemeler; çeyizin sanatkarı olan kadının, doğasında saklı, yeteneklerinin, Paleolitik Çağ'da keşfedilmiş ve sembolleşmiş olduğunu göstermektedir. “Çeyiz kavramı ne zaman başlamış” ve “ilk çeyiz ne zaman yapılmış” bu bilgileri ise, insanın düşünsel, kültürel ve toplumsal gelişim süreci içinde aramak gerekmektedir. Neolitik Çağ'da ve Tunç Çağı'nda var olduğunu bilinen ailenin özel eşyalarının bulunması ve bu eşyalardan bir kısmını, aileye, kadının getirmiş olması akla uygun gelmektedir. Çatalhöyük'te bir mezarda bulunan gümüş altın karışımı bir kirman, çeyizin baş eşyası olan dokumaların Tunç Çağı'nda yapıldığını göstermektedir. Kirman, aşı boyası, öğütme taşı, boncuk kolye, saç örgüleri ve baş bağı; bütün bunları üretecek düzeyde, teknik ve estetik kültür birikimine sahip, Neolitik Çağ ve Tunç Çağı toplumlarında, ilkel bir çeyiz kültürünün de var olduğu söylenebilmektedir (Kademoğlu, 1999:374).

Hititlerde; Hitit lisanında “ıvaru” çeyiz anlamına gelmektedir. Hititlerde çeyize dair bilgileri, Hitit kralı mektuplaşmalarından, Mısır'da Abu-Simbel tapınağındaki kabartmalardan, Karnak'daki yazıtlardan öğrenilmektedir. Hitit kralının evlendirdiği kızlarına, mal mülk, hayvan sürüleri ve sivil esirlerden işçiler olmak üzere çok zengin çeyizler verdiği bilinmektedir. En meşhur örnek, Hattuşili'nin kızlarından ikisinin, çok zengin çeyiz getirerek eski düşman, Mısır kralı II. Ramses ile evlenmesidir. Bu Mısır belgesinde, (prensesin) Hatti memleketinden getirdiği çeyizin zenginliğinden bahsedilmektedir (Kademoğlu, 1999:375).

Sümerlerde; M.Ö 2500 yıllarında (Uruk II'de) Sümer kadınları, düz, uzun ve saçaklı elbiseler giyerlerdi. Bu tarz giysilerin çeyizde de yer almış olması gerekir. Sümerlerde evlenen kıza babası tarafından çeyizle birlikte 19 gümüş para ve köle verildiği belirtilmektedir. Yine Sümer'de mabetlere rahibe kızlar da gelin kıyafetleri giyinerek giderler ve çeyizlerini de birlikte götürürlerdi. Sümer'li rahibelerin mabetlere çeyiz götürme adetleri halen Katoliklerde de devam etmektedir (Kademoğlu, 1999:377).

Antik Yunanlılarda; Homer'in İlyada'sında "Kadınların yaptığı işlerin başında yün eğirmek ve kumaş dokumak gelmektedir. Dokunan kumaşlar günlük işlerde kullanılıyor, ayrıca tanrıçalara ince işleme gömlekler özellikle Tanrıça Athena için dokunuyordu." Homeros şiirinde, Sayda'lı kadınların binbir nakışlı örtüler işlediklerini ve bunların, Truva'lı Helene'yi kaçıran Aleksandros tarafından, getirildiğini söylemektedir. Böylece, Sayda'da, sanat değeri taşıyan nakışlı örtülerin yapıldığını ve bunların bir sandıkta saklandığını öğrenilmektedir (Kademoğlu,1999:378).

Frigya'da ve Lidya'da; Antik Anadolu'nun iki büyük uygarlığı olan, Frigya ve Lidya'ya ait arkeolojik buluntulardan ve yazılı eserlerden edinilen bilgilerle, Frigya'lı ve Lidya'lı gelinlerin çeyizleri hakkında şu sonuçlar elde edilmektedir. Frigya dokumaları, tenteneleri (tığ ile dantel örücülüğü) ve kilimleriyle ünlüydü. Gordion'da Frigyalılar'a ait sumak ve cicim parçaları bulunmuştur (M.Ö. VII. yy). Tekstil kültürünün böylesine ileri olduğu Frigyada çeyiz işlerinin de bu birikimden payı almış olması gerektiği düşünülmektedir. Bir Frigya çeyizinde bezemeli kumaşlardan giysiler, gelinin tezgahta, kendi eliyle dokuduğu bir veya birkaç tapates (kilim), altın simli kumaşlardan elbiseler, dantelli örtü ve perde gibi ev tekstilleri bulunabilirdi. Frigler marangozlukta da çok ustaydılar. Frigya'da çivisiz, geçmeli, geometrik şekilli oymalarla süslü mobilya ve panolar, beyaz şimşir ağacı üzerine koyu renkli porsuk ağacı veya fildişi kakmalı mobilya ve diğer ahşap işlerinin yapıldığı bilinmektedir. Marangozlukta ileri olan Friglerin geçmeli, oymalı çeyiz sandıklarının olması da akla gelmektedir. Lidya'lı kızların çeyizinde bulunabilecek eşyalar arasında; kırmızı ve mor renkli giysiler, işlemeli kumaşlar, fildişi ayaklı-mor döşemeli karyola-yatak, Pers halıları, bidonlarda taşınan güzel kokular, süs merhemi ve altın saç süsleri sayılmaktadır (Kademoğlu,1999:379).

Ortaçağ Avrupa'sında; çeyiz, evlenecek kızın, erkeğe evliliğin ağır yükünü karşılamak ve ebediyen kendisinde kalmak üzere vereceği bir bağış olarak görülmektedir. Evlilikte, aşkın sonradan doğacağına inanılır, bu nedenle evlenmek için hatırı sayılır bir çeyiz getirecek olan kadınlar tercih edilirdi. Ortaçağ'da, çeyiz; asillerin elinde, mal biriktirmek, serveti artırmak için bir araç haline gelmişti. Eşler aralarında sağlam bir anlaşma yapmak gereğini duyarlardı. Çünkü bu anlaşmayla onların sadece hayat arkadaşları değil, hayat şekilleri de belirlenmiş oluyordu. Ortaçağ'ın çeyiz geleneği, kurulacak olan evin başlıca masraflarını kız tarafına yüklüyordu. Yasalar; eşler arasında çeyizden başka, bir şeyin taşınmasını yasaklıyordu. Kadının, çeyiz olarak arazi ve para getirmesi esastı. Bunun yanı

sıra; kıymetli mücevherat, ev eşyaları, sandık çeyizi, çiftlik hayvanları, hizmetçiler ve uşaklar da bulunabilirdi. Ortaçağ Avrupa'sında çeyiz denilince, asiller ve zenginlerin çeyizi akla gelir. Ödenen ağır vergilerin ve cezaların, soyup, yoksullaştırdığı halk tabakaları, arasında çeyiz kültürü ve çeyiz düşüncesiyle beslenip, hayat bulan dokuma, el işlemleri vb. el sanatları fazla gelişme imkanı bulamamıştır, bu durum doğu toplumlarıyla tam bir tezat teşkil etmiştir (Kademoğlu,1999:381).

2.2.3. Türk Kültüründe Çeyiz

Orhun Kitabeleri'nde Bayla Kutlag Yaragan Bengü Taşında yer alan “*Ağılım ör, yulkım sansız erti. İnim yiti, urım üç, kızım üç erti. Ebledim; oğlumun kızım kalınsız birdim*” On ağılım, sayısız at sürülerim vardı. Evlendirdim; oğlumu kızımı cihazsız verdim” ifadesi yer almaktadır (Ercilasun,1985: 77).

Hun Türkleri, otağ veya yurtlarda ya da birbirine bağlanmış tekerlekli çadır evlerde otururlardı. Bu evlere gelin giden kızlar, çeyizlerinde getirdikleri işlemeli kılıflar içinde minder ve yastıklar, halılar, kilimler ve nakışlı keçelerle çadır evlerin içini süsleyip, döşerlerdi. Hun kızlarının çeyizi yün, keçe ve deriden kaftan, giysi, çizme, börk, torba, sarkıntılı kemer ve eşyalardan meydana gelirdi. Hun Türklerinde at en kıymetli hediye sayılır, evlenecek erkek, kız tarafına “kalın” (çeyiz) olarak, at veya davar süsleri verirdi. Bu bakımdan, kız çeyizinde heybe, eyer ve koşum getirilmiş olacağını düşünmek pek aykırı olmaz. Hunlarda araçlarla, zemin hazırlanır ve ondan sonra da, onbinlerce at ve sığır kalın olarak gönderilirdi. Bilge Kağan kızını, Türgeş Kağan'a veriyor ve buna karşılık olarak büyük törün alıyordu (Kademoğlu,1999:53)

Türk töresine göre, kız, evlenirken koşantı (çeyiz) getirirdi. Ancak, koşantı, evlilikte kalın kadar önemli sayılmazdı. Oğuz kızlarının koşantılarında neler bulunduğu dair kesin bilgiler yer almamaktadır. Ancak, yurt denilen çadırlarda yaşayan Oğuzlarda, kız çeyizin de göçer hayatına uygun yün, dokuma ve deriden mamul elbise ve eşyalar olması gerekmektedir. Destanlardan edinilen bilgilere göre; Oğuzlarda, elbiseye ton (don), gömleğe kömlek veya kömlek denilir, erkek keçi derisinden kürk ve külah giydikleri bilinmektedir. (Kademoğlu,1999:56).

Oğuzlar, ayakkabı olarak; konçları yaklaşık kırk santim yüksekliğinde, sarı ve kırmızı renkli, ökçesiz, uçları yukarı kıvrık, edik denilen deri çizmeler giyerlerdi. Bir de sokman denilen başka bir çizme daha vardı. Oğuz kızlarına ait bir koşantıda, kilim, heybe, yaygı ve

örtüler, çul, keçe, namazlık, minder, sofra gibi eşyaların yanı sıra, ton, kömlek, kaftan, kürk, börk, applike işlemeli yün ve keçe elbiseler, sarkıntılı meşin kemer, edik ve sokman gibi giyim eşyalarının da bulunduğu söylenmektedir (Kademoğlu,1999:57).

Selçuklu Sultanı Melikşah'ın kızı Mehmelek Hatun, 1087'de Halife ile evlenmiş ve düğün, Türk adetlerine uygun olarak yapılmıştı. Gelinin cihazı yüz otuz deve yüküydü. Mehmelek Hatun'un on iki sandık dolusu hazinesi bulunuyordu. Gelinin, atlas, diba ve ipekli kumaşlardan yapılmış olan elbiselerini ise tam yetmiş dört katır taşıyordu. Çeyiz eşyasının en kıymetli yükü, çok pahalı kumaşlardan yapılmış olan bu elbiseler, Selçuklu çeyizi, dokuma sanatının iki ana kaynağından besleniyordu. Birinci kaynak, sultanlar, vezirler ve diğer yüksek tabakadan insanlar için yapılan, desenlerine Orta Asya Türk üsluplarının hakim olduğu kıymetli dokumalardan meydana geliyordu. İkinci kaynak ise, halkın kendisi için ürettiği, Oğuz Türklerinin geleneksel halı, kilim, keçe, pamuklu bez, keten v.b. dokumalardı. Bu tür dokumalar, Türkmenler'in öteden beri devam eden ananevi üslup ve motifleriyle bezenmekteydi. Türk kadınının, günlük yaşamında önemli yeri olan dokuma elişi Selçuklu döneminde, şehirlerde ve köylerde kadınlara çalışma imkanı sağlayan bir iş kolu haline gelmişti. Bacıyan-ı Rum denilen kadınlar örgütü de başta Sivas ve Konya olmak üzere Anadolu'nun birçok bölgelerinde bu sanatların çeşitli türleriyle uğraşmış, bu alanda faaliyet göstermiştir. Selçuklu tekstil ürünlerinin bu zenginliği, doğal olarak Selçuklu çeyizine de yansımıştır (Kademoğlu,1999:61).

Beylikler dönemi sanatı, Türk sanatında Selçuklu ile Osmanlı arasında yer alan bir geçiş dönemidir. En belirgin özelliği yöresel üslupların ve halk kültürüne ait değerlerin öne çıkmış olmasıdır. Selçuklu Sultan'ına tabi olmaktan çıkan Türkmen aşiretlerinin beyleri Anadolu'da buldukları yörelerde, imar ve sanat işlerini kendi seçtikleri sanatkarlara yaptırarak, mimaride ve diğer sanat dallarında yöresel üslupların uygulanmasına imkan sağlamışlardır. Dönemin en önemli kültür olayı, 1277 de Karamanoğlu Mehmet Bey'in Türkçeyi resmi dil ilan etmesidir ki; Anadolu'da Türk kültürü bilincinin uyanışına işaret eder. Bu uyanışın etkileri, dönemin sanatında ve dolaylı olarak çeyiz işlerinde de kendini gösterir. Bey çeyizinde bile emperyal-elit kültürden ziyade, halı, kilim, Denizli bezi, Alaşehir ifladisi gibi halk kültürüne ait mahalli değerlerin öne çıkmış olduğu görülmektedir (Kademoğlu,1999:66).

Osmanlı toplumunda, Türklerin, en ileri oldukları bir kültür sahası da çeyizin aslını meydana getiren, dokuma ve kadın el sanatlarıdır. Bu sahada, Türk zevki, Türk üslup ve motifleri hakimdir. Bununla beraber, Osmanlı milletlerinin sanat ve kültürleri arasında, altı

yüzyıl süren iletişim ve alışverişten, kadın el sanatları ve dolayısıyla çeyiz kültürü de etkilenmiştir. Çeyiz kadınların işi olduğu için, çeyiz örneklerinin, görülmesi, el değiştirmesi, birbirinden örnek alınması, kadınlar arasındaki sosyal ilişkilerin tabii bir sonucu olmasını gerektirmiştir. Osmanlı çeyizlerinin, olağanüstü renk, motif ve üslup çeşitliliği, Osmanlı kadınları arasındaki üslup ve örnek alışverişi ile beslenmiştir (Kademoğlu,1999:67).

İnsan yaşamının ikinci geçit dönemi olan evlenme, gerek kızın ve erkeğin sosyalleşme sürecinin önemli bir aşamasını oluşturması, gerekse aileler arasında kurulan dayanışmayı, toplumsal ve ekonomik ilişkiyi belirlemesi ve düzenlemesi bakımından her zaman ve her yerde önemli bir olay gözüyle görülmüştür. Ailenin, toplumsal yapının temeli olması, bu birliği sağlayan evlenme olayına evrensel bir karakter kazandırmıştır. Dünyanın her yerinde her aşaması, bağlı bulunduğu kültür tipinin öngördüğü belirli kurallara ve kalıplara uydurularak gerçekleştirilen evlenme olayı, özellikle tören, töre, adet, gelenek ve görenek bakımından zengin bir tablo çizmektedir (Örnek, 2000:185).

Anadolu genelinde yaygın olarak söylenen “kız beşikte çeyiz sandıkta” ya da “kız kundakta, çeyiz sandıkta” diyerek çok veciz şekilde ifade ettiği gibi, çeyizin hazırlıkları kız çocuğunun doğumuyla başlar. Kız doğumuna hediye olarak elbiselik kumaş getirilir ve bu kumaş kızın çeyizine konur. Ebeveynin küçük yaşlardan itibaren çocuklarının geleceği için yatırım yapmaya başladığının bir ifadesidir. Özellikle kız anneleri, çeyizlik malzeme hazırlığına bebeklik döneminde başlarlar (Kademoğlu, 1999:137).

Günümüzde çeyiz denildiğinde üç ayrı çeyiz türü akla gelmektedir. Sandık çeyizi, beyaz eşya çeyizi ve hediye çeyizi. Farklı sosyal gruplarda her üç türlü çeyiz türüne rastlansa da, bunların her birine verilen önem ve anlam değişiktir. Sandık çeyizi çeşitli dantel örtüleri, işlemeli havlu, yatak takımı kenarları, oyali başörtüleri gibi el işi ürünlerini kapsar. Köylerde sandık çeyizinin hazırlanması tümüyle kızın sorumluluğudur ve elişindeki ustalığını yansıtır. Genç kızlar motifleri birbirine danışarak seçerler ve genellikle özgün tasarımlar yerine, kabul edilmiş desenleri kullanmayı tercih ederler (Özbağı, 2003:144).

Geleneksel Türk El Sanatlarının günümüzdeki konumu üzerinde çalışan Henry Glassie, “Genç kızlar, evlenmeden önce dokuma sanatlarını öğrenirken, gelecekte evinde kullanmak üzere güzel olan şeylerin toplandığı bir koleksiyon meydana getirirler. Bu çeyizdir. Çeyiz aynı zamanda genç kızın ilerdeki hayatında kullanabileceği bir sermayedir” şeklinde ifade etmektedir (1993:227). Kıza doğumundan bu yana yapılan bütün masraf, çeyiz hazırlığı ve düğün giderlerine, başlık parasıyla, erkek evinin de ortak olması istenmektedir. Başlık parasının, eskiden hazırlanmış olan ve yeni yapılacak çeyizler için bir bedel olarak alınması

Anadolu'nun pek çok yerinde görülen bir gelenektir. Ancak başlığın hemen hemen tamamının kızın babası tarafından kendisi için alıkonmasına da rastlanılmaktadır (Erk, 1974:700). Başlık, erkek tarafından gelin kızın ailesine yapılan bir evlilik ödemesidir. Başlık evlenecek kız için görece bir değerdir. Başlık erkek tarafının düğün öncesinde kıza verdiği bir bedeldir. Kalın (Elazığ-Malatya), yeği (Rize), yol hakkı, ağırlık, ata yolluğu, baba ağırlığı, günsalık, hedemelik, kara mal, kebin, kesir, ve benzeri adlarla da anılır (Kaya, 1996:25).

Çingenelerde çeyiz, kızın ne kadar varlıklı olduğunu göstermekte bir araç olarak görülmektedir. Kızın ne kadar çok çeyizi varsa, yapılan her şey ne kadar gösterişli ise kızın ne kadar varlıklı olduğu anlaşılır. Çingenelerde her şey çalgıdan ibaret olduğundan çeyiz taşıma da merasim haline getirilmiş ve davul zurna eşliğinde çeyiz götürülmektedir(Fotoğraf 2). Kızın mahalle halkı hep beraber çeyizi odaya yerleştirmiş gibi taşıyacak olan arabalara yerleştirirler. İçine koyulan eşyaların her yerden görülebilmesi için arabaların kapakları kapatılmaz (Fotoğraf 3 ve Fotoğraf 4). Çeyiz arabalara yerleştirildikten sonra konvoy halinde, davul zurna eşliğinde kız evinden erkek evine mahalle halkı da eşlik ederek çeyiz serilmeye götürülür(Fotoğraf 5).

Fotoğraf 2. Çingenelerde Davul-Zurna Eşliğinde Çeyiz Götürme

Fotoğraf 3. Çingenelerde Çeyiz Sergileyerek Çeyiz Götürme

Fotoğraf 4. Çingenelerde Çeyiz Sergileyerek Çeyiz Götürme

Fotoğraf 5. Çingenerlerde Konvoy Halinde Çeyiz Götürme

2.3. Çeyizlerde Bulunan Ürünler

Çeşitli medeniyet ve kültürlerin gelişme ve geçit yeri olan Anadolu'da el sanatlarının çok eski bir geçmişi vardır. Burada pek çok çeşitleri yapılan sanatlarda, zevkin, renk anlayışının, geçmişe olan bağlılığın örnekleri görülür. El sanatlarının yapımı her ne kadar ekonomik ve iklim şartlarına bağlanırsa da Anadolu el sanatları, gelenek ve görenekleriyle maziye olan bağlılıkları ortaya koyar (Arlı, 1990:7).

Çeyiz hazırlığı hem maddi harcama hem de emek gerektiren uzun süreli bir uğraştır. Çocuk küçükken çeyiz hazırlığına başlanması sayesinde evliliğin törenleri yaklaşınca özellikle el işleriyle kaybedilecek zaman, emek ve maliyet azaltılmış olur. Anadolu genelinde çeyiz hazırlıklarına çocuğun küçük yaşından itibaren başlanmaktadır. Anadolu'da çeyiz gelenekleri incelendiğinde bazı ayrıntılar dışında büyük farklılıklar görülmemektedir. Çeyiz, bölgelere göre değişiklik göstermekle birlikte esas olarak yatak-yorgan, kadın-erkek çamaşırları, çarşaf ve benzeri eşyaları kapsayan sandık çeyizi ve zaruri ev eşyalarından meydana gelir (Koşay, 1944:106).

Yörede ise evlilik kararı kesinleşince, kız evi hazırlığa girer. Zaten kızın çeyizi, birkaç yıldan beri epeyce yol almıştır, son eksikler de görülmeye başlanır. Çeyiz olarak; yatak ve oda takımları, seccade, halı, kilim, hamam takımları, mutfak, sofrta örtüleri, gelin için ev ve

sokak kıyafetleri, iç çamaşırları, damada örtü, yazma ve çevreler hazırlanır, bohçalar içinde kızın sandığına yerleştirir.

2.3.1 Çeyizlerde Bulunan El Sanatı Ürünler

İnsanoğlu'nun var olduğu tarihten günümüze kadar uygarlıklar, el sanatlarıyla iç içe yaşamışlardır ve yaşamaktadırlar. Genel anlamda düşünülürse insan; yiyecek, barınma, avlanma, giyecek, süslenme, eğlence gibi ihtiyaçlarını el sanatlarından ve onun ürünlerinden yararlanarak karşılamışlardır. Toplum yaşamının kendisi olan üretim biçimlerinden kaynaklanan el sanatları aynı zamanda kültürel birer olgudur. Bu nedenledir ki bir milletin kültür ve kişiliğinin en canlı belgelerinden sayılan el sanatları; asırlar boyu toplumun yaşayış, zevk, sanat anlayış ve el becerisiyle bütünleşerek insan ruhunun derinliklerinden eserlerine incelikle aksettiği görülmektedir (Onuk, 1988:VII).

El sanatları, bireylerin bilgi ve becerisine dayanan özellikle doğal hammaddelerin kullanıldığı elle ve basit araçlarla yapılan ve toplumun kültürünü, gelenek ve göreneklerini taşıyan ayrıca yapan bireylerin duygu, düşünce ve becerisini yansıtan, gelir getirici üretime yönelik etkinliklerdir(Onuk ve diğerleri,1998:13).

Karahan, bir kültür ögesi olarak el sanatlarını o toplumun yaşam seviyesinin ve zekasının bir göstergesi olduğunu, daha genel anlamda bir toplumun, kuşaktan kuşağa aktarılmaya değer sosyal yaşam tarzları ve simgeler bütünü olup, bu yüzden “el sanatları” bir toplumun yüzyıllar boyu süregelen, kuşaktan kuşağa aktarılan, gelenekler ile devam eden en önemli değerleri olduğunu belirtmiştir(2006:2).

El sanatı ürünleri ise; kendine özgü teknolojiyle yapılan, üretimde yoğun makine kullanımı olmayan ve gerektiğinde basit el araçları kullanılarak yapılan, üretimde kullanılan hammaddeler standardize edilmiş olsalar bile standart üretim olmayan, birbirinden farklı ürünler olarak tanımlanabilir(Öztürk'ten Karahan, 2006:2).

2.3.2. Çeyizlerde Bulunan El Sanatı Teknikleri, Yapılan Ürünler, Kullanılan Malzemeler

2.3.2.1. İşlemeler

Diğer el sanatları gibi işlemelerde, insanların günlük ihtiyacı karşılığı doğmuştur. İnsanoğlunun iki parçayı birbirine ekleme, düz bir dikişi bile dekoratif anlamda yapma fikri ile gelişmiş bir sanat dalıdır (Akbiç, 1970:25).

İşleme; pamuk ya da ipekten yapılmış, beyaz, renkli, kalın ve ince kumaşlar bazen de keçe ve deri üzerine; ipek, yün, keten, pamuk, metal vb. gibi iplikler kullanarak elde veya makinede iğne veya tığla, düz ve kabarık değişik iğne teknikleri yardımıyla yapılan süslemelere denilmektedir (Köklü,2002:1)

Bir başka ifadeyle işleme; ipek, keten, pamuk, metal v.b. iplikler kullanılarak, çeşitli iğneler ve uygulama biçimleri aracılığıyla; keçe, deri, dokuma v.b. üzeri yapılan bezemelerdir (Barışta, 1995:2).

Türk el işlemeleri teknik bakımından bir yüzlü veya iki yüzlü olmak üzere iki gruba ayrılır. Bir yüzlü olanlara hesap adı verilir. Pesend, mürver iğnesi, müşabak, susma, ciğer deldi, kesme, verev iğne gibi yedi türde yapılır. Bu çeşit işlemeler hafızadan veya daha evvel yapılmış örneklere bakılarak, seyrek dokunmuş kumaşların atkı ve çözgüleri sayılarak işlenir. İki yüzlü olanlar ise, işlenecek bezemelerin desenleri dokumalara çizilerek yapılır. Bu türde renkli ipliklerle yapılanlara, anavata, kasnak, kanaviçe ve sırmalarla yapılanlara da dival... gibi adlar verilir.

Geometrik ve hayvan figürleri yanı sıra, stilize edilmiş bitkisel formlar, işleme sanatımızda genellikle desen olarak kullanılmıştır. Ucuz malzeme, basit örnek ve teknikte yapılan nakışlarda kumaşın renkleri ön plana alınmıştır (Akbiç, 1970:25).

Türklerin işleme sanatını günümüzde eski önemini ve güncelliğini yitirmiş olsa da genç kızların çeyizlerinde, büyükannelerin sandıklarında varlığını sürdürmektedir. Boş vakti değerlendirmek ya da ekonomik gelir sağlamak amacıyla yapılan işlemeler, günümüzde çeyiz hazırlama, doğum ve hediyelerle toplum hayatında güncelliğini sürdürmektedir (Eyio, 2005:1281).

Yörede çeyiz hazırlayanların sandıklarında işleme örneklerinin birçok çeşidiyle karşılaşmaktadır. Kanaviçe, Çin İğnesi ürünleri yoğunlukta olanlarıdır. Yörede eskiden beri

en fazla yapılan çeyiz ürünü kuşkusuz işleme ve nakışlardır. Dokumanın iplikleri sayılarak yapılan işleme grubunda yer alan kanaviçe işlemlerle pek çok çeyiz ürünü yapılmıştır.

İşlemlerde kullanılan ana motifler genellikle bitkisel kökenli olmasının yanında anlam yüklü ve nesneli olanlarına da rastlanılmaktadır. 8-9 yaşlarına gelen kız çocuklarının el işi olarak ilk önce işlemeyi öğrendikleri ve çeyizleri için çoğu ürünü bu teknikle hazırladıkları görülmektedir.

Fotoğraf 6. İşleme İle Yapılan Çarşaf Takımı Örneği

Fotoğraf 7. İşleme İle Yapılan Namazlık Örnekleri

Fotoğraf 8. İşleme İle Yapılan Kanaviçe Yüklük Örtüsü Ve Yastık Kılıfı Örnekleri

2.3.2.2. Dokuma

İki veya daha çok iplik grubunun çeşitli düzenlerde birbiri arasından(üstünden-altından) geçerek birbiriyle kenetlenmesi işlemine ve bu kenetlenme sonucu oluşan mamullere dokuma denir(Aytaç,1997:1).

İnsanlar kendilerini dış etkenlerden koruma, barınak edinme ve güzeli arama duygularını karşılama gibi gereksinimlerini gidermede dokumacılık sanatından faydalanmışlardır. Böylece dokumacılık en eski sanatlarımızdan biri olmuştur. Dokuma iplik sisteminin belli kaidelere göre dik açı yaparak kesişmesinden oluşan bir tekstil ürünüdür (Akpınarlı,1996:9).

Dokuma, dokuma tezgâhlarında çözü denilen yan yana duran ipliklerin gücü denilen araçlarla bir kısmının aşağıya çekilmesi suretiyle açılan aralıktan ki bu aralığa ağızlık denir, mekik yardımıyla atkı denilen ipliklerin geçirilmesiyle oluşturulan düz yüzeylerdir(Kaya ve Ergenekon).

Dokuma teknikleri ve kullanılan araçlara göre dokumalar kirkitli, çarpana, mekikli ve mekiksiz dokumalar olmak üzere dörde ayrılır (Şahin,1989:61).

Bu araştırma sırasında çeyizlerde sadece mekikli dokumalara rastlandığından bu grup burada kısaca açıklanacaktır.

2.3.2.2.1. Kilim

Çözgü ve atkı ipliklerinin dik açı yapacak şekilde birbirinin bir altından bir üstünden geçirilmesiyle, yani bez dokuma örgüsüyle dokunan ve genellikle de yer yaygısı olarak kullanılan kalın dokumalardır. Tüm olarak dokunurlar veya dar uzun dokunduktan sonra yan yana dikilirler (Şahin,1989:65).

Anadolu'da yaygın olarak görülen kilim dokumalarının Karacakılavuz yöresinde devam etmeye çalışıldığı ancak günümüzde sanayi ürünlerine artan talebin el dokumalarını arka planda bıraktığı görülmektedir. 1960'lı ve 1980'li yıllarda çeyizlerin olmazsa olmazı kilimleri günümüzde yerini sanayi ürünlerine bırakmıştır. O yıllarda insanoğlunun ihtiyacını karşılamak için dokunan kilimler günümüzde dekoratif amaçlı kullanılmaktadır.

Fotoğraf 9'de yer yaygısı olarak kullanılan yörede çergi adı verilen kilim örneği sunulmuştur.

Fotoğraf 9. Çergi (Yer Yaygısı)

2.3.2.2.2. Cicim

Atkı ve çözgü ipliklerinin birbirini gizlemeden eşit aralıklarla kesiştiği bez dokuma veya atkı yüzü (kilim) dokumalarda, dokuma yapılırken, atkı ipliklerinin arasına desen iplikleri sıkıştırılmasıyla oluşan kabartma desenli dokumalardır.(Aytaç,1997:35).

Yörede genellikle yaygı, minder, el çantası, araba süsü, pano, dekoratif yastık olarak kullanılan ürünlerde cicim dokuma tekniğine rastlanmaktadır. Fotoğraf 10'da koçboynuzu motifi kullanılarak dokunan cicim dokuma çanta görülmektedir.

Fotoğraf 10. Cicim Dokuma Çanta

2.3.2.2.3. Bez Yolluk Dokuma

Bezden yolluk dokuma iki gücülü tezgâhlarda bez ayağı tekniği ile dokunur. Dokuma, pamuk ipliğinden hazırlanmış çözgü üzerine bir sıra artık pamuklu dokumalardan 1-3 cm eninde kesilerek hazırlanmış şeritin, iki sıra pamuk ipliğinden atkı ipliğinin geçirilmesiyle oluşmaktadır (Şahin, 1989:73).

Yörede kullanılan bez yolluk dokumalar günümüzde sadece annelerin çeyizlerinde bulunmaktadır. Günümüz çeyizlerinde bez yolluk dokumalara rastlanmamaktadır.

2.3.2.2.4. Ev Dokuması Kumaş

Ev dokuması kumaş, eskiden bir kadın dokuması sanatı sayılıp, kumaşlar evlerde kadınlar tarafından dokunurdu. Eski ev dokumaları pamuk, keten, ipek ve yünden olup hizmet ettikleri amaca göre değişik ölçülerdedir. Bunların başında yağlık, peşkir, uçkur ve çevreler gelir (Aytaç'tan Şahin,1989:70).

Araştırma sırasında yörede eskiden yapılan kumaş dokumaların pamuk ipliğinden dokunduğu tespit edilmiştir. 70 yaş üzeri bireylerde el dokuması ürünlerin bulunduğu tespit edilmiştir. Günümüzde modernleşmeye bağlı olarak kullanılan giysiler nedeniyle gömlek, uçkur genç ve orta yaşlılar tarafından kullanılmamaktadır. Yaygı, pano, masa örtüsü olarak kullanılan dekoratif ev dokuması kumaşlara rastlanmaktadır.

Fotoğraf 11. Uçkur

2.3.2.3. Örgü

Örgüyü tarif etmek istersek, kısaca, elde kullanılan basit aletlerle, tek ipliğin kendi üzerinde bükülüp, kıvrılarak çeşitli ilmeklerle tutturulması veya düğümlemesidir (Akbiç, 1970:36).

Yün, pamuk, ipek, madensel ve sentetik elyaflardan elde edilen çeşitli özellikteki iplik veya bitkilerin basit araçlarla veya araçsız olarak tek iplik sistemiyle birbirinin içerisinden geçirilerek ilmeklenmesi ve düğümlemesiyle elde edilen dokulara örgü denir (Akpınarlı,2004:116).

Örücülük sanatı el ve makine örücülüğü olarak iki grupta incelenmektedir. Makine örücülüğü trikotaj ve örme sanayi olarak incelenmektedir. El örücülüğünü ise araçla yapılan ve araçsız yapılanlar olarak gruplandırılır. Araç ile yapılan el örücülüğü kullanılan aracın ismini almaktadır. Bunlar şiş, tığ, mekik, firkete, iğne örücülüğüdür. Araçsız yapılanlar ise bitkisel örücülük ve bağlama örgülerdir (Akpınarlı,2004:116).

Örgüler, ince ve kalın olarak da iki bölümde toplanır. İnce örgüler; iğne, tığ veya mekik ile yapılan oya ve dantellerdir. Malzeme ve araçları ince olup dantel (tentene), oya.. gibi süs ihtiyacını sağlamaktadır. Kalın örgüler ise; iki veya beş şişle yapılan çorap, eldiven, başlık, tozluk, terlik gibi sık örülmüş olanlardır (Akbil,1970:36). Çoklukla malzeme ve araçları kalın olup kazak, süveter, çorap ve atkı... gibi giyime ait şeyler yapılır. Çorap, kese ve eldivenlerin malzemelerine göre her iki şekilde de örülmesi mümkündür (Özbel, 1945:3).

Türk el sanatlarının ince ve kalın örgülerden oluşan zengin bir örgü işleri repertuarı vardır. Örgü işleri iğne, tığ, firkete, mekik vb. aracılığıyla ipek, pamuklu iplik, pul ile boncuk kullanarak yapılan tentene yanı sıra araç kullanmadan yapılan bağ işi ve oya çeşitlemelerinden oluşan ince örgüler ve yün iplik kullanılarak tığ ve şişle yapılan kalın örgüler olarak iki ana başlık altında kümelenebilir(Barıştı, 1998:118).

Fotoğraf 12. Oyalanmış çember örnekleri

2.3.2.3.1. Tığ Danteli

Tığ adı verilen ucu kancalı alet ile iplikten meydana getirilen ilmeklerin içinden yeni ilmekler meydana getirmek üzere yapılan ürünlere tığ örücülüğü denir (Akpınarlı,1998:36).

Akpınarlı'ya göre, tığ örücülüğünde tığ yardımıyla birbirinin içinden çekilerek yan yana sıralanan ilmeklerin modele göre tane şeklinde oya olarak veya bir sıra gidiş bir sıra dönüş olmak üzere iki yöne örülebildiği gibi sadece gidiş olarak tek yöne örülen dantel olarak da ürünler meydana getirilmektedir(1998:37).

Dantel; elbise, çamaşır, örtü vb. eşyalara süs olarak dikilen ve çeşitli ipliklerle değişik biçimde örülen seyrek dokuma. Halk dilinde dantele tentene de denilmektedir (Eronç, 1984:108).

Tenteneler (dantel), her yöre ve çeyizlerde olduğu gibi araştırma kapsamına alınan yöre çeyizlerinin de en önemli el işleridir. Hem objeyi süsleyen hem de objeyi oluşturan tenteneler olarak ta; yatak odası, vitrin (salon), oturma odası takımları, sehpa takımı, mutfak takımı, yastık başı ve masa örtüleri şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Perdeler ve fiskos örtülerinde de motif tentenelerin yanı sıra tümünden örülen tentenelere de rastlanılmaktadır. Ara tenteneler ise karyola takımları, yorgan ağzı ve yastık kılıflarında kullanılmaktadır. Ayrıca uç tentenelerini de hemen hemen tüm ürünlerde görebilmek mümkündür. Tığ danteli tek başına kullanılabileceği gibi işlemlerle veya diğer aksesuarlarla da süslenebilir.

Fotoğraf 13. Tığ Örücülüğü İle Yapılan Dantel Örneği

Fotoğraf 14. Tığ Oyası Örneği

2.3.2.3.2. İğne Oyası Ve İğne Danteli

İğne örücülüğü, dikiş iğnesi yardımı ile ipliklerin üst üste düğümlenmesi sonucu oluşturulan bir örücülük türüdür. Oluşturulan ürün türüne göre iğne oyası ve iğne danteli olarak isimlendirilmektedir. İğne oyası iplik üzerine veya kumaş kenarına motiflerin iki veya üç boyutlu olarak genellikle tane şekillerinin yan yana dizilmesiyle oluşturulur. İğne danteli ise

ince uzun iki boyutlu şeritler halinde veya çeşitli şekillerde ve büyüklüklerde kullanım eşyası olarak fonksiyonuna uygun yapılan örgülerdir(Onuk vd., 1998:7).

İğne oyası ve danteli Anadolu'nun hemen her bölgesinde yapılmakta ve bölgelere göre özellik taşımaktadır. Kullanılan motifler genelde bitkisel olup esin kaynağına göre isimlendirilmektedir. Aynı zamanda bu oyalar taşıdıkları mesajlar ile iletişim aracı olarak kullanılarak ayrı bir önem kazanmaktadır(Onuk vd.,1998:7). Şahin,(1989), ürünlerin şekil verilip sertleştirilmeleri düğümleme esnasında at kılı, saç veya ince tel yürütülerek veya oya bittikten sonra kitre, jelatin yumurta akı veya şeker kullanılarak yapıldığını belirtmektedir.

Yörede çeyizlerde iğne oyası olarak oyalanmış çemberler, fularlar bulunmaktadır. İğne danteli olarak ise salon takımı, yatak odası takımı, oda takımı bulunmaktadır. Yörede yapılan iğne oylarında sertleştirici kullanılmamaktadır. Ancak iğne dantellerinde yumurta akı kullanılarak dantel sertleştirilmektedir. Fotoğraf 15'de iğne oyası yapılmış çember, Fotoğraf 16'de iğne danteli bulunmaktadır.

Fotoğraf 15. İğne Oyalı Çember

Fotoğraf 16. İğne Danteli(http://hobi.sevdamisali.net/-ig-ne-oyasi-yatak-odasi-ornegiel-sanatlari-dantel-modelleri-oda-takimlari--ig-ne-oyasi-yatak-odasi-ornegi-_17738.html 13, mart 2012).

2.3.2.3.3. Boncuk Oyası

Boncuk oyası tığ ile yapılan bir örgü tekniğidir. İplik üzerine geçirilen boncukların örgü esnasında desene uygun olarak örgünün içine çekilmesi ile yapılır. Boncuk yerine inci, pul gibi gereçler kullanılmaktadır.

Fotoğraf 17. Boncuk Oyaları

Yörede genellikle boncuk oyalarının konusunu bitkisel motifler oluşturmaktadır. Oyalarda naylon iplik kullanılırken, yuvarlak boncuklar, arpa boncuklar, kese boncuklar, şekilli boncuklar, pullar, cdler kullanılarak değişik motifler oluşturulmaktadır.

Yörede genellikle iğne oyası çember kenarlarına yapılmaktadır. Fotoğraf 18’te boncuk oyalara örnekler yer almaktadır.

Fotoğraf 18. Boncuk Oyası

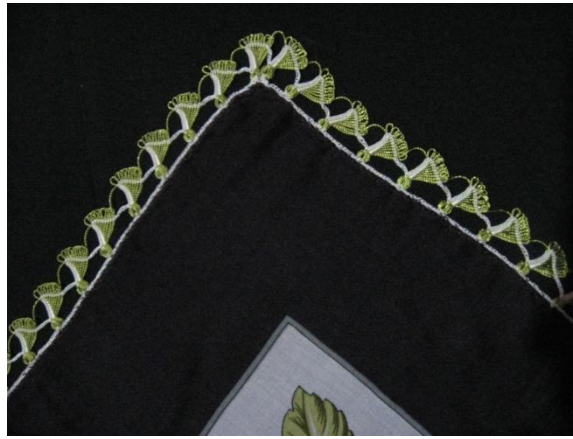
2.3.2.3.4. Firkete Oyası

Firkete oyası, tığ ve firkete ile yapılır. Bir firketenin iki kenarı arasında sarılan ipliğin tığ ile orta kısımlarının birbirine bağlanıp işlenmesidir. Oyanın genişliği firketenin genişliğine göre değişir. İşlenecek olan ipliğe pul, boncuk geçirilerek desen oluşturulabilir. Firketenin üzeri dolunca boşaltılır ve bir yere sarılarak işlemeye devam edilir. Kumaşa tutturulacak olan kenarına tığ ile zincir geçirilir veya çeşitli tığ teknikleri ile birleştirilir. Aradan iplik geçirilerek yuvarlak motiflerde yapılır (Şahin,1989:103).

Yörede firkete oyası çemberlerde, havlu kenarlarında ve aksesuar olarak şallarda kullanılmaktadır. Fotoğraf 19’te firkete ile yapılmış şal örneği görülmektedir.

Fotoğraf 19. Firkete İle Yapılan Şal Örneği

Fotoğraf 20. Firkete İle Yapılmış Çember Oyası

2.3.2.3.5. Mekik Oyası

Mekik oyası, mekik adı verilen bir araçla işlenir. İpliğin üzerine sarıldığı mekik adı verilen alet yardımıyla düğümler oluşturmak üzere yapılan desenli örgülerdir(Onuk vd., 1998:9).

Mekik oyları desene göre bir veya birkaç mekikle yapılabilir. Düz renkle yapıldığı gibi renkler farklı mekilere sarılarak birkaç renkle işlenebilir (Şahin,1989:107).

Yörede mekik oylarının tamamı çember kenarına dikilmek için yapılmaktadır. Mekik oylarında bitkisel ve geometrik motifler kullanılmaktadır.Fotoğraf 21’de mekik oyası örneği verilmiştir.

Fotoğraf 21. Mekik Oyası

2.3.2.3.6. Şiş Örücülüğü

Onuk vd.(1998), şiş örücülüğünü, şiş adı verilen alet üzerinde hazırlanmış olan ilmeklerin içinden, başka bir şiş yardımıyla yeni ilmeklerin oluşturulmasıyla meydana gelen yüzeyler olarak tanımlamaktadır.

Şişler bir ucu sivri, bir ucu küt yada top şeklinde iki adet uzun veya daha kısa boylu iki ucu sivri beş adet çeşitli kalıblıklardaki madeni, plastik gibi materyallerden hazırlanmaktadır. Örgüler de kullanılan şiş sayısına göre şiş örgü veya beş şiş örgü olarak isimlendirilmektedir(Şahin,1989:81).

İki veya beş şiş ile düz veya ters ilmeklerin sayı eksiltilip çoğaltılmasıyla yada ilmeklerin çevrilmesiyle motif ve kompozisyonlar meydana getirilir.

Yörede şiş örücülüğü olarak çeyiz için yelekler, hırkalar, şallar, atkılar, eldiven, çoraplar, çetıklar örülmektedir. Yeleklerde genellikle sembolik motifler kullanılırken, çetıklarde stilize edilmiş çiçekler, bitkisel motifler kullanılmıştır. Günümüzde örücülük iplikleri eskiden olduğu gibi boyanmadığından ve doğal iplik kullanılmadığından dolayı satı iplikler tercih edilmektedir. Yeleklerde tercih edilen iplikler tiftik iplikleri olurken, çetıklarde orlon iplikler kullanılmaktadır.

Şiş örgü tekniği ile yapılan şoşonlar (çoraplar) çok kullanılmadığından çeyizlerde de yerini fabrikasyon ürünlere bırakmıştır.

Fotoğraf 22’de yelek örneği, Fotoğraf 23’te çetık örneği yer almaktadır.

Fotoğraf 22. Yelek Örneği

Fotoğraf 23. Çetlik Örneği

2.4. Hazır Ürünler

Bu başlık altında daha çok çarşı çeyizi ele alınmıştır. Fakat çeşitli takılar, yorganlar ve sandıklarında el yapımı olduğu göz önünde bulundurulacak olursa, genel anlamda çarşıdan alınan el işi ürünler diye ifade etmek daha uygun olacaktır. Çeyiz olarak hazırlanan malzeme dönemin modası ve ihtiyaca göre değişmektedir. Eskiden sandık çeyizine önem verilirken günümüzde bunun yanı sıra elektronik eşyalardan, mobilyaya kadar mutfak ve yatak odasına ait çeşitli eşya, çeyizlik malzeme olarak kabul görmektedir. Bu ürünler mutfak eşyası, beyaz eşya, mobilya takımlarıdır. Mutfak eşyalarından tencere takımları, porselenler, cam eşyalar,

çatal-kaşık takımları çeyizler de yer almaktadır. Beyaz eşya ise çamaşır makinesi, bulaşık makinesi, elektrik süpürgesi, buzdolabı, mutfak robotu, fritöz, fırın, ocak şeklinde çeşitli elektrikli ev aletleridir. Mobilya takımları yatak, misafir (salon), oturma odası takımlarıdır.

Fotoğraf 24. Banyo Dolaplarındaki Hazır Ürünler

Fotoğraf 25. Banyodaki Hazır Ürünler

Fotoğraf 26. Mutfak Dolaplarındaki Hazır Ürünlerden Örnekler

2.4.1 Çeşitli Takılar

Takı, halk dilinde çoğunlukla evlenen veya nişanlanan birine armağan edilen küpe, bilezik, yüzük gibi şeylerin tümü olarak tanımlanmaktadır. Takı, yapımında gelenek ve inançların önemli rol oynadığı, çoğu zaman madenden yapılan ve taşlarla süslenen, çoğunluğunu kadınların süslenmek amacıyla kullandıkları özel parçalardır (Anonim, 1970:849).

Diğer el sanatlarında olduğu gibi, takılarda da çeşitli desen ve motiflerden yararlanılarak süslemeler yapılmaktadır. Bu süslemeler genellikle maden süsleme teknikleri sonucu ortaya çıkmakta çeşitli taş ve boncuklar bu süslemeleri tamamlamaktadır (Özbağı, 1989:27).

Yörede takılar, yeni evli çiftlere bir yatırım olarak görülmektedir. Kıza verildiği akşam kaynana ve kaynata hediye olarak bir bilezik takar. Sözde ayrı ayrı hem kaynana hem kaynata birer bilezik takar. Bunun akabinde nişanda gerdanlık takımı, saat, beşi biryerde ve ailenin gücüne göre 8 ya da 10 tane bilezik takılır. Erkek tarafının taktığı takılar ile düğünde çiftlere takılan takılar toplanarak yeni evli çiftin ihtiyacını görmesi için kendilerine verilir. Böylece erkeğin taktığı altın yine erkek tarafına geri döner. Kızın takısı kızda erkeğin takısı erkekte diye bir şey söylemek doğru değildir. Sonuç olarak hepsi erkek evinde kalır.

2.4.2. Mobilyalar

Eskiden gelinler kaynana ve kayınbabalarının yanlarında aynı evde yaşadıkları için çeyiz için çok fazla mobilya tarzı eşyalar alınmamaktaydı. 1940- 1950'lerden sonra maddi durumu iyi olan damadın ailesi, yeni gelin için pirinç karyola ve bazen de pirinç gardırop almaktaydılar. Bu pirinç karyola kızın çeyizi için hazırladığı kanaviçe işlemeli yatak takımları ile “gelin yatağı” olarak süslenirdi. Yaklaşık son otuz yıldır mobilyaların artması ve gelinler için ayrı ev açılmasıyla birlikte çeyizlerde mobilya alımı artmıştır. Günümüzde, eski geleneklerin devamı olarak mutfak eşyaları ve yatak odası takımını kızın ailesi almaktadır. Bunun dışında kalan diğer eşyalar ise erkek tarafınca tamamlanmaktadır. Eskiden ev yerleşim düzeninde ana kural odanın ya da evin herhangi bir bölümüne boşluğun ve yalınlığın hakim olmasıdır. Bu sadelik arayışında, ihtiyaçtan fazlasını israf kategorisine sokan İslam'ın eşyaya bakışının tesiri de çok önemlidir.

Fotoğraf 27. Salon Takımı Örneği

Yörede de yatak ve oturma odasının tüm eşyasını kız evi yapmaktadır. Oğlan tarafı ise sadece salon takımını satın almaktadır. Sandık, içerisine çeşitli eşyaların yerleştirildiği, tahtadan yapılan, dört köşe ve dikdörtgen kapaklı ev eşyasıdır. Elbise sandığı, araç sandığı, kitap sandığı gibi (Tatar, 2001:34).

Fotoğraf 28. Yatak Odası Örneği

Fotoğraf 29. Oturma Odası Örneği

Ağacın hammadde olarak değerlendirildiği el ürünlerinden biridir, sandık. İçlerine başta çehiz olmak üzere değerli kumaşlar, bohçalar vb.nin korunduğu fonksiyonel eşyalardır (Çetintaş, 1998:264).

Fotoğraf 30. Sandık (<http://ceyizsandiklari.blogspot.com/2010/10/ceyiz-sandk-modelleri.html>
13, Eylül 2011).

Türkler, sandık kavramını karşılamak üzere kutu kelimesini de kullanırlardı (Ögel,1991:288). Sandık köy evini, özellikle kadınların gençlik hatıralarını taşır. Evlilik

zamanı geldiğinde genç kızın sandığı temiz, yumuşak kadınsı şeylerle dolu bir kutu haline gelir. Bu kutu bir törenle kendi evinden kocasının evine taşınırdı (Glassie,1993:337).

Yörede, sandık ile ilgili bilgiler kaynak kişilerle yapılan görüşmeler sonucunda; sandık, oğlan evi tarafından düğünden birkaç ay önce kız evine gönderilir. Oğlan evi tarafından gönderilecek sandığın içine oğlanın çeyizi konulur. Oğlan çeyizinde genel olarak 10-15 adet çember, 10 adet çetik, 10 adet dantelli havlu, 1 adet nevresim takımı bulunur. Bunların yanında sandık dışında 1 adet döşek, 2 adet yorgan, 1 adet uyku seti, 1 adet battaniye bulunur. Bunların dışında maddi durumu iyi olan gücü yettiğince kız tarafında alınamayan eksik varsa bunları da tamamlar.

2.4.3. Yorgan

Yorgan, Türkçe Sözlükte; yatakta örtünmeye yarayan, içi pamuk, yün vb. şeylerle doldurularak dikilmiş geniş örtü diye tanımlanmaktadır (2005:2193). Çarşıda uygulanan el işlerindedir. Yorgan dikme işi olan yorgancılık dalında bebek, çocuk, tek-çift kişilik yorgan gibi farklı boyutlu türler yapılmaktadır. Bunlar ya içlerine doldurulan pamuk, yün ve tüy malzemeye bağlı olarak ya da ön yüzlerini bezeyen motif, kompozisyon çeşitlemelerinin süslemelerine göre de adlandırılmaktadır. Yorgan yapımında ya mitil olarak isimlendirilen tek renkli pamuklu kumaşlardan farklı renkli atlas, kadife, patiska, mermerşahi gibi tek renkli kumaşlar ya da çok renkli kumaş başka deyişle basma, pazen gibi kumaşlar yanı sıra pamuk, yün, tüy kullanılmaktadır (Barışta, 2005:258).

Yörede düğün ihtiyaçları bir kağıda yazılarak liste yapılır. Bunlar oğlan evinin kız evine alması gerekenlerdir. Bu listede en önemlisi yataklara alınan yüzlerdir. Kız evi yaptığı yataklara yüz yapmaz bunları oğlan evi alır.

Tekirdağ'da bir çeyiz sergisindeki yanak yastıkları Fotoğraf 31'de, yatak ve yorgan takımları Fotoğraf 32'de görülmektedir.

Fotoğraf 31. Yanak Yastıklarından Örnekler

Araştırma kapsamındaki çeyizlerde kız tarafının en az iki yorgan, iki küstüm yastık, bir baş yastığı, bir döşek; oğlan tarafının ise yine iki yastık, iki yorgan yaptığı döşegin kız evine ait olduğu; malzeme olarak yorganlardan birinin yün, diğerinin pamuk ya da elyaf yastıklarda da yün ve elyaf hatta kaz tüyü de kullanıldığı görülmüştür. Yorgan yüzü olarak ya saten ya da kadife eskiden daha çok goblen kumaşların kullanıldığı ayrıca yer minderleri ve çeşitli kırilentlerinde çeyiz olarak yapıldığı tespit edilmiştir.

Fotoğraf 32. Yatak Ve Yorgan Takımları

2.4.4.Mutfak Eşyaları

Osmanlı mutfağı yemek kültürüyle yakından ilgilidir. Zengin bir yemek kültürüne sahip olan Türkler, bu kültürün bir uzantısı olarak mutfak kültürüne de sahiptirler. Osmanlı ailesi, aşhane, ve matbah-mutfak diye tabir edilen ayrı bir bölmenin az da olsa varlığı görülmekle birlikte önemli bir kısmı sahip olduğu mutfak eşyalarını ocak çevresinde muhafaza etmektedir (Anonim, 1992:790).

Fotoğraf 33. Mutfaktan Genel Görüntüler

Bakır eşyaların Osmanlı mutfağında müstesna bir yeri bulunmaktadır. Eskiden mutfak eşyalarının büyük bir kesimi bakırdan oluşmaktaydı. Gelin olacak kızın ailesi kızlarının çeyizine mutlaka en az bir sofralık olarak nitelendirilen sini, tabak ve çeşitli taslar, tahta kaşıklar, tencereler v.s. satın almaktaydılar. O dönemlerde evlenecek olan gençlere düğün hediyesi olarak da daha çok kullanabilecekleri mutfak eşyaları gelmekteydi. Gelinin kayınbabaya vereceği dürüde mutlaka bakırdan bir abdest leğeni ve ibriği de çeyizde bulunurdu. Çeyizdeki bu bakır eşyalar, kızın ailesinin maddi durumuna göre işlemeli yani daha süslü olabilmekteydi. Bakır kap-kaçaklar daha sonraları ise kalaylatılmaktaydı.

Araştırma kapsamına alınan kaynak kişilerle yapılan görüşmeler sonucunda yörede eskiden; toprak güveç, bakır teşt, bakır semaver, soba kazanı, gaz ocağı, bakır sini, abdest ibriği, bakır tencereler, pilav tenceresi, serpuşlu (kapaklı) sahan, büyük bakraç, güğüm, bakır maşrapa, sütlaç tasları, börek tepsileri, hususi misafir sinisi (bu sinilerin kenarları kırmalı süslü olurdu), yağ yamağı bir kızın çeyizinde olması gereken eşyalar arasında yer aldığı belirtilmiştir. Günümüz çeyizlerinde ise gelişen ve değişen hayat şartlarına bağlı olarak bu

bakır eşyaların yerini artık alüminyum-çelik tencere ve tavalar, porselen yemek takımları almış durumdadır (Fotoğraf 34).

Fotoğraf 34. Tencere Takımı

2.4.5. Beyaz Eşyalar

Gelişen teknoloji insanlarda her geçen gün daha rahat yaşama arzusunu güdülerken; değişen moda, çevreden/ortamdan etkilenme ile birlikte yeni çıkan her ürünün iletişim araçlarıyla özellikle reklam yoluyla tanıtılması evlilik hazırlığı yapan kız ve erkeğin isteklerinde farklılaşmaya neden olmaktadır (Bahşıoğlu, 1998:79). Günümüzde her türlü beyaz eşya; buzdolabı, çamaşır-bulaşık makinesi, fritöz, mutfak robotu, fırın, ısıtıcı, elektrik süpürgesi, halı yıkama makinesi, çay-kahve makinelerine kadar insanların hayatlarını kolaylaştırmada önemli rol oynamaktadırlar.

Yörede tüm beyaz eşya, alım gücüne de bağlı olarak, kız evinin yükümlülüğündedir ve artık kap-kaçaktan önce elektronik eşyalar tercih edilmektedir. Fotoğraf 35'te çeşitli beyaz eşyalar görülmektedir.

Fotoğraf 35. Beyaz Eşyalardan Görüntüler

2.4.6.Çeşitli Giysiler

Osmanlı toplumunda erkek ve kadınların iç çamaşırı olarak kullandığı eşyaların isimleri ve fonksiyonları pek farklı olmayıp, birbirine benzer oldukları kaynaklardan anlaşılmaktadır. Kadın ve erkekler iç çamaşır olarak belden aşağıya don ve dizlik giymektedirler. Bu donların kutni, dokuma, alaca ve bürümcükten yapılanları bilinmektedir. İç çamaşırı olarak belden yukarıya ise zıbın, işlik- içlik, gömlek giyilmektedir. Bunların üzerine de kalçalara kadar mintan-miltan ve boydan diz kapaklarına kadar uzanan ve aynı zamanda dış elbisesi olarak da giyilen entari ve fistan, tüm Anadolu'da ortak ve yaygın olarak giyilen eşyalardandır.

2.5. Çeyiz Sergisi - Çeyiz Asma

Evlilik gelenekleri içerisinde çeyiz serme, çeyiz gösterme adeti Anadolu'nun pek çok yerinde görülen bir uygulamadır. Kız evinin hazırladığı çeyiz kızın statüsünün belirlenmesi, ailesinin itibarının yükseltilmesi amacıyla düğün öncesinde evinde gösterilir. Bu hem kızın hem de ailesinin o güne kadar sarf ettikleri emek ve masrafın bir göstergesi hem de verilenlerin neler olduğu hakkında herkesin şahitlik edebileceğine dair bir güvencedir (Bahşıoğlu, 1998:31).

Düğünden önce “çeyiz asmak” geleneği yaygındır. Kız evinden gelinin tüm çeyiz eşyası erkek evine taşınır ve sergilenir. Konu komşu (kadınlar, genç kızlar) çeyize bakmaya gelir. Genç kızlarımızın yaptıkları işler beğeni ile izlenir. Böylece geleneksel el sanatlarımızın sürdürülmesi gerçekleşir (Tezcan, 1998:224).

Sergilenen çeyizlerde tekstil ağırlıklı el sanatı ürünlerinden, işlemeli yatak takımları, yastık, kırlent, bohça, mutfak takımları, çeşitli örtüler, dantel örtü ve kenar süslemeleri, oyalı yazma ve tülbentler, örgü, çorap ve patiklerin hemen hemen hepsi görülecek şekilde sergilenmektedir. Birçok zahmet ve hazırlıklardan sonra çeyiz geleneğinin son safhası olan sergileme ve çeyizin gösterimi gelin adayının simgesel olarak genç kızlıktan kadınlığa geçişinin ifade edildiği ve onaylandığı bir tören olarak kabul edilir (Özbağı, 2003:144).

Fotoğraf 36. Çetıkların Sergilenmesi

Fotoğraf 37. Yatak Odasından Genel Görünüm

Fotoğraf 38. Yüklük

Fotoğraf 39. Ayakkabı Dolabı

Çeyiz serme işi, yörede tecrübeli olduğu düşünülen belirli kadınlara verilir. Her çeyizde aynı şekilde yapılan sergilemede her şeyin görülmesine dikkat edilir. Oğlan evinin getirdiği hediyeler, kız evinin hazırladığı eşyaların hepsi duvarlara, kapılara asılarak, masa üstüne serilerek sergilenir. Sergiyi görme düğüne kadar sürer (Açıkgöz, 1963:32). Fotoğraf 40'ta Tekirdağ'a ait bir çeyiz sergisi görülmektedir.

Fotoğraf 40.Çeyiz Sergisi

Anadolu'nun birçok yöresinde seyirlik için çeyiz eşyasının sergilenmesi adeti, bugün de uygulamaktadır. “Çeyiz yazma”, “çeyiz asma” ve benzeri isimler verilen bu geleneğe göre gelin odasında sergilenen eşya düğün süresince çeyiz bakmaya gelenlerce gezilirdi. Çeyiz aynı zamanda kız ailesinin ekonomik durumunun bir göstergesiydi (Nutku, 1993:297).

Yörede, kız tarafı düğün gününe gerekli tüm hazırlıkları yaparlar. Kızın kendi evinden getireceği çeyizler tamamlanır. Düğüne 15-20 gün kala kızın çeyizi bir odada sergilenir. Bu işleme “çeyiz asma” denir. Kızın çerezini (hediyelerini) alan tüm komşular, kızın yakınları çeyizi görmeye giderler giden her kişi bir takım hediyeler götürür. Bu hediye verme işlemine “saçı götürme” adı verilir.

Araştırma kapsamına alınan kaynak kişilerle yapılan görüşmede yöredeki çeyiz serme işi şöyledir. Eskiden çeyiz hangi odaya serilecekse duvarlara ipler gererek tertemiz yıkanıp ütülen işlemlerden, seccadelerden, namaz örtülerinden bir kısmı o iplere asılırdı. Kızın arkadaşları, yakın akrabalarından kıza akran olan beşon kız gelir gelinin çeyizini dizerlerdi. Düğünden en az onbeş gün evvel serilen çeyiz, saçısını alan konu-komşu, akrabalar tarafından görmeye gidilirdi.

Günümüz çeyizlerinde ise; işleme, yazma, çorap, havlu ve dantellerin en güzel örneklerinden birkaç tanesi yine bu şekilde sergilenirken geri kalanları da istiflenip bohçalarda sergilenmektedir. Yine mobilya, beyaz eşya, mutfak eşyaları da çeyiz sergisinde yer almaktadır.

2.6. Çeyizin Toplanması-Çeyiz Dağıtma

Çeyiz eşyası ne kadar çok ve değerli olursa, kıza ve ailesine o kadar saygınlık kazandırır. Arabalara yüklenen çeyiz, götürüleceği zaman kız tarafından bir ya da birkaç delikanlı çeyiz sandığının üzerine oturarak erkek tarafından bahşış ve armağan almadan kalkmazlar. Çeyiz, güveyin evine geldikten sonra, genellikle yatak odasında sergilenir, konu komşu ve akraba kadınları serilen çeyizi görmeye gelirlerdi. Varlıklı ailelerde çeyiz olarak eşyanın yanı sıra toprak (bağ, bahçe, tarla), ev ve taşıt aracı verildiği de olur.

Yörede ise çeyiz oğlan evine götürülmeden bir hafta önce kız evinde en güzel odada bütün ürünler görünecek şekilde sergilenir. Eş, dost, konu-komşu çeyizi görmeye gelir. Her gelin mutlaka hediye getirir. Çeyiz alma gününden bir gece önce çeyiz toplanır ve paketlenir. Oğlan tarafından yengeler ve damadın en yakın arkadaşları çeyiz almaya gelirler. Çeyiz odasının anahtarı yengelerden biri tarafından saklanır ve oğlan tarafından bahşış almadan açılmaz. Çeyiz taşınmaya başlanır ki gelinin kardeşi veya en yakın akrabaları çeyiz sandığının üzerine oturur. Sandığın kız evinden kalkması için oğlan babası veya akrabaları bahşış verirler. Çeyiz taşınmaya başlanır. Taşıma esnasında mutlaka bir cam eşya kırılır. Buda nazar çıkısın diye yapılır. Çeyiz almaya gelenlere erkeklere havlu bayanlara da çember verilir. Çeyiz oğlan evinin getirdiği arabaya yüklenerek yeni evli çiftin evine götürülür. Bu arada çeyiz toplanırken erkek tarafına dağıtılacak olan bohçalarda hazırlanır. Dağıtılan eşyalar takılan takımın değerine göre değişir. Mesela, bilezik takanlara gömlek, elbiselik, iç çamaşır gibi hediyeler konur. Bu işleme “çeyiz dağıtma” denir. Erkek tarafından yakın olan akrabalara ayrı ayrı çeyiz dağıtılır. Erkekler için iç çamaşırı, çorap, mendil, kadınlar için karyola takımı, oyalı yazma, tülbent, çorap, seccade gibi hediyelerdir.

Tekirdağ'da çeyiz dağıtma işi özel bohçalar hazırlanarak yapılır. Damat bohçası, dünürbaşı bohçası, kayınvalide (kaynana)- kayınpeder (kaynata) bohçası ve hediye bohçaları şeklinde hazırlanır.

Damat bohçasında; namazlık, havlu, namaz takkesi, tesbih, iç çamaşır takımı, çorap, hırka veya süveter, terlik, ayakkabı, pijama takımı, traş takımı, manikür takımı, kemer-cüzdan takımı, parfüm seti, saat, kol düğmesi bulunur. Fotoğraf 41'de damat bohçasından örnekler görülmektedir.

Fotoğraf 41. Damat Bohçası- Havlu Seccade Bohça Takımı, Çamaşır Takımı

Fotoğraf 42. Pijama Takımı, Traş Takımı, Kemer-Cüzdan Seti, Saat Ve Kol Düğmeleri

Fotoğraf 43. Damadın Takım Elbisesi

Fotoğraf 44. Damadın Ayakkabı Ve Terlikleri

Damadın kız kardeşi yani görümce için hazırlanan bohçada; dantelli havlu, oyalı çember, çetlik, çamaşır takımı, çorap, bluz bulunmaktadır. Fotoğraf 41'de görümce bohçası görülmektedir.

Fotoğraf 45. Görümce Bohçası

Babaaane ve dede bohçasında; dede için seccade, dantelli havlu, gömlek, çamaşır takımı, çorap bulunur. Babaaane için ise; don-anterilik kumaş (şalvar ve bluz kumaşı), çamaşır takımı, namaz başörtüsü, çetlik ve çember bulunur. Fotoğraf 46'da babaaane ve dede bohçası görülmektedir.

Fotoğraf 46. Babaanne Ve Dede Bohçası

Anneanne bohçasında da babaanne bohçasında hazırlanan eşyaların aynısı hazırlanır. Fotoğraf 47’de anneanne bohçası bulunmaktadır.

Fotoğraf 47. Anneanne Bohçası

Dünür başı, TDK’ye göre kız istemeye gelenlerin başı olarak tanımlanır. Dünür başı bohçasında; erkek için seccade, gömlek, çamaşır takımı, çorap kadın için ise şalvarlık kumaş, bluz, çamaşır takımı, çorap, çember, çetrik bulunur. Fotoğraf 48’de dünür başı bohçası bulunmaktadır.

Fotoğraf 48. Dünür başı Bohçası

Kaynana-kaynata bohçasında ise, seccade, namaz örtüsü, kadın-erkek iç çamaşırı, dantelli el havlusu, gömlek, oyalı çember, çorap, çetrik, tespih bulunur. Bu bohçalar, bohçasından içindekilere kadar özenle hazırlanırdı. Hediyelik bohçalar da, oğlanın yakın akrabalarına dağıtılır. Bu bohçalar hazırlanırken takılan hediyeğin ağırlığı çok önemlidir. Namaz örtüsü, seccade, oyalı yazma, çorap (hem yün hem merserize), spor, patik, lif, takke, tespih, elbiselik, eskiden dokuma kazak, yelek, içlik gibi ürünler bu bohçalarla hediye verilirdi.

Fotoğraf 49. Kaynana- Kaynata Bohçası

2.7. Çeyiz Mağazaları

Bir evde ihtiyaç duyulabilecek her türlü eşya grubunun satıldığı mekânlar genellikle çeyiz mağazalarıdır. Züccaciyeciden, ev tekstil ürünlerinin satıldığı mağazalara, hazır yatak takımlarının bulunduğu işletmelerden, giyim eşyalarının satıldığı butiklere kadar pek çok ticarethane özel adının yanına “Çeyiz Evi” tabirini de kullanmaktadır. Bu mağazalarda zamana göre moda olan el işleri ve hazır ürünler satılmaktadır. Günümüzde sürümü en çok olan malzemeler; dantel ve iğne oyalı havlu kenarları, kenarları iğne oyası yapılmış yazmalar, dantel örtülerdir. Bu tür mağazalardan alışverişi genellikle ya düğünü yakın olup hazırlığı olmayan aileler ya da kendisi yapmaya bilmeyenler tercih etmektedirler. Ancak çarşı pazar işi olarak tabir edilen bu eşyalar, geleneksel kesimde pek rağbet görmez (Bahşıoğlu, 1998:75).

Araştırma kapsamına alınan çeyiz mağazalarında tepeden tırnağa tüm çeyiz eşyalarını bulmak mümkündür. Sandık çeyizini tamamlamış olan kız eksiğini ya da çarşıdan alınması gereken eşyalarını bu mağazalardan tedarik etmektedir. Sadece züccaciye üzerine ya da sadece giyim üzerine olan mağazaların yanı sıra bütün eşyaların satın alınabileceği çeyiz merkezleri de mevcuttur. Sandıktan perdeye, yorgandan yatak örtüsüne, halıdan beyaz eşyaya kadar her şeyin bulunduğu bu mağazalar son yıllarda en çok tercih edilen yerler olmuştur.

BÖLÜM III

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada tarama modeli kullanılarak, betimsel bir çalışma yapılmıştır. Araştırmada çeyizde bulunan el sanatları (dokuma, işleme, örme vb.) ile ilgili kaynaklar taranarak, çeyizlerdeki el sanatı ürünleri (dokuma, işleme, örme vb.) oluşturan bireyler ile görüşülerek yapılan ürünler incelenmiştir.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Tekirdağ ilinde ve köylerinde çeyizlerinde el sanatı ürünlerini yapan bireyler ve çeyiz ürünleri oluşturmaktadır. Evrenden tesadüfi yöntemle seçilmiş 100 kişi ve bu kişilere ait çeyiz ürünleri örneklem grubu olarak alınmıştır.

3.3. Verilerin Toplanması

Araştırmada yer alan çeyiz, el dokumaları, örmecilik ve işlemecilik ile ilgili kaynaklar taranarak ve yörede alan araştırması yapılarak toplanmıştır. Veri toplama aracı olarak hazırlanan anket incelenip, gerekli düzeltmeler yapıldıktan sonra çoğaltılmıştır. Ön denemesi uygulanarak anketlerin yeterliliği tespit edilmiştir. Anketler bireylere karşılıklı görüşme tekniği ile uygulanmıştır. Tekirdağ ili çeyizlerinde bulunan el sanatı ürünlerinin özelliklerini belirlenerek, fotoğrafları çekilmiş, elde edilen veriler bilgi formlarına işlenmiştir.

3.4. Verilerin Analizi

Literatürden elde edilen bilgiler dolaylı ve direkt alıntılarla araştırmanın çeşitli bölümlerinde uygun başlıklar altında kullanılmıştır. Anketlerin soru gruplaması ve çetelemeleri yapılmıştır. Uygulanan anketten elde edilen verilerin frekansları ve yüzdeleri alınarak tablolar haline getirilip yorumlanmıştır. Tespit edilen, incelenen ürünlerden farklı özelliklerde olanlar seçilerek, her ürün için Bilgi formu hazırlanmış ve fotoğrafları eklenmiştir.

Tüm elde edilen bilgiler ve gözlemler Gazi Üniversitesi Tez kullanım kılavuzuna uygun şekilde yazılmıştır.

BÖLÜM IV

4. ARAŞTIRMA BULGULARI VE YORUM

Tekirdağ ili çeyizlerinin incelenmesi amacıyla araştırmaya alınan çeyiz hazırlayan bireylerden 100'üne uygulanan anketlerin sonuçları değerlendirilerek tablo haline getirilmiş ve yorum yapılmıştır.

4.1. Bireysel Özellikler

Tekirdağ ili çeyizlerinin incelenmesi amacıyla araştırmaya alınan, çeyiz hazırlayan bireylerin yaşlarına ait veriler Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Bireylerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

YAŞLAR	f	%
15-24	39	39
25-34	51	51
35-44	6	6
45-54	3	3
55 ve üzeri	1	1
Toplam	100	100

N=100

Tablo 1 incelendiğinde bireylerin en yüksek değerle %51'inin 25-31, en düşük değerle %1'inin 55 yaş ve üzeri olduğu görülmektedir. 15-34 yaş aralığını genç nüfus olarak değerlendirdiğimizde bireylerin %90'ıdır. Buna göre yörede genç nüfusun çeyiz dolayısıyla el sanatları ile uğraştığı söylenebilir.

Onuk ve diğerleri (1998)'nin İçel el sanatları ile ilgili araştırmasında el sanatları ile uğraşan bireylerin 17-41 yaş aralığında yoğunlaştığı ve bireylerin %69,8'ini oluşturduğunu

belirtmişlerdir. Genç nüfusun el sanatlarıyla uğraştığını tespit etmişlerdir. İki araştırma arasında paralellik bulunmaktadır.

Tekirdağ ilinde çeyiz hazırlayan bireylerin medeni durumlarına ait veriler Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Bireylerin Medeni Durumlarının Dağılımı

MEDENİ DURUM	f	%
Evli	52	52
Bekâr	39	39
Dul	7	7
Boşanmış	2	2
Toplam	100	100

N=100

Tablo 2 incelendiğinde çeyiz hazırlamakla uğraşan bireylerin en yüksek değerle %52’sinin evli ve en düşük değerle %2’sinin boşanmış olduğu görülmektedir. Buna göre yörede çeyiz hazırlamakla uğraşan bireylerin çoğunluğunun evli olduğunu söylemek mümkündür.

Tekirdağ ilinde çeyiz hazırlayan bireylerin eğitim durumlarına ait veriler Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Eğitim Durumları Dağılımı

EĞİTİM DÜZEYLERİ	f	%
Okur-yazar değilim	0	0
İlköğretim	21	21
Ortaöğretim	43	43
Ön lisans	22	22
Yüksek lisans	14	14
Toplam	100	100

N=100

Tablo 3 incelendiğinde çeyiz hazırlayan bireylerin en yüksek değerle % 43'ünün ortaöğretim, sırasıyla %22'sini ön lisans, %21'inin ilköğretim ve %14'ünün yüksek lisans yaptığı görülmektedir. Buna göre çeyiz hazırlayan bireylerin okuma yazma bildiği ve çoğunluğun orta öğretim mezunu olduğu görülmektedir

Tekirdağ ilinde çeyiz hazırlayan bireylerin aile geçim kaynaklarına ilişkin veriler Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4:Aile Geçim Kaynakları Dağılımı

MESLEKLER	f	%
Ev hanımı	32	32
Memur	22	22
İşçi	44	44
Desinatör	10	10
Esnaf	1	1
Öğrenci	5	5
Toplam	100	100

N=100

Tablo 4 incelendiğinde çeyiz hazırlayan bireylerin aile geçim kaynaklarının en yüksek değerle % 44'ünün işçi olduğu, en düşük değerle %1'inin esnaf olduğu görülmektedir. Buna göre çeyiz hazırlayan bireylerin çoğunun işçi olduğu söylenebilir.

4.2. Sosyal Özellikler

Tekirdağ ili çeyizlerinde çeyiz amacı ile yapılan el sanatlarına ilişkin veriler Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. Çeyiz Amacı İle Yapılan El Sanatları

EL SANATLARI	f	%
Dokumacılık	20	12
Örmecilik	116	68
İşlemecilik	24	14
Diğer	10	6
Toplam	170	100

N=100

*Açıklama: Bireyler birden fazla seçeneğe cevap verdiği için N'den büyüktür.

Tablo 5 incelendiğinde yöredeki bireylerin %68'inin örmecilik bunu sırasıyla %14'ünün işlemecilik, %12'sini dokumacılık izlemektedir. Bazı bireylerin ise yöredeki dokumacılık, işlemecilik ve örmecilik sanatlarının hepsini yaptıkları görülmüştür. Buna göre yörede çeyiz için yapılan el sanatının örmecilik olduğu görülmektedir.

Onuk ve diğerleri (1998)'nin İçel el sanatları ile ilgili yaptıkları araştırmalarında yörede bireylerin %58,7'si örücülük, %29,3'ü dokumacılık, %11,1'inin ise el sanatlarıyla uğraşmadıklarını belirtmişlerdir. Tekirdağ ve İçel illeri karşılaştırıldığında iki araştırma arasında paralellik olduğu söylenebilir.

Tekirdağ ili çeyizlerinde en çok kullanılan el sanatı ürünlerine ilişkin veriler Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6. Çeyizlerde Kullanılan El Sanatı Ürünler

ÜRÜNLER	f	%
Dokuma ürünler	5	5
Dantel ürünler	41	41
Oyalar	13	13
İşlemeler	16	6
Şiş örücülüğü (yelek-çetik)	25	20
Toplam	100	100

N=100

Tablo 6 incelendiğinde yörede çeyizlerde en çok kullanılan el sanatı tekniğinin %41’i dantel ürünler, sırasıyla%20’si şiş örücülüğü, %16’sı işlemeler, %13’ü oyalar en az değerle %5’inin dokuma ürünler olduğu görülmektedir. Buna göre yörede ağırlıklı olarak kullanılan el sanatı tekniğinin dantel olduğu söylenebilir.

Şahin(1989)’nin Elazığ il merkezindeki çeyizlerde bulunan ve hammaddesi lif olan el sanatları ürünleri adlı araştırmasında yörede hammaddesi lif olan el sanatlarının işleme, dokuma, örgü ve yazma olduğunu belirtmiştir.

Karakelle (2008),Erzurum’da çeyiz geleneği üzerine bir araştırma adlı araştırmasında çeyizlerde işleme ürünlerin çoğunlukta olduğunu belirtmiştir.

Buna göre üç araştırma karşılaştırıldığında aralarında zıtlık olduğu söylenebilir.

Tekirdağ ilinde çeyiz hazırlayan bireylerin çeyiz için gerekli olan el sanatı ürünleri yapma durumu ili ilgili veriler Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo7.El Sanatı Ürünleri Yapma Durumu

YAPMA DURUMU	f	%
Kendim Yapıyorum	19	19
Kendim Yapmıyorum	56	56
Kendim Yapıyorum- Dışarıdan Temin Ediyorum	25	25
Toplam	100	100

N=100

Tablo 7 incelendiğinde Tekirdağ ili çeyizlerinde çeyiz hazırlayan bireylerin çeyiz için gerekli olan el sanatı ürünleri yapma durumu ili ilgili veriler değerlendirildiğinde bireylerin %56'sının el sanatı ürünleri kendi yapmadığı, %25'inin kendi yaptığı, %19'unun ise bazı ürünleri kendisinin yaptığı bazı ürünleri ise dışarıdan temin ettiği belirtilmiştir.

4.3. Çeyiz Sahiplerinin El Sanatları Ürünlerin Yapımında Yaralandıkları Kaynaklar Ve Satın Alınan Ürünlerin Satın Alınış Nedenleri

4.3.1. Çeyiz Sahiplerinin Yaptıkları El Sanatlarını Öğrendikleri Kaynaklar

Araştırmaya alınan bireylerin çeyizlerinde çeşitli işleme, dokuma ve örgülerden yapılmış ürünler saptanmıştır. Bu ürünlerin büyük bir çoğunluğu bireylerin kendisi tarafından yapılmıştır.

Tekirdağ ilinde çeyiz hazırlayan bireylerin yaptıkları el sanatı tekniğini öğrendikleri kaynaklara göre dağılımına ilişkin veriler Tablo 8'de sunulmuştur.

Tablo 8.Öğrenim Durumu Dağılımı

ÖĞRENME KAYNAKLARI	f	%
Ailemden	84	57
Komşulardan	30	20
Arkadaşlardan	23	15
Diğer(gazete, dergi, internet, öğretim kurumu)	12	8
Toplam	149	100

N=100

*Açıklama: Bireyler birden fazla seçeneğe cevap verdiği için toplam N'den büyüktür.

Tablo 8 incelendiğinde Tekirdağ ilinde çeyiz hazırlayan bireylerin çeyiz hazırlama ile ilgili bilgileri %57'sinin ailesinden,%20'sinin komşulardan, %15'inin arkadaşlardan, %8'inin diğer kaynaklardan(gazete, dergi, internet, öğretim kurumu vs.) öğrendiği görülmektedir. Buna göre bireylerin çeyiz hazırlamayı daha çok ailelerinden öğrendikleri görülmektedir.

Şahin, H.S.(1989)'nin Elazığ il merkezindeki çeyizlerde bulunan ve hammaddesi lif olan el sanatları ürünleri adlı araştırmasında bireylerin yaptıkları el sanatları tekniklerini birinci dereceden anneden, daha sonra yakın çevresini oluşturan akraba ve komşulardan öğrendiği, bir grup bireyin ise, anne ve çevresinin yanında öğretim kurumlarından da öğrendiğini belirtmiştir. İki araştırma arasında paralellik bulunmaktadır.

Tekirdağ ili çeyizlerinde çeyiz için gerekli olan el sanatı ürünlerin temin durumuna ilişkin veriler Tablo 9'da sunulmuştur.

Tablo 9. Ürün Temin Durumları

TERCİHLER	f	%
Mağazadan satın alıyorum	17	17
Gerekli görmüyorum	0	0
Aile büyükleri yardımcı oluyor	56	56
Sipariş yaptırılıyor	4	4
Mağazadan alıyorum, aile büyükleri yardımcı oluyor, sipariş yaptırılıyor	23	23
Toplam	100	100

N=100

Tablo 9 incelendiğinde yörede çeyiz için gerekli olan el sanatı ürünlerin temin edilmesinde % 56 oranında aile büyüklerinin yardımcı olduğu, bunu takiben %20 oranında aile büyüklerinin yardımlarının yanında mağazalardan alınması ve sipariş yaptırılıyor olması, %17 oranla sadece mağazada yaptırıldığı, en az %4 oranla sipariş yaptırıldığı görülmektedir. Buna göre yörede çeyiz hazırlamada aile büyüklerinin önemli bir rolü olduğunu söylemek mümkündür.

Karakelle (2008), Erzurum'da çeyiz geleneği üzerine bir araştırma adlı araştırmasında genç kızların çeyiz hazırlarken ilgi ve zaman eksikliği, eğitim ve çalışma gibi zorunluluklardan dolayı kendilerinin yapamayıp yaptırdığı ya da çeyiz üreticileri ve mağazalardan temin ettiğini belirtmiştir. Buna göre iki araştırma arasında zıtlık olduğu söylenebilir.

Tekirdağ ilinde çeyiz hazırlayan bireylerin hammaddeyi temin durumuna ilişkin veriler Tablo 10'da sunulmuştur.

Tablo 10. Hammadde Temin Durumu

TERCİHLER	f	%
Tuhafiyeden	54	93
Kendim hazırlıyorum	0	0
Sipariş yaptırıyorum	4	7
Toplam	58	100

N= 58

Tablo 10 incelendiğinde yörede çeyiz hazırlayan bireylerin hammaddeyi en yüksek değerle %93'ünün tuhafiyeden, en düşük değerle % 7'sinin ise sipariş yaptırarak temin ettiği görülmektedir. Buna göre hammaddenin tuhafiyeden temin edildiğini söylemek mümkündür.

4.3.2. Çeyiz Sahiplerinin Kullandıkları Model Ve Desenleri Temin Kaynakları

Anket uygulanan bireylerde çeşitli işleme, dokuma ve örgü tekniklerinin kullanıldığı saptanmıştır. Bu tekniklerin kimi yörede eskiden beri kullanılagelmiş, kimi artık yapılmamakta, kimi ise sonradan yapılmaya başlanmıştır. Bu da tekniklerde kullanılan model ve desenlerin yayılma kaynağını etkilemektedir. Sonradan yerleşen tekniklerin model ve desenleri ise çıkış kaynağına göre değişmektedir.

Tekirdağ ilinde çeyiz hazırlayan bireylerin yaptıkları el sanatları ürünlerinin model ve desenlerini temin durumlarına ilişkin veriler Tablo 11'de belirtilmiştir.

Tablo 11. Model Ve Desen Temin Durumları

KAYNAKLAR	f	%
Kendim tasarlıyorum	10	10
Çevremden buluyorum	36	36
Eski örneklerden	13	13
Dergi ve televizyondan	11	11
İnternette	3	3
Diğer (tümü)	27	27
Toplam	100	100

N=100

Tablo 11 incelendiğinde Tekirdağ ilinde çeyiz hazırlayan bireylerin çeyizlerindeki el sanatları ürünlerinin motif ve desen teminlerini %36'sının çevreden bulduğu, %27'sinin kendi tasarladığı, çevreden, eski örneklerden, dergi, televizyon ve internette bulduğu, %13'ünün eski örneklerden, %11'inin dergi ve televizyonlardan, %10'unun kendi tasarladığı, %3'ünün ise internette bulduğu söylenebilir. Buna göre el sanatları ürünlerinin model ve desen teminlerini çevreden buldukları söylenebilir.

Şahin, H.S.(1989)'nin Elazığ il merkezindeki çeyizlerde bulunan ve hammaddesi lif olan el sanatları ürünleri adlı araştırmasında bireylerin yaptıkları el sanatları ürünlerinin desen ve modellerini birinci derecede çevreden temin ettikleri, bunu takiben model kitaplarından yararlandığı, aile içinde kullanılmakta olan desenlerin tekrar ettiği ve öğretim kurumlarından da yararlandığı belirtilmiştir. Buna göre iki araştırma arasında paralellik olduğu söylenebilir.

4.4. Kız Çocuklarına Çeyiz Hazırlamaya Başlama Yaşı Ve Erkek Çocuklarına Hazırlanan Çeyizler

4.4.1. Kız Çocuklarına Çeyiz Hazırlamaya Başlama Yaşı

Yörede kız çeyizi hazırlamaya başlayan bireylerin hazırlıklara başlama yaşı ile ilgili veriler değerlendirilip Tablo 12’de sunulmuştur.

Tablo 12. Çeyiz Hazırlamaya Başlama Yaşı

YAŞ GRUBU	f	%
Çocuk doğduğundan itibaren	64	64
8 yaşından itibaren	12	12
Okul eğitimini tamamladıktan sonra	16	16
Nişandan sonra	8	8
Toplam	100	100

N=100

Tablo 12 incelendiğinde çeyiz hazırlamaya başlayan bireylerin en fazla değerle %64’ünün çocuk doğduğundan itibaren çeyiz hazırlanmaya başlanması gerektiğini söylediği, en az değerle%8’i ise nişandan sonra hazırlık yapılması gerektiği belirtilmiştir. Buna göre kız çocukları için çeyiz hazırlanmaya küçük yaşlardan itibaren başladığı söylenebilir.

Şahin, H.S.(1989)’nin Elazığ il merkezindeki çeyizlerde bulunan ve hammaddesi lif olan el sanatları ürünleri adlı araştırmasında kız çocuklarına küçük yaşlardan itibaren çeyiz hazırlanmaya başlandığını ifade etmektedir. İki araştırma arasında paralellik vardır.

Yörede çeyizin parça parça hazırlandığı görüşü hakimdir. Zamana yayılarak çeyiz yapılmaktadır. “Damlaya damlaya göl olur” atasözünden yola çıkılarak kız çocuğu doğduğu andan itibaren çeyiz hazırlanmaya başlanır. Nişandan sonra ise hazırlıkların hızlandırıldığı belirtilmiştir.

4.4.2. Erkek Çocuklarına Hazırlanan Çeyizler

Yörede erkek çocukları içinde el sanatı ürünler hazırlanmaktadır. Yapılan ürünler sadece kız tarafına hazırlanan ürünlerden sayıca daha azdır. Hazırlanan ürünlere çember, çetık, dantelli havlu, yorgan, döşek gibi el sanatı ürünlerin yanında hazır ürünlerden uyku seti, battaniyeler örnek verilebilir. Ailenin maddi durumuna göre yapılan ürünlerde değişiklik söz konusu olabilmektedir.

Erkek çocuklarına az sayıda çeyiz hazırlandığından dolayı kız çocuklarına hazırlanan çeyizin daha kapsamlı olduğu söylenebilir.

4.5. Yöredeki Çeyiz Ürünlerinden Örnekler

Örnek No: 1

Türü : Yer Yaygısı

İnceleme Tarihi :02.07.2011

Bulunduğu Yer : Karacakılavuz Köyü

Üretim Tarihi : 2008

Boyutları

En : 70cm

Boy :210cm

Dokuma Kalınlığı:5mm.

İplik Türü

Çözüğü İpliği : Orlon

Atkı İpliği : Orlon

Desen İpliği : Orlon

Dokuma Tekniği: İki gücü ile dokunmuştur.

Dokuma Sıklığı

Atkı Sıklığı(1cm'de) :3

Çözüğü Sıklığı(1 cm'de):3

Kullanılan Renkler

Zeminde :Kırmızı, mavi, sarı, açık mavi, beyaz, lila ,gri ve renklerin karışımından elde edilen renkler

Bordürde :Siyah rengi

Yöredeki Adı : Çergi

Yörede motiflere verilen isimler: -----

Seçilen Konu

Geometrik Bezeme:Düz çizgi

Kompozisyon :Dokumaya 5cm. bezayağı dokuma yapılarak başlanmıştır.1 sıra siyah renkle dokumanın eni boyunca dokunmuştur. Ardından iki sıra başlangıçtaki renkten dokunduktan sonra tekrar bir sıra siyah dokunmuştur. Bu şekilde aynı birim rapor dokumanın boyunca devam etmiştir. Kenarlarda çözgü ipleri biribiri ile bağlanarak saçak yapılmıştır.

Kaynak Kişi ve Künyesi

Adı ve Soyadı : Fatma ÇETİN

Doğum yeri ve Yılı: Tekirdağ_1952

Öğrenim Durumu :İlkokul

Mesleği : Ev Hanımı

Açık Adresi : Merkez Mah.Karacakılavuz Köyü/Tekirdağ

Örnek No : 2

Türü : Çanta

İnceleme Tarihi :02.07.2011

Bulunduğu Yer : Karacakılavuz Köyü

Üretim Tarihi : 2008

Boyutları

En : 20cm

Boy :20cm

Dokuma Kalınlığı:3mm.

İplik Türü

Çözü İpliği : Orlon

Atkı İpliği : Orlon

Desen İpliği : Orlon

Dokuma Tekniği:Mekikli dokumalardan dimi dokuma tekniği ve normal atkı ipliklerinin arasına ek atkı iplikleri sıkıştırılarak dokunmuştur.

Dokuma Sıklığı

Atkı Sıklığı(1cm'de) :6

Çözü Sıklığı(1 cm'de):6

Kullanılan Renkler

Zeminde :Bordo rengi

Desende :Beyaz,siyah, mavi, sarı ,yeşil renkleri

Bordürde :Siyah, beyaz renkleri

Yöredeki Adı :Koç Boynuzları

Yörede motiflere verilen isimler:Koç Boynuzları

Seçilen Konu

Geometrik Bezeme:Düz çizgi,eğri çizgi

Sembolik Bezeme : Koç Boynuzu

Kompozisyon : Dokumaya dimi dokuma tekniği ile başlanarak 3cm.dokunmuştur.Daha sonra ince çizgi bordür yapılmıştır. Bir tane eğri bordür ve tekrar ince düz çizgi bordür yapılmıştır. Desen kısmında iki tane koç boynuzu motifi yerleştirilmiştir. Motiflerin arasına Çizim-50 yerleştirilmiştir. Desen kısmından sonra bir tane ince düz bordür devamında bir tane eğri bordür ve tekrar bir tane ince düz bordür yapılmıştır. 3cm. dimi dokuma yapılarak dokuma bitirilmiştir. Çanta formuna dönüştürmek için üst ve alt kenarlar makine dikişi ile dikilmiştir. Yan kenarları ise tığ örücülüğü ile örülmüştür. Çantaya sap yapılmıştır.Alt kısmına saçak yapılarak çnta süslenmiştir.

Kaynak Kişi ve Künyesi

Adı ve Soyadı : Fatma ÇETİN

Doğum yeri ve Yılı: Tekirdağ_1952

Öğrenim Durumu :İlkokul

Mesleği : Ev Hanımı

Açık Adresi : Merkez Mah.Karacakılavuz Köyü/Tekirdağ

Örnek No : 3

Türü : Uçkur

İnceleme Tarihi :02.07.2011

Bulunduğu Yer : Karacakılavuz Köyü

Üretim Tarihi : 2008

Boyutları

En : 28cm

Boy :238cm

Dokuma Kalınlığı:3mm.

İplik Türü

Çözü İpliği : Pamuk

Atkı İpliği : Pamuk

Desen İpliği : Pamuk

Dokuma Tekniği:Mekikli dokumalardan dimi dokuma tekniği ve normal atkı ipliklerinin arasına ek atkı iplikleri sıkıştırılarak dokunmuştur.

Dokuma Sıklığı

Atkı Sıklığı(1cm'de) :16

Çözü Sıklığı(1 cm'de):16

Kullanılan Renkler

Zeminde : Beyaz rengi

Desende Kırmızı, siyah,sarı renkleri

Bordürde :Siyah, kırmızı, sarı renkleri

Yöredeki Adı : -----

Yörede motiflere verilen isimler:----

Seçilen Konu

Geometrik Bezeme:Düz çizgi

Kompozisyon : Dokumaya 2 cm. dimi dokuma yapılarak başlanmıştır. Üç tane ince düz çizgi şeklinde bordür yapılarak Çizim-23 dokmanın eni boyunca yapılmıştır.Tekrar üç tane ince düz bordür yapılmış ve oluşturulacak kalın bordürün desen kısmına geçilmiştir. Desen kısmında Çizim-21 birbirinin üstüne gelecek şekilde dokmanın eni boyunca yerleştirilmiştir. Üst üste yerleştirilen motifleri birbirinden ayırmak için araya motifler yerleştirilmiştir. Bu şekilde kalın bordür oluşturulduğunu düşünürsek; uçkurun tümüne baktığımız zaman iki ucuna kalın bordür yerleştirildiğini ve orta kısmının desensiz sadece düz dimi dokuma olduğunu görürüz.

Kaynak Kişi ve Künyesi

Adı ve Soyadı : Fatma ÇETİN

Doğum yeri ve Yılı: Tekirdağ_1952

Öğrenim Durumu :İlkokul

Mesleği : Ev Hanımı

Açık Adresi : Merkez Mah.Karacakılavuz Köyü/Tekirdağ

Örnek no: 4

İnceleme tarihi: 23.02.2012

Ürünün cinsi: El Havlusu

Ürünün yöresel adı: Dantelli havlu

Ürünün kullanım yeri: Banyo ve kapı üstü

Ürünün ölçüleri

Ürünün genel ölçüleri: 50x100cm

En: 50cm

Boy: 100cm

Kullanılan araç gereçler:

Araçlar: Tığ

Yöresel adı:

Gereçler: İplik, kurdele, simli boya

Uygulanan teknik:

Yapım tekniği: Tığ örmeciliği

Yöredeki adı: Dantel

Süsleme tekniği: kurdeleyi zincir tekniği ile monte ve dantel üzeri simlerle süsleme

Kullanılan Renkler

Zemin Rengi: Beyaz

Süslemede: Sarı sim

Seçilen Konular

Geometrik Bezemeler: Dikdörtgen, kare

Bitkisel Bezemeler: Çiçek motifi

Yöredeki Adı: Gül

Kompozisyon: Havlu üzerindeki köşe dantelinde alt etekten üzerine trabzan yaparak dantele başlanmıştır. İki kutu dolu bir kutu boş olacak şekilde dantel baştan başa örülerek tamamlanır. Şekilde görüldüğü gibi üzerine üç sıra daha örülerek kontur kısmının alt eteği tamamlanmış olur. Desen kısmına geçilir ve 18 sıra daha örülerek dantelde eksiltme yapılır. Daha sonra 14 sıradan sonra eksiltme yapılır. Sırasıyla desen yapılırken aynı zamanda eksiltme işlemine 18-16-12. Sırada eksiltme yapılır ve dantel tamamlanır. Dantel gövde kısmı bitirildikten sonra kenar oyası yapılarak tamamlanır. Havlu kenarlarına yapılan dantel eteğinde ise köşeli dantelde kullanılan küçük çiçek motifi 10 defa tekrar edilerek kullanılmış ve örgü tamamlandıktan sonra kenar örgüsü yapılarak dantel tamamlanmıştır. Havlu danteli 2 kenar etek danteli ve üzerindeki köşeli dantel olmak üzere toplam 3 parçadan oluşmaktadır. Örgü tamamlandıktan sonra danteldeki motiflerin kenarlarından simli boya ile geçilerek kontur çekilir. Danteller havluya monte edildikten sonra kenar eteğindeki dantelin havlu ile birleştiği noktaya kurdele ile görsellik için süsleme yapılır. Kurdele de zincir örgüsü ile havluya monte edilir.

Kaynak Kişi Künyesi

Adı Soyadı: Meral Engin

Doğum Yeri: Yılı: Çorlu-1967

Öğrenim Durumu: İlkokul

Mesleği: Ev Hanımı

Örnek no: 5

İnceleme tarihi: 13.03.2011

Ürünün cinsi: Örme Lif

Ürünün yöresel adı: Kese

Ürünün kullanım yeri: Banyo

Ürünün ölçüleri

Ürünün genel ölçüleri: 12x15cm

En: 12 cm

Boy: 15 cm

Kullanılan araç gereçler:

Araçlar: Tığ, İplik

Yöresel Adı: Tığ

Gereçler: İplik

Yöresel Adı: Orlon

Uygulanan teknik:

Yapım tekniği: Tığ Örücülüğü

Süsleme tekniği: Tığ Örücülüğü İle Motifleme

Kullanılan Renkler

Zemin Rengi: Kırmızı

Süslemede: Beyaz

Seçilen Konular

Geometrik Bezemeler: Süslemede kare motiflerden yararlanılmıştır.

Bitkisel Bezemeler:

Yöredeki Adı: Örümcek Ağı

Kompozisyon: Zeminde örümcek ağı denilen örgü kullanılmıştır. Giysi görünümünde olan lifin üst kısmından başlanarak örgüye devam edilir. Kolları yapıldıktan sonra gövde kısmından etek kısmına doğru arttırma yapılarak örgü tamamlanır. Kenarlarına beyaz renk iplikle kenar süsleme yapılarak boyun kısmı tamamlanır. En son olarak kırmızı renk iplikle yörede pupucuk olarak adlandırılan örme tekniği ile tüm kenarlar geçilerek kese tamamlanır.

Kaynak Kişi Künyesi

Adı Soyadı: Hatice Baş

Doğum Yeri- Yılı: Çorlu-1961

Öğrenim Durumu: İlkokul

Mesleği: Ev Hanımı

Örnek no: 6

İnceleme tarihi: 21.08.2011

Ürünün cinsi: Seccade

Ürünün yöresel adı: Namazlık

Ürünün kullanım yeri: Namaz kılmak için yere serilen yaygı

Ürünün ölçüleri

Ürünün genel ölçüleri: 120x70

En: 70 cm

Boy: 120 cm

Kullanılan araç gereçler:

Araçlar: Etamin iğnesi, makas

Gereçler: Etamin kumaş, iplik fisto

Uygulanan teknik:

Yapım Tekniği: Etamin İşleme

Yöredeki Adı: Etamin Nazmalık

Süsleme Tekniği: Geometrik Süsleme

Kullanılan Renkler

Zemin Rengi: Kırmızı

Süslemede: Beyaz

Seçilen Konular

Geometrik Bezemeler: Yıldız, yarım daire, daire, dörtgen motifleri

Bitkisel Bezemeler: Yaprak Motifleri

Yöredeki Adı: Minareli Kubbeli Namazlık

Kompozisyon: Namazlık için ilk önce orta noktası belirlenir. Deseni tam oturtabilmek için kenarlardan bırakılacak boşluklar hesap edilerek bordürlere başlanır. kenar bordürlerden başlayarak ilk olarak kalın bordür yapılır. Daha sonra dairelerden oluşan ince bordür yapılarak kenar bordür tamamlanmış olur. Sonra oranlayarak göbek denilen yani orta kısma desen oturtulur. Temizleme işlemi olarak işlenmiş olan etamin, kumaş üzerine dikilip, kenarları fisto ile süslenir.

Kaynak Kişi Künyesi

Adı Soyadı: Rakibe Genç

Doğum Yeri- Yılı: 1958

Öğrenim Durumu: İlkokul

Mesleği: Ev Hanımı

Örnek No: 7

İnceleme Tarihi: 04.04.2012

Ürünün Cinsi: Çin İğnesi Bohça Kabı

Ürünün Yöresel Adı: Bohça Kabı

Ürünün Kullanım Yeri: Bohça Kabı, Masa Örtüsü

Ürünün Ölçüleri

Ürünün Genel Ölçüleri: 150x150cm

En: 150 cm

Boy: 150 cm

Kullanılan Araç Gereçler:

Araçlar: Kumaş makası, nakış makası, dikiş iğnesi, nakış iğnesi, yüksük, toplu iğne, el kasnağı, cetvel, mezur.

Gereçler: Kumaş, iplik, kopya kağıdı

Uygulanan Teknik:

Yapım Tekniği : Gölgele Çin İğnesi, Düz Çin İğnesi,

Yöredeki Adı : Çin İğnesi

Süsleme Tekniği: Tohum İğnesi, Sap İşi

Kullanılan Renkler

Zemin Rengi: Beyaz

Süslemede: Açık pembe, koyu pembe, açık yeşil, koyu yeşil, sarı, sim

Seçilen Konular

Geometrik Bezemeler:

Bitkisel Bezemeler: Çiçek, yaprak, dal

Yöredeki Adı: Çiçek buketi

Kompozisyon: Bohça kabının bir köşesine yerleştirilmiş olan desenin sap kısmında koyu yeşil rengi sap işi tekniği kullanılarak işlenmiştir. Yapraklarda gölegeli çin iğnesi işleme tekniği kullanılmıştır. Orta kısımda kullanılan büyük çiçeğin ortasında tohum iğnesi tekniği kullanılmış, çiçeğin yapraklarında ise gölgeli çin iğnesi işleme tekniği kullanılarak aynı teknik diğer büyük çiçeklerde ve tomurcuklarda tekrarlanmıştır. Küçük çiçeklerde ise orta kısımda tohum iğnesi kullanılırken çiçeklerin yapraklarında düz çin iğnesi tekniği kullanılmıştır. En son olarak tüm desen altın sim ipliği ile süslenerek işleme işlemi bitirilmiştir. Bohça kabının kenarları ise piko çekilerek temizlenmiştir.

Kaynak Kişi Künyesi

Adı Soyadı: Meral Engin

Doğum Yeri- Yılı: Çorlu-1986

Öğrenim Durumu: İlkokul

Mesleği: Ev Hanımı

Örnek no: 8

İnceleme tarihi: 12.12.2011

Ürünün cinsi: Pike Takımı

Ürünün Yöresel Adı: Kanaviçeli(Davalı Örnek) Pike Takımı

Ürünün Kullanım Yeri: Yatak Örtüsü

Ürünün ölçüleri

Ürünün genel ölçüleri: 200x220 cm

En:200 cm

Boy: 220 cm

Kullanılan araç gereçler:

Araçlar: İğne, makas, mezura, cetvel

Gereçler: Dikiş ipliği, dantel ipliği, pamuk iplik

Yöresel adı: Makara, dantel yumağı, işleme ipi

Uygulanan Teknik:

Yapım Tekniği: Kanaviçe

Yöredeki Adı: Kanaviçe -Davalı Örnek

Süsleme Tekniği: Dantel

Yöredeki Adı: Dantel

Kullanılan Renkler

Kanaviçe için

Zemin Rengi: Beyaz

Süslemede: Kırmızı, Mor, Mavi, Açık Yeşil, Koyu Yeşil, Sarı, bordo.

Pike için

Zemin Rengi: Beyaz

Süslemede: Kırmızı

Seçilen Konular

Geometrik Bezemeler:

Bitkisel Bezemeler: Çiçek, yaprak, dal

Yöredeki Adı: Davalı örnek

Kompozisyon: Beyaz kumaş üzerine renkli çiçeklerle helezonik görünüm oluşturarak işlenmiştir. Dört kırmızı, altı mavi, bir mor çiçek ile dört yaprak dalından oluşan motifler yer almaktadır. Mor ve kırmızı çiçeklerde ebruli iplik kullanılmıştır. Büyük yapraklarda ve dallarda açık yeşil renk hakimken damarlarda koyu yeşil renk iplik kullanılmıştır.

Yapılan kanaviçe işlemeli kumaş kırmızı pamuk-saten üzerine piko çekilerek tutturulmuş ve kenarlarına çok ince dantel örgü monte edilmiştir.

Kaynak Kişi Künyesi

Adı Soyadı: Meral Engin

Doğum Yeri- Yılı: Çorlu-1967

Öğrenim Durumu: İlkokul

Mesleği: Ev Hanımı

Örnek no: 9

İnceleme tarihi: 11.07.2011

Ürünün cinsi: Yelek

Ürünün Yöresel Adı: Yelek

Ürünün Kullanım Yeri: Giyim

Ürünün ölçüleri

Ürünün genel ölçüleri:

En: 52 cm

Boy: 70 cm

Omuz: 42 cm

Kol: 16 cm

Kol oyuntusu: 5x2 cm

Yaka: 16 cm

Kullanılan araç gereçler:

Araçlar: 2.5 Numara Şiş

Gereçler: Nako Tiftik İplik

Yöresel Adı: İplik

Uygulanan teknik:

Yapım tekniği: Örme

Yöredeki adı: Gelin giyemez kaynana öremez örneği

Süsleme tekniği: etek kısmı oymalı

Kullanılan Renkler

Zemin Rengi: Krem Rengi

Süslemede: Krem Rengi

Seçilen Konular

Geometrik Bezemeler: üçgen ve helezonik motifleri kullanılmıştır.

Bitkisel Bezemeler:

Yöredeki Adı: Gelin Giyemez Kaynana Öremez

Kompozisyon: Yelek sağ ön yüz, sol ön yüz ve arka olmak üzere üç kısımdan oluşmaktadır. Yelek etek kısmından direk desene başlanarak örülmeye başlanır. 54 cm örüldükten sonra kol oyuntusunu verebilmek için 5cm eninde 2 cm yüksekliğinde örülür. Daha sonra omuz ölçüsünde örgüye devam edilirken aynı zamanda yaka formunu vermek için örgüde eksiltmeler yapılır. Ön yüzlerde üçgen ve helezonik çubuklar motiflerinin birlikte oluşturduğu kısım beş defa tekrar etmektedir. Bu ön yüzler için yapılan işlemlerdir. Arka kısımda yine ön yüzdeki gibi koltuk oyuntusu dahil olmak üzere boyu aynı uzunlukta örüldükten sonra yaka kısmı olmadığından dolayı omuzlar hizasında kol yüksekliğinde örülür. Arka parçada ise üçgen ve helezonik çubuklar motiflerinin birlikte oluşturduğu kısım 9 defa tekrar ettikten sonra bir defa üçgen kısım örülmüştür. Daha sonra ön ve arka parçalar birleştirilir.

Kaynak Kişi Künyesi

Adı Soyadı: Ünzile Seçik

Doğum Yeri- Yılı: Malkara-1956

Öğrenim Durumu: İlkokul

Mesleği: Ev Hanımı

Örnek no: 10

İnceleme tarihi: 11.06.2011

Ürünün Cinsi: Oya

Ürünün Yöresel Adı: Çember

Ürünün Kullanım Yeri: Giyim

Ürünün Ölçüleri

Ürünün Genel Ölçüleri: 90x90 Cm

En: 90 Cm

Boy: 90 Cm

Kullanılan Araç Gereçler:

Araçlar: 21 No Tığ

Gereçler: Naylon İplik(yeşil-mor), İnce Kurdele, Boncuk

Yöresel Adı: Naylon Masura, Kurdele, Boncuk

Uygulanan Teknik:

Yapım Tekniği: Örmeye

Yöredeki Adı: Kurdele Oyası

Süsleme Tekniği: Kenar Oyası

Kullanılan Renkler

Zemin Rengi: Yeşil Rengi

Süslemede: Krem, Turkuaz, Lila, Mor

Seçilen Konular**Geometrik Bezemeler:****Bitkisel Bezemeler:** Gül Ve Çimen Tasviri**Yöredeki Adı:** Gül

Kompozisyon: İlk olarak çemberin kenar temizliğini yapmak ve üzerine oya yapabilmek için sıçan dişi çekilir. İkinci sırada sıçan dişinin üzerine trabzan yapılır. Üçüncü sırada trabzanın üzerine yine yeşil iplikle çimen deseni olan pupucuklu kısım yapılır. Son işlem olarak da aralarda beş pupucuk kalmak şartıyla renklerin sırasına önem verilmeksizin renkli kurdelelerden oluşan güller dikilir.

Kaynak Kişi Künyesi**Adı Soyadı:** Nuray Güngör**Doğum Yeri- Yılı:** Muratlı-1981**Öğrenim Durumu:** İlkokul**Mesleği:** İşçi

Örnek no: 11

İnceleme tarihi: 05.04.2011

Ürünün Cinsi: Boncuk Oyası

Ürünün Yöresel Adı: Çember

Ürünün Kullanım Yeri: Giyim

Ürünün Ölçüleri

Ürünün Genel Ölçüleri: 90x90 Cm

En: 90 Cm

Boy: 90 Cm

Kullanılan Araç Gereçler:

Araçlar: 21 No Tığ

Gereçler: Naylon İplik (Yeşil, Beyaz), Boncuk

Yöresel Adı: Naylon Masura, Arpa Boncuk

Uygulanan Teknik:

Yapım Tekniği: Örne

Yöredeki Adı: Boncuk Oyası

Süsleme Tekniği:

Kullanılan Renkler

Zemin Rengi: Yeşil Rengi

Süslemede: Yeşil, Beyaz, Nar Çiçeği

Seçilen Konular

Geometrik Bezemeler:

Bitkisel Bezemeler: Stilize Edilmiş Çiçek

Yöredeki Adı: Gelin Tacı

Kompozisyon: Çemberin kenarları yeşil iplik ile sıçan dişi çekilmiştir. Üzerine yine yeşil iplikle gelin tacının gövdesini oluşturmak amacıyla oya yapılmaktadır. Yapılan oyada her bir motif arasında iki tane örümcek bulunmaktadır. Bu işlemler aynı sırada tüm çember boyunca devam etmektedir. Üçüncü sıra olarak ise taç kısmını oluşturmak için önceden ipe dizilmiş arpa boncukların beş tanesi bir motifi oluşturacak şekilde aralarda ise bir örümcek yapılarak tüm çember boyunca oya tamamlanır.

Kaynak Kişi Künyesi

Adı Soyadı: Melahat Tosun

Doğum Yeri- Yılı: Keşan-1961

Öğrenim Durumu: İlkokul

Mesleği: Ev Hanımı

Örnek no: 12

İnceleme tarihi: 14.05.2011

Ürünün cinsi: Tığ Oyası

Ürünün Yöresel Adı: Tığ Oyası

Ürünün Kullanım Yeri: Çember

Ürünün ölçüleri

Ürünün genel ölçüleri: 90x 90cm

En: 90 cm

Boy: 90 cm

Kullanılan araç gereçler:

Araçlar: 22 no tığ

Gereçler: Naylon iplik (yeşil, sarı, pembe)

Yöresel adı: Naylon masura

Uygulanan teknik:

Yapım tekniği: Örme

Yöredeki adı: Tığ oyası

Süsleme tekniği: Çiçek

Yöredeki adı: Karanfil

Kullanılan Renkler

Zemin Rengi: Yeşil

Süslemede: Sarı, pembe

Seçilen Konular

Geometrik Bezemeler:

Bitkisel Bezemeler: Stlize edilmiş karanfil

Yöredeki Adı: Karanfil

Kompozisyon: Çemberin kenarları yeşil iplikle sıçandışi çekilmiştir. Sıçan dişinin üzerine yeşil iplikle çiçek motiflerinin gövdeleri ve zeminleri yapılarak desenin gövde kısmı tamamlanmış olur. Daha sonra çiçekler sırasıyla biri pembe diğeri sarı olacak şekilde gövdelerin üzerine yapılır. Oya tamamlanmış olur.

Kaynak Kişi Künyesi

Adı Soyadı: Nursevil Ergün

Doğum Yeri- Yılı: Çorlu-1989

Öğrenim Durumu: Üniversite

Mesleği: Öğrenci

Örnek no: 13

İnceleme tarihi: 07.07.2011

Ürünün cinsi: Çetık

Ürünün Yöresel Adı: Çetık

Ürünün Kullanım Yeri: Giyim

Ürünün ölçüleri

Ürünün genel ölçüleri:

En: 10 cm

Boy: 24 cm

Kullanılan araç gereçler:

Araçlar: 5 şiş

Gereçler: Orlon iplik (kırmızı, yeşil, siyah, beyaz)

Yöresel adı: İplik

Uygulanan teknik:

Yapım Tekniği: Örne

Yöredeki Adı: Yan lale

Süsleme Tekniği: ağız süsleme

Yöredeki Adı: ağız süsleme

Kullanılan Renkler

Zemin Rengi: Siyah

Süslemede: Kırmızı, yeşil, beyaz

Seçilen Konular

Geometrik Bezemeler: Sığır Sidiği Motifi

Bitkisel Bezemeler: Stilize Edilmiş Lale Motifi

Yöredeki Adı: Yan lale

Kompozisyon: Çetrik örülmeye çetiğin burun kısmından iki şişle başlanır. Düz siyah renkten iki cm örüldükten sonra sığır sidiği denilen desen yapılarak desenle kısma başlanır. Beş şişle örülen desenli kısım 12 cm örüldükten sonra topuk kısmına denk gelen alt kısım iki şişle örülür. Alt kısmında geometrik motifler kullanılmıştır. Alt kısım tamamlandıktan sonra terliğin arka yan kısımlarına geçilir. Burada da ön tarafında kullanılan lale motifleri yerleştirilir. Çetiğin ağız kısmına tığ ile trabzan yapılır ve desenlendirmede kullanılan iplikler bu trabzandan geçirilerek süslemesi yapılmış olur.

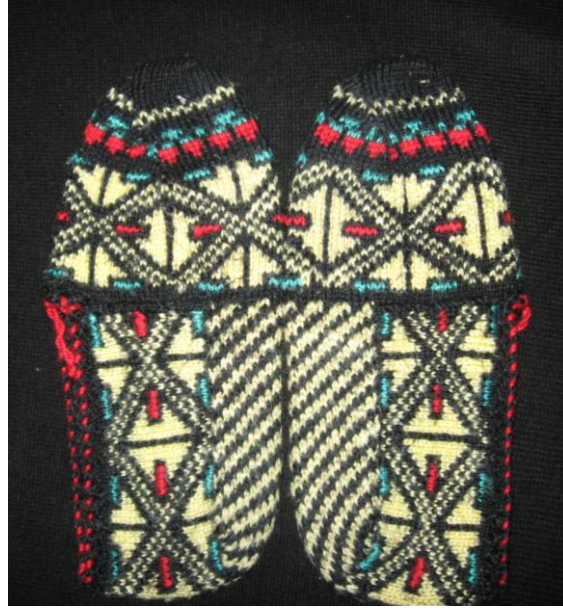
Kaynak Kişi Künyesi

Adı Soyadı: Nihal Aydemir

Doğum Yeri- Yılı: Malkara-1982

Öğrenim Durumu: Ortaokul

Mesleği: Ev Hanımı

Örnek no: 14

İnceleme tarihi: 03.08.2011

Ürünün cinsi: Çetık

Ürünün Yöresel Adı: Çetık

Ürünün Kullanım Yeri: Giyim

Ürünün ölçüleri

Ürünün genel ölçüleri:

En: 10 cm

Boy: 24 cm

Kullanılan araç gereçler:

Araçlar: 5 şiş

Gereçler: Orlon iplik (siyah, yeşil, kırmızı, sarı)

Yöresel adı: İplik

Uygulanan teknik:

Yapım tekniği: Örme

Yöredeki adı: Kilim deseni örneği

Süsleme tekniği: Ağız Süsleme

Yöredeki adı: Ağız Süsleme

Kullanılan Renkler

Zemin Rengi: Siyah

Süslemede: Sarı, yeşil, kırmızı

Seçilen Konular

Geometrik Bezemeler: Kilim motifi, sığır sidiği

Bitkisel Bezemeler:

Yöredeki Adı: Kilim Motifi

Kompozisyon: Çetiğin ucundan iki şişle başlanarak 2 cm kadar uç kısmı örülür. Sığır sidiği denilen motif sarı renkle yapılmıştır. Zeminde siyah renk kullanılmıştır. 12 cm gövde kısmı kilim motifi yapılarak örülür. Kilim motifinde sarı renk yoğunluktadır. Kırmızı ve yeşil renkler de desenin tamamlayıcısıdır. Taban kısmında sarı renk iplikle verev hatlar oluşturularak örgü devam ettirilmiştir. Yan kenarlarda ise aynı kilim motifi yerleştirilmiştir. Terliğin ağız kısmına tığ ile trabzan yapılarak içindeki desenlerde kullanılan ipliklerle süsleme yapılarak Çetik tamamlanmış olur.

Kaynak Kişi Künyesi

Adı Soyadı: Fevziye Kızıl

Doğum Yeri- Yılı: Saray -1938

Öğrenim Durumu: İlkokul

Mesleği: Ev Hanımı

Örnek no: 15

İnceleme tarihi: 23.09.2011

Ürünün cinsi: Şoşon

Ürünün Yöresel Adı: Şoşon

Ürünün Kullanım Yeri: Giyim

Ürünün ölçüleri

Ürünün genel ölçüleri:

En: 10 cm

Ayak boyu: 24 cm

Bacak boyu: 15 cm

Kullanılan araç gereçler:

Araçlar: 5 şiş

Gereçler: Orlon iplik

Yöresel Adı: İplik

Uygulanan teknik:

Yapım Tekniği: Örme

Yöredeki Adı: Çift lastik

Kullanılan Renkler

Zemin Rengi: Füme

Seçilen Konular**Geometrik Bezemeler: Çift Lastik**

Kompozisyon: Çetrik gibi iki şişle örölmeye başlanır. 2 cm öröldükten sonra kaz genizi denilen örgü yapılır. Desen olarak şoşonda kullanılan örgü çift lastiktir. Tümüne çift lastik uygulanır. Çetikten farklı olarak boyu daha uzundur. Bitime kısmına gelindiğinde tekrar kaz genizi denilen örgü yapıldıktan sonra lastik örgü yapılır. Kaz genizi motifi ile şoşon tamamlanmış olur.

Kaynak Kişi Künyesi

Adı Soyadı: Naciye Fidan

Doğum Yeri- Yılı: Babaeski -1972

Öğrenim Durumu: İlkokul

Mesleği: Ev Hanımı

Örnek no: 16

İnceleme tarihi: 12.07.2011

Ürünün cinsi: Kanaviçe

Ürünün Yöresel Adı: Erguvan Dalları

Ürünün Kullanım Yeri: Yüklük Örtüsü

Ürünün Ölçüleri

Ürünün Genel Ölçüleri: 225x225 Cm

En: 225 Cm

Boy: 225 Cm

Kullanılan Araç Gereçler:

Araçlar: İğne, Makas, Cetvel

Gereçler: Muline Nakış İpliği, Goblen Kumaş

Yöresel Adı: İşleme İpi, Goblen

Uygulanan Teknik:

Yapım Tekniği: İşleme

Yöredeki Adı: Kanaviçe

Süsleme Tekniği: Etek kısmı dantel ile süslenmiştir.

Kullanılan Renkler

Zemin Rengi: Beyaz

Süslemede: İşlemede Mor, bordo, yeşil, sarı, dantelde beyaz

Seçilen Konular

Geometrik Bezemeler: Üçgen Motifleri

Bitkisel Bezemeler: Stilize Edilmiş Çiçek Dalları Kullanılmıştır.

Yöredeki Adı: Erguvan Dalları

Kompozisyon: Yüklük örtüsünün etek kısmında işleme bulunmaktadır. Erguvan dalları denilen çiçeklerin sap kısımlarında yeşil renk iplik kullanılmıştır. Yapraklarda ise ana hatlar yeşil ile belirtilirken damar kısımları sarı renkle renklendirilmiştir. Her dalda 10 tane çiçek motifi kullanılmıştır. Çiçek motiflerinin en ortasında sarı renk, sonra rengin etrafında bordo renk kullanılmış ve çiçeğin taç yaprakları mor renkle işlenmiştir. Çiçeklerin arasında çit görünümünü andıran geometrik motifler kullanılmıştır.

Kaynak Kişi Künyesi

Adı Soyadı: Ünzile Seçik

Doğum Yeri- Yılı: Malkara-1956

Öğrenim Durumu: İlkokul

Mesleği: Ev Hanımı

Örnek No:17

Türü :Minder

İnceleme Tarihi :02.08.2011

Bulunduğu Yer : Karacakılavuz Köyü

Üretim Tarihi : 2008

Boyutları

En : 60cm

Boy :55cm

Dokuma Kalınlığı:3mm.

İplik Türü

Çözü İpliği : Orlon iplik

Atkı İpliği : Orlon iplik

Desen İpliği : Orlon iplik

Dokuma Tekniği:Mekikli dokumalardan dimi dokuma tekniği ve normal atkı ipliklerinin arasına atkı iplikleri sıkıştırılarak dokunmuştur.

Dokuma Sıklığı

Atkı Sıklığı(1cm'de) :6

Çözü Sıklığı(1 cm'de):6

Kullanılan Renkler

Zeminde :Siyah rengi

Desende :Beyaz,pembe,açık mavi,koyu mavi,bordo,yeşil,sarı,kırmızı,mor renkleri

Bordürde :Kırmızı,koyu mavi,beyaz,mor,sarı renkleri

Yöredeki Adı : Yıldızlar

Yörede motiflere verilen isimler: Yıldızlar, üçgen, sıra niy motifleri

Seçilen Konu

Geometrik Bezeme: Üçgen, düz çizgi

Sembolik Bezeme: Yıldız Motifi, sıra niy motifi

Kompozisyon : Dokumaya 4cm dimi dokuma yaparak başlanmıştır. Daha sonra ortaya sarı renkteki ince bordür altına ve üstüne kahverengi renkteki ince bordürler gelecek şekilde yerleştirilerek kalın bir bordür oluşturulur. Kalın bordürden sonra üçgen motifler belirli aralıklarla biri ters biri düz gelecek şekilde yerleştirilmiştir. Sonra oluşturulan kalın bordür aynı şekilde tekrar edilerek desen kısmına geçilir. Desen kısmı üç tane bordürle dört bölüme ayrılır. Ayrılan her bölüme üçer tane yıldız motifi yerleştirilir. Yıldız motiflerinin arasına da cimcik denilen motifler yerleştirilir. Desene bir bütün olarak baktığımız zaman yıldız motifleri verev hatlar şeklinde aynı renkleri oluşuracak düzende desene yerleştirilmiştir. Dokumanın başlangıcındaki kalın bordürler ve üçgen motifleri tekrar yapılarak desen bitirilir ve yine dört cm.dimi dokuma yapılarak dokuma bitirilir.

Kaynak Kişi ve Künyesi

Adı ve Soyadı : Nuriye Yörük

Doğum yeri ve Yılı: Tekirdağ_1952

Öğrenim Durumu :İlkokul

Mesleği : Ev Hanımı

Açık Adresi : Merkez Mah.Karacakılavuz Köyü/Tekirdağ

Örnek No : 18

Türü :Çanta

İnceleme Tarihi :02.07.2008

Bulunduğu Yer : Karacakılavuz Köyü

Üretim Tarihi : 2008

Boyutları

En : 60cm

Boy :55cm

Dokuma Kalınlığı:3mm.

İplik Türü

Çözümlü İpliği : Orlon

Atkı İpliği : Orlon

Desen İpliği : Orlon

Dokuma Tekniği:Mekikli dokumalardan dimi dokuma tekniği ve normal atkı ipliklerinin arasına ek atkı iplikleri sıkıştırılarak dokunmuştur.

Dokuma Sıklığı

Atkı Sıklığı(1cm'de) : 6

Çözümlü Sıklığı(1 cm'de): 6

Kullanılan Renkler

Zeminde :Siyah rengi

Desende :Beyaz,kırmızı,yeşil renkleri

Yöredeki Adı : Üç güller

Yörede motiflere verilen isimler: Üç güller

Seçilen Konu

Geometrik Bezeme:Üçgen,düz çizgi,eğri çizgi

Bitkisel Bezeme :Üç güller

Kompozisyon :Dokumaya 2cm. dimi dokuma yapılarak başlanmıştır. Sonra üç güller deseni ters olarak dokunmuş ve çantanın kapak kısmını oluşturmuştur. İlk sırada üç güller motifleri yanyana dizilerek ters dokunmuş ancak ikinci sırada üç güller motifleri düz dokunarak dokumaya devam edilmiştir. Çanta için istenilen uzunluğa gelince üç güller motiflerinden sonra 2cm. dimi dokuma yapılarak dokuma bitirilmiştir. Dokuma bittikten sonra çanta şeklini vermek için dokumanın kenarları tığ örücülüğü ile örülmüştür. Daha sonra çantanın sapı yapılmıştır. Pon ponlar yapılarak çanta süslenmiştir.

Kaynak Kişi ve Künyesi

Adı ve Soyadı : Fatma ÇETİN

Doğum yeri ve Yılı: Tekirdağ_1952

Öğrenim Durumu :İlkokul

Mesleği : Ev Hanımı

Açık Adresi : Merkez Mah.Karacakılavuz Köyü/Tekirdağ

Örnek No : 19

Türü : Yastık

İnceleme Tarihi :02.07.2008

Bulunduğu Yer : Karacakılavuz Köyü

Üretim Tarihi : 2008

Boyutları

En : 110cm

Boy :55cm

Dokuma Kalınlığı:3mm.

İplik Türü

Çözü İpliği : Pamuk

Atkı İpliği : Pamuk

Desen İpliği : Yün

Dokuma Tekniği:Mekikli dokumalardan dimi dokuma tekniği ve normal atkı ipliklerinin arasına ek atkı iplikleri sıkıştırılarak dokunmuştur.

Dokuma Sıklığı

Atkı Sıklığı(1cm'de) :

Çözü Sıklığı(1 cm'de):

Kullanılan Renkler

Zeminde :Kırmızı rengi

Desende :Sarı, mor, gri, siyah renkleri

Bordürde : Sarı, mor, gri, siyah renkleri

Yöredeki Adı : Kafasız Tavus Kuşları

Yörede motiflere verilen isimler: Kafasız Tavus Kuşları ve sıra niy motifi

Seçilen Konu

Geometrik Bezeme:Üçgen,düz çizgi

Sembolik Bezeme : Kafasız tavus kuşları

Sembolik Bezeme : Sıra niy motifi

Kompozisyon : Dokumanın başlangıcında 4cm dimi dokuma yapılmıştır. Sıra ile üç tane ince bordür ve biri ters biri düz gelecek şekilde yerleştirilen üçgen motifleri belirli bir sıra ile yerleştirilmiştir. Üç tane ince bordür tekrar yapılarak desene geçilmiştir. Desen iki tane sıra niy motifi ile üç parçaya ayrılmıştır. Her parçaya beş tane sıra niy motifi yerleştirilmiştir. Her parçada aynı işlem tekrar etmiştir. Üç tane ince bordür,üçgen motifleri biri ters biri düz gelecek şekilde yerleştirilmiş ve üç tane ince bordür yapılmıştır. Dokumanın başlangıcındaki gibi 5cm. dimi dokuma yapılarak dokuma bitirilmiştir. Yastık formunu verebilmek için dokumaya saçak yapılmamıştır. Dokumanın arka kısmına gelecek şekilde yerleştirilen kumaşa dokuma kenarlardan dikilerek yastık oluşturulmuştur.

Kaynak Kişi ve Künyesi

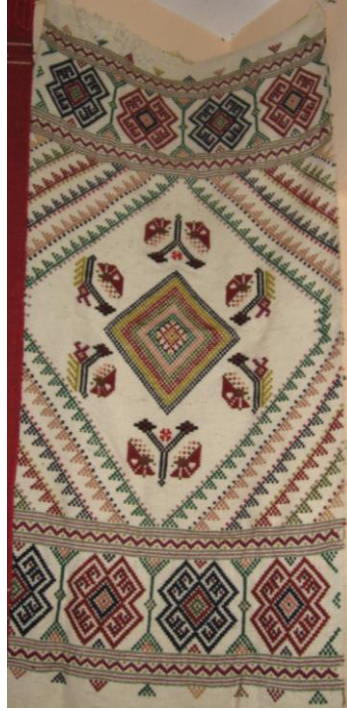
Adı ve Soyadı : Fatma ÇETİN

Doğum yeri ve Yılı: Tekirdağ_1952

Öğrenim Durumu :İlkokul

Mesleği : Ev Hanımı

Açık Adresi : Merkez Mah.Karacakılavuz Köyü/Tekirdağ

Fotoğraf No : 20

Türü : Pano

İnceleme Tarihi :02.07.2011

Bulunduğu Yer : Karacakılavuz Köyü

Üretim Tarihi : 2008

Boyutları

En : 50cm

Boy :110cm

Dokuma Kalınlığı:3mm.

İplik Türü

Çözü İpliği : Orlon

Atkı İpliği : Orlon

Desen İpliği : Yün

Dokuma Tekniği:Mekikli dokumalardan dimi dokuma tekniği ve normal atkı ipliklerinin arasına ek atkı iplikleri sıkıştırılarak dokunmuştur.

Dokuma Sıklığı

Atkı Sıklığı(1cm'de) :

Çözü Sıklığı(1 cm'de):

Kullanılan Renkler

Zeminde :Beyaz rengi

Desende :Kırmızı, lacivert, yavru ağzı, bordo, hardal sarısı,yeşil renkleri

Bordürde :Mavi, bordo, hardal sarısı,yeşil, yavru ağzı renkleri

Yöredeki Adı : Sofralı karışık

Yörede motiflere verilen isimler:Koç boynuzu motifi, tavus

Seçilen Konu

Geometrik Bezeme:Üçgen,düz çizgi,eğri çizgi

Sembolik Bezeme :Koç boynuzu, tavuslar

Kompozisyon : Dokumaya 3cm. dimi dokuma yapılarak başlanmıştır. Üçgen motifleri biri ters biri düz gelecek şekilde belirli aralıklarla yerleştirilmiştir. Bir tane ince düz çizgi şeklindeki bordür ,bir tane eğri bordür ve bir tane de ince çizgi bordür yapılmıştır. Zikzak adı verilen motif yerleştirilmiştir. Tekrar ilk başta yapılan bordürler yani bir ince düz, bir eğri ve bir ince düz bordür yapılmıştır. Bordürlerden sonra 4 tane koç boynuzu motifi biri lacivert diğeri bordo olacak şekilde sırasıyla ve belirli bir düzende yerleştirilmiştir. Aralarına Şekil-? motifi yerleştirilerek dokumaya zenginlik katılmıştır. Tekrar bir tane ince düz bordür,bir tane eğri bordür ve bir tane düz ince bordür yapılarak kalın bir bordür oluşturulmuştur. Zikzak motifi dokumanın eni boyunca yapılmıştır. Tekrar ince bordürlerden oluşturulan kalın bordür yapılmıştır ve desen kısmına geçilmiştir.Desen kısmına dokumanın sofrası denilmektedir. Desen kısmı ortadan ikiye katlandığı zaman desenin simetri olduğu görülmektedir. Üçgen motifleri üst üste gelecek şekilde bir dizi halinde,köşeden ortaya kenarları ortalayacak şekilde yerleştirilmiştir. Desen kısmına bir bütün olarak baktığımızda $\frac{1}{4}$ i birim formu olduğu görülür. Üçgenlein oluşturduğu diziden sonra tavus kuşları yerleştirilir.Tavus kuşları en ortada ayva göbeği adı verilen motif ve etrafı ince bordürlerle oluşturulmuş kare formunun-yörede bu kısma sofrası denilmekte- her bir kenarına bir tane gelecek şekilde yerleştirilmiştir. Karşılıklı alt ve üst köşede iki tavus motifi birleştirilerek bir kompozisyon oluşturulmuştur.desen kısmı bittikten sonra bir tane ince düz bordür, bir tane eğri bordür, bir tane ince düz bordür sırasıyla yapılarak kalın bir bordür oluşturulmuştur. Zik zak motifi dokumanın eni boyunca

dokunduktan sonra ince bordürlerle oluşturulan kalın bordür tekrar edilmiştir. Dört tane koç boynuzu motifi biri lacivert diğeri bordo renkte olacak şekilde yerleştirilmiştir. İnce bordürlerden oluşturulmuş kalın bordür tekrar edilmiş ve zikzak motifi dokumanın eni boyunca tekrar edildikten sonra kalın bordür tekrar yapılmıştır. Üçgen motifleri biri ters biri düz olarak gelecek şekilde belirli aralıklarla yerleştirilmiş ve 3cm. dimi dokuma yapılmıştır.Saçak kısımları da yapıldıktan sonra dokuma bitirilmiştir.

Kaynak Kişi ve Künyesi

Adı ve Soyadı : Fatma ÇETİN

Doğum yeri ve Yılı: Tekirdağ_1952

Öğrenim Durumu :İlkokul

Mesleği : Ev Hanımı

Açık Adresi : Merkez Mah.Karacakılavuz Köyü/Tekirdağ

4.6. Tekirdağ Çeyiz Geleneğinde Sosyo- Kültürel Değişim

Sosyo- kültürel yapıda meydana gelen değişiklikler Türk kültürünün her safhasına yansıdığı gibi çeyiz kültüründe de gözle görülür değişikliklere neden olmuştur. İnsanların gelişen ve değişen teknolojiye ayak uydurmaları sonucu yaşamımızın her alanında olan değişiklikler çeyiz kültürümüzü de önemli ölçüde etkilemiştir.

1950'li yıllarda çeyiz sadece tek odada ve kayınvalide yanına serilirken, günümüzde tek bir ev için hazırlanmaktadır. Tekirdağ'da çeyiz hazırlığı genellikle kız evi tarafından yapılmaktadır. Eskiden çeyiz hazırlamak için ailenin maddi durumuna gerek duyulurken, günümüzde çeyiz hazırlayan bireylerin çalışması mümkün olduğundan ailesine yük olmadan çeyiz için gerekli olan eşyalarını kendi temin etmektedir. Beyaz eşyalarını, mutfak eşyalarını, sandık eşyalarını bizzat kız kendisi almaktadır.

Eskiden sandık eşyalarına verilen önem günümüzde daha da azalmıştır. Eskiden sandık eşyalarının tamamı el sanatı olurken ve kızların çalışmadıklarından dolayı el sanatlarına ayıracak vakitleri fazla olduğundan hazırladıkları ürünlerin tamamını kendileri hazırlamaktaydılar. Günümüzde ise bireylerin çalışmalarından dolayı el sanatı ürünleri tamamı kendileri yapamamaktadırlar. Bir kısmını satın almakta, bir kısmını da zevklerine göre yaptırmaktadırlar.

Eskiden kullanılan bakır kapların yerini günümüzde porselenler takımları, el dokuması giysilerin(Fotoğraf 11) yerini hazır ürünler almıştır. Eskiden hazırlanan dantel ürünlerde kullanılan pamuk ipliklerin yerini günümüzde naylon iplikler almıştır. Ütülemenin ve kullanımının kolay olmasından dolayı naylon iplikler tercih edilmektedir.

Eskiden hazırlanan işleme ürünlerin eskimesinden ve yıpranmasından dolayı günümüzde de kullanılabilmesi için pike takımlarına dönüştürüldüğü görülmektedir(Örnek No 8).

BÖLÜM V

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. SONUÇ

Bu çalışmada; çeyiz geleneğinin Türk kültüründeki yeri ve önemi araştırılmış, Tekirdağ çeyiz geleneği ve çeyizlerde bulunan ürünlerin bu gelenek içindeki konumu tespit edilerek geçmiş ve günümüz çeyizlerindeki meydana gelen değişimin çeyiz geleneğine yansımaları ortaya konulmuştur.

Toplumların temel taşı olan ailenin taşıdığı öneme paralel olarak ailenin kurulması sırasında tatbik edilen pratikler de önemlidir. Çeyiz geleneği, evlenme ile ilgili gelenekler arasında yeni kurulan ailenin, maddi açıdan desteklenmesine yönelik bir uygulamadır. Çeyiz, bir yönüyle maddi bir özellik taşıırken diğer yandan etrafında meydana gelen inanç, adet ve pratiklerle kültürümüzün üzerinde önemle durulması gereken konularından birisidir. Çeyiz geleneği, geleneksel el sanatlarının bir nesilden diğerine aktarılması, yeni biçimlerde üretimleri, sosyo-kültürel ve ekonomik boyutta ele alındığında, toplum hayatı üzerindeki etkisi daha iyi ortaya çıkacaktır.

Çeyiz zengin bir uygarlık ve kültüre sahip Türklerin geçmişten günümüze var oldukları tüm coğrafyalarda süre gelen önemli geleneklerinden biridir. Çeyiz, cehiz ya da cihaz olarak da bilinir, bir kadının kocasına evlilikle getirdiği mallardır. Tarih boyunca kadınların evlenme şansının çoğalmasında bir araç olarak görülmüş, çoğunlukla büyük ailelerin gücünü ve zenginliğini artırmada, hatta zaman zaman ülke sınırlarının ve devlet politikalarının belirlenmesinde etkili olmuştur. Anadolu'da çeyiz, gelinin baba evinden koca evine götürdüğü takı, giyim ve daha çok ev eşyasından oluşan ve kadının mülkiyetinde sayılan her türlü maldan oluşur. Gelinin el emeği, göz nuruyla yapılmış olan ve bir sandıkta saklanan; halı, kilim, kumaş, bez, dokuma, örgü ve işleme türünden giyim, yatak odası, oda, mutfak, sofrası ve hamam takımlarından oluşan çeyiz eşyasına sandık çeyizi denilir. Büyük özen ve beceri gerektiren bu tekstil ürünleri, çeyizin aslını meydana getirir.

Çeyiz geleneğinin günümüzde eskiden olduğu kadar törensel bir nitelik taşımadığı, ancak değişikliklere uğrayarak günümüz ihtiyaçları ve öncelikleri çerçevesinde varlığını sürdürdüğü görülmektedir. Şehir hayatında hayat şartları dikkate alındığında, genç kızlar çeyizleri hazırlarken ilgi ve zaman eksikliği, eğitim ve çalışma gibi zorunluluklardan dolayı kendilerinin yapamayıp yaptırdığı ya da çeyiz üreticileri ve mağazalardan temin ettiği görülmektedir. Çeyizi oluşturan el sanatı ürünlerinden; işlemeli yatak takımları, yastık, kırlent, bohça, mutfak takımları, çeşitli örtüler, dantel örtü ve kenar süslemeleri, oyali yazma ve tülbentler, örgü çorap ve patikler, işlemeli başörtüleri, boncuklu ve pullu tülbentler, gelin ve erkek iç çamaşırları örnek verilebilir.

Araştırma kapsamına alınan yörede çeyiz ile ilgili bilgiler 100 bireye anket uygulanarak kaydedilmiş, çeyizlerdeki ürünlerin neler oldukları tek tek tespit edilerek, fotoğrafları çekilmiştir. Ayrıca araştırma süresi içerisinde 3 çeyiz sergisinin de fotoğraf çekimi yapılmıştır.

Yörede çeyiz hazırlayan bireylerin çoğunluğunu genç nüfusun oluşturduğu görülmektedir. Çeyiz hazırlayan bireylerin %52'sinin evli olduğu, %43'ünün ortaokul mezunu olduğu tespit edilmiştir.

Araştırma kapsamında yörede ele alınan el sanatı ürünlerden dokuma, örme, işleme sanatlarından hepsinin yapıldığı ancak örme ürünlerin daha fazla yapıldığı tespit edilmiştir.

Yöredeki çeyiz sandıklarında, işlemlerden en az iki-üç takımın bulunduğu tespit edilmiştir. Kanaviçe ve etaminin karyola eteği, yastık kılıfı, seccade; beyaz (delik) işin karyola takımları, yorgan ağzı ve masa örtülerinde kullanıldıkları görülmüştür. Çin iğnesi tekniğiyle yapılan ürünlere de rastlanılmıştır.

Yörede kullanılan örgü teknikleri tığ danteli, şiş örgü, iğne oyası ve danteli, boncuk, firkete ve mekik oyadır. Yöredeki danteller ve oylar hem objeyi süsleyen hem de objeyi oluşturan ürünler olarak tespit edilmiştir. Dantellerde cinsler, yastık kenarı, karyola eteği, havlu kenarı, çarşaf kenarı, yastık ara danteli, karyola eteği ara danteli, sandık ve sehpa örtüleri olarak sıralama göstermiştir. Bunun yanı sıra değişik kullanım amaçlı dantellere de rastlanmıştır. Oylar da ise iğne, mekik, tığ ve firkete oylarından namaz örtüleri, havlu kenarları, bohça kenarı, çember, olarak yapıldıkları saptanmıştır.

Yörede uzun çoraplar “şoşon” olarak, kısa çoraplar ise çetik olarak ifade edilmektedir. Çoraplarda kullanılan malzemede önceleri yün iplik tercih edilirken, günümüzde renkli naylon ve orlon ipliklerinin tercih edildiği görülmektedir. Desen olarak bitkisel motifler, stilize edilmiş bitkiler tercih edilmiş, teknik olarak ta beş şiş ile dikişsiz olarak örüldükleri

tespit edilmiştir. Dikişli çoraplara rastlanılmamıştır. Ayrıca, lizöz, yelek, kazak, süveter ve lif gibi örgülerinde olduğu saptanmıştır.

Araştırma kapsamına alınan yörede kilimin yanı sıra el dokuması cicim dokumalarından çanta, pano, yastık, minder yapıldığı tespit edilmiştir. Eskiden çeyizlerde el dokuması olarak kadınların içe giydikleri gömlek ve genellikle erkeklerin kullandıkları uçkur, peşkir dokunmaktayken, günümüzde sanayileşmeye bağlı olarak gömleklerin yerini iç çamaşırlarının aldığı, uçkurun yerini ise kemerlerin aldığı görülmektedir.

Yatak-yorgan takımlarının kız çeyizinin yanı sıra oğlan çeyizine de yapıldığı, bunların dışında yastık, yer minderi ve kırlentlerinde, çeyizlerde yer aldığı tespit edilmiştir.

Araştırmaya alınan bireylerin kendi yaptıkları el sanatları tekniklerini öğrendikleri temel kaynağın aile olduğu ve onu takiben komşulardan, arkadaşlardan, gazete, dergi ve televizyon olduğu görülmektedir.

Araştırmaya alınan bireylerin çeyizlerindeki ürünlerde kullandıkları gereçleri temin etme yollarının satın alma olduğu yani tuhafiyeden temin edildiği görülmektedir.

Yörede takımın erkek tarafının yükümlülüğünde olduğu görülmektedir. Ailenin maddi durumuna göre sözde kaynana ve kaynata tarafından birer bilezik takıldığı, nişanda gerdanlık takımı, beşibir yerde, 8 veya 10 tane bilezik takıldığı saptanmıştır. Kız ailesi tarafından sadece takıda kıza anne ve babasından bilezik takıldığı, kardeşlerden küçük altın ve kız babasından damada hediye olarak kol saati takıldığı görülmektedir.

Yörede kız çeyizinin evden çıkarılabilmesi için erkek tarafından çeyiz sandığının kız evine 10-15 gün öncesinden getirildiği görülmektedir.

Mutfak eşyalarında ise eskiden kullanılan bakır eşyaların yerlerini çelik, cam, porselen ve elektronik eşyalar almıştır. Mobilyaların tümünün genellikle erkek tarafı tarafından alındığı görülmektedir. Kız tarafının eğer maddi durumu iyi ise erkek tarafının yükünü hafifletmek için oturma odası veya yatak odasından birini aldığı görülmektedir.

İç ve dış giyim ürünlerinde iç çamaşırı, takım elbise, gömlek, terlik, ayakkabı; ayrıca bavul, tarak seti, makyaj seti, cüzdan gibi ürünler özellikle bohçalara koyulmak üzere çarşılarından temin edildikleri görülmüştür.

Çeyiz sergileme adetinin eskiden olduğu gibi günümüzde de devam ettiği, genellikle kızın evinde bazen de kurulacak olan evde en az on-onbeş gün önce sergilendiği saptanmıştır. Seccadelerin, karyola takımlarının, namaz örtülerinin v.s eskiden duvarlara gerilen iplere asılarak, günümüzde de daha çok istiflenerek bohçalarda sergilendiği tespit edilmiştir.

Yörede kız çocuklarına çeyiz hazırlama doğumdan itibaren başlamaktadır. Yörede erkek çocuklarında çeyiz hazırlandığı ancak kız tarafının hazırladığı çeyizden sayıca az olduğu görülmektedir.

Yörede, çeyiz mağazalarının alışveriş merkezleri tarzında olmalarının yanı sıra ayrı ayrı mağazalar şeklinde de belirli bir bölgede yoğunlaştığı, çeyiz alışverişine çıkan kişilerin de işlerini kolaylaştırdığı ve pratikleştirdiği tespit edilmiştir.

Araştırma kapsamına alınan yörede, Sosyo-kültürel yapıda meydana gelen değişim açısından incelendiğinde çeyiz geleneğinin, eskisi kadar önemsendiği, günümüzde de halen devam ettiği gözlenmiştir. El yapımı ürünlerin yanı sıra teknolojinin gelişimine bağlı olarak bu ürünlerdeki değişiklikler de tespit edilmiştir.

Bu araştırma sonucunda elde edilen bulguların yapılacak bilimsel ve sanatsal araştırmalara katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

5.2 ÖNERİLER

Ülkemizde tüm el sanatlarının kaynak ve kültürel yönlerden değerlendirilmelerini yapabilmek için, tarihsel gelişim, kurumsal üretim biçimi, değişikliği ve günümüzdeki durumu açılarından ele almakta yarar vardır. Yörede, sandıklarda saklanan el işi ürünlerin gün ışığına çıkarılarak bilimsel araştırma teknikleri ile araştırma, inceleme yapılarak belgelendirilmelidir.

Günümüzde gelişen teknolojinin sonucu olarak makineleşmenin el sanatlarında ve görülen yöresel özellikler ile kişisel yaratıcılık gibi yönlerinin birçoğunu yok ettiği dikkatlerden kaçmamaktadır. Tarihin akışı içerisinde coğrafi, sosyal ve ekonomik koşullarla beslendiği kaynaklara bağlı olarak değişiklikler göstermiştir. Çağımızda ise el sanatlarımızla uğraşanların sayısı giderek azalmış ve endüstriyel kalkınma, ekonomik ve kültürel değişim bu sanatlara yeni bir anlayış kazandırmıştır. İnsanın zamana karşı yarışı, teknolojik gelişmeler, elle veya makineyle yapılan el işi ürünlerini güzel sanatlara kaydırmakta öte yandan ona endüstriyel sanatlar içinde yeni bir kimlik kazandırmaktadır. Bunun yanı sıra geçmişten günümüze ulaşan el sanatlarının orijinalliğinin korunması araştırılması ve orijinalliğini bozmadan tekrar hayat bulmasını sağlayan eğitim kurumlarının yaygınlaştırılması gerekmektedir.

Elektronik ortamda da çeyiz kültürü ve çeyizlerde bulunan el sanatları ürünleri üzerine sınırlı kaynakların olması, el sanatlarını tanıtıcı sitelerin sayısının çoğaltılması yönünde çalışmalar yaparak daha çok kitleye ulaşılması sağlanmalıdır.

Yaygın eğitim aracılığı ile hobi ve gelir sağlama amaçlı olarak halka açılan kurslarda, kültürel özellik taşıyan el sanatlarımızı tanıtıcı kurslar amaya gayret edilmeli ve açılan kursları yaygınlaştırmak amaçlanmalıdır. Ayrıca bu kurslarda çeyiz geleneğine bağlı kalınarak turistik üretim amaçlı ürünlere ağırlık verilmelidir.

Gelişen teknolojinin hızla ilerlemesi ve getirdiği yenilikler, insan alışkanlıklarını, isteklerini ve ilgilerini başka yönlere çekmektedir. Azalmaya, ilgisini yitirmeye başlayan kadın el sanatlarından, yöresel el sanatlarını gelecek kuşaklara manevi değerini yitirmeden, geleneksel şekliyle ulaştırılması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Açıkgöz, S. (1963). Düğün ve Yağma Geleneği. Türk Folklor Araştırmaları, VIII, Kasım.
- Akar, A;Keskiner C, (1978). *Türk Süsleme Sanatlarında Desen ve Motif*. İstanbul: Tercüman Sanat ve Kültür Yayınları.
- Akbil, F.P.(1970). Türk El Sanatlarından Örnekler. Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.
- Akpınarlı, F. (2004). *Kırım El Sanatlarının Dünü Ve Bugünü*. Ankara:Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.
- Arlı, M.(1990). Köy El Sanatları. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları, Ankara.
- Aytaç, Ç. (1997). El Dokumacılığı. Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.
- Bahşışoğlu, A. (1998). *Türk Kültüründe Çeyiz Geleneği ve Kastamonu Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans-Master Tezi. Hacettepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Türk Dili ve Edebiyatı (Halkbilimi) Anabilim Dalı. Ankara.
- Barışta,H.Ö.(1998). Türk El Sanatları. Kültür Bakanlığı Yayınları. Sevinç Matbaası, Ankara.
- Barışta, H. Ö. (2005). *Türkiye Cumhuriyeti Dönemi Halk Plastik Sanatları*. TC Kültür Bakanlığı Yayınları. Kozan Ofset Matbaacılık1. Baskı, Ankara.
- Başlangıç, S. (1981). *El Sanatlarının Dünü ve Bugünü*.I. Ulusal El Sanatları Sempozyumu Bildirileri. İzmir.
- Çetintaş, V. (1998). *Tarsus Ve Çevre Köylerinden Ahşap Oyma Sandık Örnekleri*. Cumhuriyetimizin 75. Yılında Dünden Bugüne I. Tarsus Sempozyumu. Gürpınar Ofset. 25-26 Aralık 1998. Adana.
- Demirbaş, D.(2010). *Kırcaali Ve Mestanlı (Bulfaristan Bölgesinde Yaşayan Türklerde Çeyiz Geleneği*. E.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Türk İslam Sanatı Anabilim Dalı. İzmir.

- Eronç, P. Y. (1984). *Giyim Süsleme Teknikleri*. Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Yayınları. İstanbul.
- Eyiol, P. (2005). *Hesap İşi İşlemeleri*. II. Bursa Halk Kültürü Sempozyumu Bildirileri. Bursa
- Glassie, H. (1993). *Traditional Turkish Art Today*. İndiana: Ministry of Culture of Turkish Republic and Indiana University Press
- Göksel Genel Kültür Ansiklopedisi(1992). İstanbul.
- Kademoğlu, O. (1999). *Çeyiz Sandığı*. Duran Ofset
- Karakelle, A.(2008). *Erzurum'da Çeyiz Geleneği Üzerine Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi,G.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, El Sanatları Eğitimi Anabilim Dalı, Geleneksel Türk El Sanatları Bilim Dalı. Ankara.
- Kaya, D. (2002). *Halk Bilim Araştırmaları*. Aralık. İstanbul: Bayrak Matbaacılık
- Kayhan, K.(1971). *Sanat Eleştirisinde Kural ve Ölçüler*. Bursa.
- Kayabaşı, N.; Erdoğan, Z. (2002). *Ankara'da Hediyelik ve Turistik Eşya Mağazalarında Bulunan El Sanatları Ürünlerinin Çeşidi, Hammaddesi ve Turist Tercihleri Üzerine Bir Araştırma*. Ankara Üniversitesi Ev Ekonomisi Mezunları Derneği Yayınları Bilim Serisi: 1. Ankara.
- Köklü, H.(2002). *El İşlemeleri*. Ya-Pa Yayınları, Ankara.
- Meydan Larousse (Büyük Lügat Ve Ansiklopedi)(1970).”Çeyiz” Maddesi. İstanbul: Meydan Yayınları.
- Nutku, Ö. (1993). *TDV İslam Ansiklopedisi*.C. VIII. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları
- Onuk, T. (1988). *İğne Oyaları*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları,Ankara.

Onuk, T. Ve Diğlerleri.(1998). İçel el sanatları. Kültür Bakanlığı Yayınları:2092, Halk Kültürlerini Araştırma Ve Geliştirme Genel Müdürlüğü Yayınları: 269, Maddi Kültür dizisi:19. Ankara.

Ögel, B. (1991). Türk Kültür Tarihine Giriş. Cilt.V. Kültür Bakanlığı Yayınları. Ankara

Özbağı, T.(1989). *Ankara İl Merkezinde Yaşayan Kadınlarda Bulunan Geleneksel Gümüş Takılar Üzerine Bir Araştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans (Master) Tezi. Gazi Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. El Sanatları Eğitimi Ana Bilim Dalı.Ankara.

Özbağı, T. (2003). *Develi Çeyiz Geleneği Üzerine Bir Araştırma*. Bütün Yönleriyle Develi. I. Bilgi Şöleni 26-28 Ekim 2002. Develi Belediyesi Kültür Yayınları:1. Develi. s.143-146

Özbağı, T. ve Diğlerleri.(2007). *Anadolu Üniversitesi Halkbilim Araştırmaları Merkezi Koleksiyonundan El Sanatları Örnekleri I İşlemeler*. Eskişehir. Anadolu Üniversitesi Yayınları No:1732.

Öztürk, İ.(1983). *Evlilikte Çeyiz Hazırlamanın ve Çeyiz Çevresinde Oluşan Toplumsal Kuralların Tekstil El Sanatlarının Yaşamada Etkisi*, II. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri, V.Cilt. Ankara: Başbakanlık Basımevi

Şahin, H.S.(1989). *Elazığ İl Merkezindeki Hammaddesi Lif Olan El Sanatları Ürünleri* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, G.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, El Sanatları Eğitimi Anabilim Dalı, Ankara.

Paşaoğlu,S.(2006). *Kuzeydoğu Bulgaristan'ın Deliorman (Ludogoriye) Bölgesi. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(1), 73-89.

Tatar, İ. (2001). Kıbrıs Sandıkları. Mega Basım A.Ş

Tezcan, M. (1998). *Türk Evlenme ve Düğün Gelenekleri Modeli*. Türk Halk Kültürü Araştırmaları. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları

Usal, S.(2010). Türklerde Çeyiz Sandığının Kullanımı Ve Geleneksel Süslemeleri. *ODÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 158.

<http://www.tekirdag.gov.tr/kultur.asp?id=20>, 20 Aralık 2011.

<http://www.tekirdagso.org.tr/tekirdag-cografi-konumu.html> 1, Nisan 2011.

<http://www.tekirdagkulturturizm.gov.tr/belge/1-34464/eski2yeni.html>20,Nisan 2011.

<http://www.tekirdag.gov.tr/kultur.asp?id=14>, 14 Haziran 2011.

<http://ceyizsandiklari.blogspot.com/2010/10/ceyiz-sandk-modelleri.html>, 13, Eylül 2011.

EKLER

EK-1: ANKET SORULARI

EK – 1. ANKET SORULARI

Bu anket Tekirdağ ili çeyizlerinin ve çeyiz hazırlayan bireylerin özelliklerini belirlemek amacıyla yapılmaktadır. Ankete katılımınız için teşekkür ederim.

Serpil ENGİN

1) Yaşınız?

- a) 15-24 yaş arası
- b) 25-34 yaş arası
- c) 35-44 yaş arası
- d) 45-54 yaş arası
- e) 55 ve üzeri

2) Medeni durumunuz?

- a) Evli
- b) Bekar
- c) Dul
- d) Boşanmış

3) Eğitim durumunuz?

- a) Okur-yazar değilim
- b) İlköğretim
- c) Orta öğretim
- d) Ön Lisans
- e) Yüksek öğretim

4) Mesleğiniz nedir?

- a) Ev hanımı
- b) Memur
- c) İşçi
- d)

5) Çeyiz geleneği ile ilgili bilgileri nereden öğrendiniz?

- a) Ailemden
- b) Komşulardan
- c) Arkadaşlardan
- d) Diğer...

6) Kız çocuğu için çeyiz hazırlamaya kaç yaşında başlanır?

.....

7) Yörenizde çeyiz için yapılan en yaygın el sanatı hangisidir?

- a) Dokumacılık
- b) Örmecilik
- c) İşlemecilik
- d) Diğer...

- 8) Yaptığınız el sanatlarını kimden öğrendiniz?
- Annemden
 - Ailemden
 - Yakın çevremden
 - Eğitim kurumlarından
 - Başka...
- 9) Çeyizlerde genellikle en çok kullanılan el sanatı tekniği hangisidir?
- Dokuma ürünler
 - Dantel ürünler
 - Oyalar
 - İşlemeler
 - Diğer.
- 10) Çeyiz için gerekli olan el sanatı ürünleri kendiniz mi yapıyorsunuz?
- Evet
 - Hayır
- 11) Kendiniz yapmıyorsanız nereden temin ediyorsunuz?
- Mağazadan satın alıyorum
 - Gerekli görmüyorum
 - Aile büyükleri yardımcı oluyor
 - Sipariş yaptırılıyor
 - Diğer...
- 12) Çeyizlik olarak kullanılan dokuma ürünler nelerdir?
.....
- 13) Çeyizlik olarak kullanılan örme ürünler nelerdir?
.....
- 14) Çeyizlik olarak kullanılan işleme ürünler nelerdir?
.....
- 15) Çeyizinizde kullandığınız el sanatı ürünlerin örneklerini nereden temin ediyorsunuz?
- Kendim tasarlıyorum
 - Çevremden buluyorum
 - Eski örneklerden
 - Dergi ve televizyondan
 - İnternette
 - Diğer...
- 16) El sanatı ürünlerde kullandığınız motiflerde değişiklik yapıyor musunuz?
- Evet
 - Hayır

- 17) Değişiklik yapıyorsanız ne tür değişiklikler?
.....
- 18) El sanatı ürünlerde kullanılan hammaddeyi nereden temin ediyorsunuz?
a) Tuhafiyeden
b) Kendim hazırlıyorum
c) Sipariş yaptırıyorum
d) Diğer...
- 19) Çeyiz sadece kız çocuklar için mi hazırlanır?
a) Evet
b) Hayır
- 20) Kız tarafı hangi el sanatı ürünleri hazırlar?
.....
- 21) Erkek tarafı hangi el sanatı ürünleri hazırlar?
.....
- 22) Kız tarafı damat bohçasına hangi el sanatı ürünleri koyar?
.....
- 23) Erkek tarafı gelin bohçasına hangi el sanatı ürünleri koyar?
.....
- 24) Çeyiz sandığında hangi el sanatı ürünler yer alır?
.....
- 25) Çeyiz sandığı kız evinden nasıl kaldırılır?
.....
- 26) Çeyiz sandığı damat evinde nasıl açılır?
.....
- 27) Kız evinde çeyiz gösterilir mi?
.....
- 28) Erkek evinde çeyiz gösterilir mi?
.....
- 29) Evlenme esnasında damattan başka ailede kimlere bohça hazırlanır, bohçalarda neler olur?
a) Damadın annesine
b) Damadın babasına
c) Damadın ablasına
d) Damadın abisine
e) Damadın amca-dayı-hala-teyze
- 30) Yörenizdeki çeyiz gelenekleri nelerdir?
.....
- 31) Çeyizde yer alması gereken el sanatı ürünler nelerdir?
.....
- 32) Günümüz ile eski çeyiz geleneği arasında fark varsa nedir?
.....